

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Manželé závislí na alkoholu z pohledu manželek

Bc. Natália Sontágová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Praha 2024

Prague College of Psychosocial Studies

Husbands addicted to alcohol from the wives perspective

Bc. Natália Sontágová

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Prague 2024

Čestné prohlášení: Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

V Praze dne.....2024

Natália Sontágová .....

Poděkování: Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu této bakalářské práce panu Mgr. et Mgr. Michalu Slaninkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky, trpělivost a čas, který práci věnoval. Rovněž bych chtěla poděkovat všem respondentkám, které se velmi ochotně a otevřeně zapojily do výzkumu.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku závislosti manželů na alkoholu z pohledu jejich manželek, což je téma, které zůstává v sociální a psychologické oblasti někdy opomíjeno. Práce si klade za cíl porozumět každodenním zkušenostem, emocionálním a psychickým dopadům, kterým čelí ženy žijící s partnery závislými na alkoholu. Výzkum se opírá o kvalitativní metodologii, konkrétně o tematickou analýzu dat získaných prostřednictvím hloubkových rozhovorů s pěti manželkami alkoholiků.

V teoretické části práce je podrobně popsána problematika závislosti na alkoholu, včetně definic, typů závislostí a jejich fyziologických, psychologických a sociálních aspektů. Dále se práce věnuje specifickým dopadům závislosti na rodinné soužití, zejména na dynamiku manželského vztahu a výchovu dětí. Zvláštní pozornost je věnována fenoménu spoluzávislosti, který často postihuje manželky alkoholiků, a jeho projevům a následkům.

Výzkumná část práce přináší analýzu rozhovorů, které odhalují hluboké emocionální a psychické zatížení manželek, jejich strategie zvládnání stresu a snahy o udržení rodinné stability. Studium tohoto tématu je klíčové pro lepší porozumění specifickým potřebám rodin postižených alkoholovou závislostí a může přispět k optimalizaci podpůrných opatření jak v oblasti prevence, tak i terapeutické péče.

Klíčová slova:

Alkohol, závislost na alkoholu, závislost manžela, dopady závislosti na manželské a rodinné soužití.

Abstract

This bachelor's thesis focuses on the issue of husbands' alcohol addiction from the perspective of their wives, a topic that remains often overlooked in the social and psychological fields. The thesis aims to understand the daily experiences, emotional, and psychological impacts faced by women living with alcohol-dependent partners. The research is based on a qualitative methodology, specifically thematic analysis of data obtained through in-depth interviews with five wives of alcoholics.

The theoretical part of the thesis provides a detailed description of alcohol addiction, including definitions, types of addiction, and their physiological, psychological, and social aspects. Furthermore, it examines the specific impacts of addiction on family life, especially on marital dynamics and child-rearing. Special attention is given to the phenomenon of co-dependency, which often affects wives of alcoholics, and its manifestations and consequences.

The research section of the thesis analyzes interviews that reveal the profound emotional and psychological burdens on wives, their coping strategies for stress, and their efforts to maintain family stability. Studying this topic is crucial for better understanding the specific needs of families affected by alcohol addiction and can contribute to optimizing support measures in both prevention and therapeutic care.

Key words

Alcohol, alcohol addiction, spouse's addiction, effects of addiction on marital and family coexistence

OBSAH

Úvod	11
1 Závislost na alkoholu	12
1.1 Alkohol.....	12
1.2 Závislost na alkoholu	12
1.3 Stádia závislosti na alkoholu.....	15
1.4 Typy závislosti na alkoholu	16
1.5 Následky nadměrného pití alkoholu	17
2 Rodina a závislost na alkoholu.....	19
2.1 Dopady závislosti na manželství.....	19
2.2 Pravidla a dynamika rodin ovlivněných závislostí na alkoholu	21
2.3 Dopady závislosti rodiče na dítě	23
2.4 Dopady závislosti rodiče na dítě v dospělosti.....	24
2.5 Rodina a alkohol	26
3 Spoluzávislost manželek	27
3.1 Problematika spoluzávislosti	28
3.2 Charakteristické rysy spoluzávislých.....	29
3.3 Léčba spoluzávislosti	30
4 Výzkumná část	32
4.1 Vlastní výzkumné šetření.....	32
4.2 Výzkumná otázka a cíl výzkumu.....	33
4.3 Metodologie	33
4.3.1 Tematická analýza.....	34
4.4 Krátké seznámení s respondentkami.....	35
4.5 Výsledky tematické analýzy	38
Agresivní chování	Chyba! Záložka není definována.

Sociální izolace	39
Ekonomická nejistota	39
Obavy z rozvodu	40
Děti jako motivace	41
Nedostatek podpory.....	41
Normalizace alkoholu v okolí	42
Péče o sebe	43
5 Diskuse	44
Závěr.....	46
LITERATURA	47
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	49
PŘÍLOHA 1	51
PŘÍLOHA 2	64
PŘÍLOHA 3	82
PŘÍLOHA 4	89
PŘÍLOHA 5	103
PŘÍLOHA 6	110
PŘÍLOHA 7	111
PŘÍLOHA 8	111

Úvod

Alkoholová závislost je jedním z velmi rozšířených sociálních problémů současné společnosti, který zasahuje do životů milionů lidí po celém světě. V České republice a na Slovensku tento problém nabývá zvláště výrazné podoby, přičemž vysoká míra konzumace alkoholu v těchto zemích činí z alkoholismu závažný národní zdravotní a sociální problém. Současně se tímto problémem potýkají tisíce rodin, které se snaží žít a fungovat ve stínu závislosti svého partnera.

Zkušenost s alkoholismem v okolí mě motivovala k tomu, abych se hlouběji zaměřila na aspekty, které obklopují život manželek mužů závislých na alkoholu. Jakým způsobem tyto ženy prožívají každodenní realitu ve vztahu, kde alkohol dominuje nad všemi aspekty jejich života? Jaké strategie používají k zachování rodinné stability a jaké jsou dopady tohoto zatížení na jejich psychické zdraví a celkovou kvalitu života?

Cílem této bakalářské práce je nejen analyzovat a pochopit, jakým způsobem alkoholismus ovlivňuje životy manželek, ale také se zaměřit na dopady, které tento problém má na děti v těchto rodinách. Studium tohoto tématu je klíčové pro lepší porozumění specifickým potřebám rodin postižených alkoholovou závislostí a může přispět k optimalizaci podpůrných opatření jak v oblasti prevence, tak i terapeutické péče.

V rámci této práce budu vycházet z dostupné odborné literatury, výzkumných studií a kvalitativní analýzy, abych co nejkomplexněji přiblížila realitu manželek závislých partnerů. Tímto se pokusím odpovědět na otázky týkající se zvládání stigmatu, emocionální zátěže a dlouhodobých dopadů na rodinné vztahy v kontextu české a slovenské společnosti.

Dále se v práci zaměřím na identifikaci možných intervenčních strategií a podpůrných opatření, které by mohly napomoci zlepšení kvality života žen žijících s alkoholicky závislými partnery. Tento výzkum má za cíl přispět k hlubšímu pochopení jejich specifických potřeb, zátěže emocionální i praktické, a dopadů tohoto vztahu na jejich život a psychické zdraví.

1 Závislost na alkoholu

První kapitolu bych chtěla věnovat problematice závislosti na alkoholu. Seznámím se s touto návykovou látkou. Popíši, co představuje závislost na alkoholu a její kritéria vymezená MKN-10. Představím pohled odborníků na možné faktory a příčiny vzniku této závislosti. Dále se budu věnovat typům závislosti na alkoholu. Nakonec kapitoly zmíním možné následky nadměrného užívání alkoholu. Je důležité pochopit, jak přesně tato závislost funguje, abychom měli možnost lépe porozumět soužití s člověkem závislým na alkoholu.

1.1 Alkohol

Tato návyková látka lidstvu slouží už od starověku. Alkohol se chemicky nazývá etylalkohol, ethanol, a vzniká pomocí kvašení cukrů. Spolu s nikotinem se řadí mezi legální drogy. Jeho psychotropní účinek vzniká ovlivněním několika neurotransmiterových systémů, konkrétně dopaminergního, noradrenergního a GABAergního. Tato látka je známá napříč celým světem. Jednoduše vstupuje do biologických membrán a poměrně dobře se vstřebává do trávicího traktu. Jeho účinek je ovlivněn množstvím, které jedinec požije. Stav po požití se projevuje jako opilost. Nižší dávky mají tendenci působit stimulačně a vyšší tlumivě. Na začátku jedinec pociťuje zlepšení nálady, pocit většího sebevědomí, postupně se dostavuje ztráta pevné kontroly svého jednání, pocity únavy a spánek (Kalina et al., 2008).

1.2 Závislost na alkoholu

Závislost na alkoholu je jedním z rizik nadměrného pití alkoholu. Podle Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize, kterou vytvořila Světová zdravotnická organizace, je porucha způsobená konzumací alkoholu. Je uvedena v oddíle F10 a je kategorizována do duševních poruch a poruch chování způsobených psychoaktivními látkami. Eviduje se akutní otrava, škodlivé opakované užívání a závislostní syndrom. Akutní otrava, která se nachází v oddíle F10, je dočasný stav, který může vést k poruše vnímání, poznávacích schopností, emocí a

chování jedince. Diagnostikuje se pouze v případě, kdy jedinci nezpůsobuje žádné vážnější nebo dlouhotrvající problémy zapříčiněné pitím alkoholu (Csémy & Nešpor, 1996).

Závislost na alkoholu lze u jedince prokázat, pokud vykazuje alespoň 3 tyto jevy. Projevuje se u něj jistý druh nutkavosti a neochvějně potřeby požití alkohol. Jedinec se nedokáže při pití alkoholu kontrolovat a nedokáže kontrolovat ani množství. Při abstinenci se vyskytují odvykací tělesné projevy. Je nutné užívat stále vyšší a vyšší dávky alkoholu, protože na původní množství organismus už nereaguje dostatečně silně. Dřívější aktivity, které představovaly radost, ztrácí pro jedince důležitost kvůli nutkové potřebě vyhledávat aktivity spojené s užíváním alkoholu. Obeznamnost s nebezpečnými následky v souvislosti s nadměrným užíváním alkoholu a jejich ignorování (Nešpor, 2018).

Vnímání podstaty závislosti se postupem času výrazně změnilo. Moderní pohled zohledňuje kromě lékařského modelu také model psychologický a sociální. Nedá se s jasnou přesností určit, který z nich v otázce příčiny závislosti převládá. Obvykle dochází ke zkombinování všech těchto modelů a jejich vzájemnému ovlivňování. V České republice začal tento moderní pohled jako první propagovat Jaroslav Skála, který založil českou adiktologii. Dnešní znalosti podpořily pohled na závislost na alkoholu jako na záležitost, která si vyžaduje interdisciplinární a komplexní přístup. Znalosti z vědeckých disciplín, jako je psychologie, adiktologie, medicína, doplňují další obory jako ekonomie, právo, kriminologie, religionistika nebo kulturní antropologie. Soudobý pohled Světové zdravotnické organizace představuje biologický, psychologický, sociální a spirituální model vysvětlující jádro závislosti (Kalina et al., 2008).

Biologický přístup se věnuje dopadům pravidelného užívání alkoholu na lidský mozek, doprovázený změnami chování, které se označují jako návykové chování. Závislost uznává jako dlouhodobou nemoc s častou recidivou, kde je přítomná destrukce určitých samoregulačních anatomických oblastí. Alkohol na organismus působí jako nepřirozený a rychlý zdroj uvolňování dopaminu. Jedinci si spojí pití alkoholu s uvolňováním dopaminu a jsou automaticky motivováni k jeho pravidelnému užívání (Kalina et al., 2008). Klasický biologický přístup samozřejmě také zdůrazňuje vliv genetických predispozic jedince. Změny v genech Evropanů (zejména ADH1B a ALDH2) mají podíl na konzumaci alkoholu a tím pádem i na závislosti na alkoholu. Tyto geny se nacházejí v různých variantách a kombinacích s dalšími geny i v jiných populacích, ale nedošlo ještě k výzkumům těchto kauzalit (Edenberg & Foroud, 2013).

Psychologický přístup čerpá znalosti z oblasti psychologie osobnosti, vývojové psychologie a obecné psychologie. Vývojová psychologie mapuje celý život jedince od jeho narození až po stáří. U jedince závislého na alkoholu se proto nahlíží i na jeho dětství, období,

kdy vyrůstal ve své rodině, ve které mohlo dojít k narušení výchovy skrze různé druhy problémů ve vztazích nebo problémů obecně. Pokud se jedná o děti nebo mladistvé a jejich závislosti na alkoholu, klasifikujeme to často jako poruchu chování. Snažíme se nahlédnout hlouběji do jejich dětství, abychom mohli lépe pochopit příčinu tohoto chování. Mohlo by se jednat o zanedbávání výchovy ze strany rodičů nebo o nějaké traumatické zážitky, které dětem přispěly k vyvinutí závislosti. Je také vždy nutné zvážit, zda tato porucha chování dítěte neslouží pouze jako „volání o pomoc“. Dítě se tak může dožadovat chybějící pozornosti ve formě následného léčení, aby poukázalo na jiný problém v rodinném soužití. Rodiče často řeší své problémy manželské, finanční nebo jiné na úkor řádné výchovy dítěte (Kalina et al., 2008).

Sociální model získává poznatky z disciplín jako antropologie, sociologie a sociální psychologie. Tento přístup se zaměřuje na prostředí jedince, které mohlo být příčinou vzniku a udržování závislosti. Model vychází z předpokladu, že závislost není vrozená, ale je důsledkem vlivů prostředí. Širší pohled zahrnuje faktory jako národnost, etnickou nebo náboženskou příslušnost a sociální status. V tomto rámci se zkoumají etnické zvyky, politicko-kulturní jevy nebo radikalizující se menšiny, které mohou podporovat nadměrné užívání látek. Užší perspektiva se zaměřuje na příslušnost ke specifické skupině, komunitě nebo například sektě. Podpora prosociálního jednání je klíčová pro prevenci závislostí. Tento přístup hodnotí aspekty komunitního chování, jako jsou společné rituály, sociogenní vzorce, vliv skupiny nebo společná ideologie (Kalina et al., 2008).

Spirituální předpoklady se využívají v léčebných systémech. Tyto systémy vycházejí z jungiánské psychologie, transpersonální psychologie, nebo náboženských základů. Spiritualita je považována za velmi důležitou pro zotavení, protože je spojena s pocitem smyslu života a propojením s něčím, co přesahuje individuální já. Proces uzdravení je podporován přechodem od trestání k pozitivnímu sebeodpuštění (Van & Davis, 2013). Tato léčebná filosofie vnímá všeobecnou spiritualitu za základní kámen lidského bytí. Jestli chceme u jedince závislého na alkoholu dosáhnout celistvého uzdravení, je nutné se zaměřit na všechny tyto 4 úrovně. Zajímavou roli v léčení závislosti je terapeutický doprovod při užití látek navozující změnu vědomí, látek na nedrogové bázi. Pomocné aspekty uzdravovacího procesu jedince jsou meditace, holotropní dýchání, jogická cvičení, transové rituály a terapeutická využití některých psychedelických látek (Kalina et al., 2008).

1.3 Stádia závislosti na alkoholu

Závislost na alkoholu se vyvíjí postupně a prochází určitými fázemi. První fáze je iniciální, počáteční. V této fázi jedinec začíná užívat alkohol, aby zmírnil negativní psychické stavy, zlepšil si náladu nebo se snáze socializoval. Postupně se zvyšují dávky konzumovaného alkoholu (Skála, 1986). Druhá fáze, promodrální, je varovná. Dochází ke zvýšení tolerance, kdy jedinec potřebuje větší množství alkoholu pro dosažení stejného účinku. Začíná pít tajně a kryje své pití. Objevují se „okénka“, kdy si nepamatuje průběh intoxikace (Heller & Pecinová, 2011). Z lékařského hlediska dochází ke zvýšení tolerance díky systému MEOS (mitochondriální etanoloxidační systém), který chrání tělo před vysokou hladinou alkoholu v krvi. Tento systém přeměňuje alkohol na oxid uhličitý a vodu, ale vytváří toxické meziprodukty poškozující jaterní buňky. Organismus se tak přizpůsobuje častému příjmu alkoholu, vytváří více enzymů pro jeho odbourání, což vede k vyšší toleranci a častější konzumaci (Heller & Pecinová, 1996).

Další fáze je kruciólní, rozhodná. Tolerance na alkohol stále roste a „okénka“ jsou běžná. Závislý věří, že má pití pod kontrolou, ale ztrácí schopnost pít s mírou. V této fázi je pro závislého snazší úplná abstinence než mírné pití, které už nedokáže zvládnout. Pro vyléčené alkoholiky je rozhodující přísná abstinence (Skála, 1986).

Poslední fáze je terminální, konečná. Typické jsou „ranní doušky“, kdy závislý potřebuje další dávku alkoholu po ránu kvůli nepříjemnému stavu po vystřízlivění. Může dojít k narušení funkce jater, což snižuje toleranci na alkohol (závislý pocítuje opilsti i z menšího množství alkoholu). V tomto stadiu závislý upřednostňuje alkohol před základními hodnotami, které předtím v životě uznával. Může dojít k chronifikaci nemoci, kdy se následky nadužívání alkoholu stávají trvalými a vzniká dlouhodobá závislost na alkoholu (Heller & Pecinová, 2011).

Podle transteoretického modelu (TTM) navrženého Prochaskou závislost na alkoholu prochází šesti stádii změny chování, která odrážejí různé úrovně uvědomění a odhodlání k dosažení změny. Prvním stadiem je prekontemplace, kde si jedinec ještě neuvědomuje, že má problém s alkoholem, nebo nepovažuje svůj problém za dostatečně závažný pro nutnost

změny. Často popírá existenci problému nebo minimalizuje jeho dopady (Prochaska, Norcross, & DiClemente, 2011).

V druhém stadiu, kontemplaci, jedinec začíná zvažovat, že má problém a potřebuje změnu. Uvědomuje si negativní dopady svého chování, ale stále váhá s rozhodnutím něco s tím udělat. Tento stav může trvat dlouho, často několik měsíců až let. Přejít do další fáze nastává, když jedinec dospěje k rozhodnutí, že změna je nezbytná (Prochaska, Norcross, & DiClemente, 2011).

Třetí fáze, příprava, zahrnuje konkrétní plánování kroků ke změně. Jedinec sbírá informace, hledá podporu od blízkých a připravuje se na akci. Toto stadium je kritické pro úspěšné provedení změny, protože zahrnuje jak mentální, tak praktickou přípravu na překonání závislosti (Prochaska, Norcross, & DiClemente, 2011).

Čtvrté stadium, akce, představuje aktivní změnu chování a podnikání konkrétních kroků k překonání závislosti. Toto stadium vyžaduje nejvíce úsilí a odhodlání, často zahrnuje terapii, změny životního stylu a vyhýbání se situacím spojeným s pitím. Jedinec zde aktivně pracuje na dosažení svého cíle a překonávání překážek (Prochaska, Norcross, & DiClemente, 2011).

Páté stadium, udržení, následuje po dosažení počátečních změn. V tomto stadiu se jedinec snaží udržet nové chování a předcházet relapsům. Udržení změny může být náročné a vyžaduje neustálou pozornost a odhodlání, protože riziko návratu ke starému chování je stále přítomné (Prochaska, Norcross, & DiClemente, 2011).

Poslední, šesté stadium, ukončení, nastává, když je nové chování plně integrováno a jedinec již nepocítuje potřebu vrátit se k návykovému chování. Toto stadium však není vždy dosaženo všemi jedinci, a mnoho lidí může zůstat v udržovacím stadiu dlouhodobě. Prochaskova teorie zdůrazňuje, že změna je procesem, a ne jednorázovou událostí, vyžadující specifické strategie a přístupy pro každé stadium (Prochaska, Norcross, & DiClemente, 2011).

1.4 Typy závislosti na alkoholu

Existuje pět typů závislosti na alkoholu: alfa, beta, gama, delta a epsilon. Až 70 % alkoholiků patří do typu gama. Důležité je dodat, že většina závislých spadá do více než jedné kategorie a jejich příznaky se často překrývají (Profous 2011).

Typ alfa se vyznačuje občasným nadměrným pitím, které může vést k problémům, jako jsou střety s policií. Tento typ ještě nepředstavuje plnou závislost, ale může k ní postupně vést (Heller a Pecinová, 1996).

Typ beta je charakterizován pravidelnou konzumací alkoholu, kde jedinec není ochoten přestat pít ani za situací, jako jsou rodinné obědy nebo oslavy narozenin (Heller a Pecinová, 1996).

Typ gama začíná s občasným opíjením, které se postupně stává častějším. Tyto epizody jsou střídány obdobími abstinence, která však nejsou doprovázena abstinčními příznaky jako třes nebo pocení. S postupem času se období abstinence zkracují a pití se stává častějším a intenzivnějším, včetně několikadenních nepřetržitých stavů opilosti (Profous, 2011).

Typ delta se projevuje pravidelnou konzumací alkoholu bez viditelných známek opilosti. Při nedostatku alkoholu se však objevují silné abstinční příznaky, což může vést k hospitalizaci. Tento typ se často popisuje jako „*nikdy střízlivý, nikdy opilý, ale vždy s abstinčními příznaky*“ (Profous, 2011). Tento typ závislosti připomíná vinaře, kteří denně popíjejí víno, ale nikdy se neopijí, udržují si stálou hladinu alkoholu v krvi. U tohoto typu je fyzická závislost primární a psychická se vyvíjí později (Skála, 1987).

Typ epsilon je charakterizován kombinací závislosti na alkoholu a psychických onemocnění (Heller, Pecinová, 1996). Podobně jako typ gama zahrnuje epizodické zneužívání alkoholu s dramatickými epizodami trvajících několik dní nebo týdnů (Skála, 1987).

1.5 Následky nadměrného pití alkoholu

Nadměrné pití alkoholu způsobuje poškození fyzického i psychického zdraví. Alkoholismus je především tělesné onemocnění, kdy závislá osoba potřebuje alkohol stejně

jako vzduch, protože jeho metabolismus je nastaven na zpracovávání velkých dávek alkoholu. Při nedostatku alkoholu se u závislých jedinců objevují abstinenční příznaky, jako jsou úzkost, pocení, třes a nevolnost, a mohou se objevit i život ohrožující stavy (Rohr, 2015).

Orgánem nejvíce poškozeným alkoholem jsou játra, což může vést k jaterní cirhóze a jícnovým vředům. Dalšími postiženými orgány jsou slinivka břišní, trávicí trakt, ledviny, srdce a dýchací systém. Akutní zánět slinivky je velmi bolestivý a může vést k její destrukci a smrti. Trávicí trakt je poškozován přímým kontaktem alkoholu se sliznicí, což může vést k žaludečním vředům. Alkohol také zhoršuje vstřebávání vitamínů a živin ve střevě a způsobuje záněty močových cest u žen. Alkohol narušuje hormonální regulaci, což vede k zženšťujícím efektům u mužů a zmužňujícím u žen. Ženám může také způsobit poruchy menstruačního cyklu, které se často upraví po abstinenci. Konzumace alkoholu během těhotenství může způsobit fetální alkoholový syndrom (FAS), což vede k nízké porodní hmotnosti a vývojovým poruchám. Alkohol také způsobuje poruchy krevetvorby a anémii, spolu s viditelnými kožními změnami (Heller & Pecinovská, 2011).

Neurologické problémy vznikají narušením nervového systému vlivem neurotoxického účinku alkoholu. Může se objevit alkoholická polyneuropatie a organické poškození mozku (Kalina et al., 2015). Častým příznakem alkoholismu je třes, související s poškozením mozečku. Závislí trpí třesem víček, prstů, rukou a někdy i jazyka a rtů. Dochází k poruchám paměti, včetně Korsakovova amnestického syndromu, což je těžká porucha krátkodobé paměti doprovázená smyšlenkami, která může vést až k demenci. Tento syndrom je častější u žen po padesátce po dlouhodobém užívání alkoholu, zejména destilátů. Alkohol může také způsobit epilepsii a demenci, která se objevuje kolem padesátého roku věku (Heller & Pecinovská, 2011).

Psychické problémy způsobené alkoholem zahrnují delirium tremens, alkoholickou halucinózu a paranoidní psychózu (Heller & Pecinovská, 2011). Delirium tremens se rozvíjí po náhlém přerušení dlouhodobé konzumace alkoholu a projevuje se pocením, nervozitou, úzkostí, nespavostí a děsivými sny (Heller & Pecinovská, 2011). Delirium tremens popisují jako těžkou formu odvykacího stavu s vysokou mortalitou, charakterizovanou poruchami vědomí, halucinacemi, bludy, tachykardií a třesem. Alkoholická halucinóza je doprovázena sluchovými halucinacemi a pocitem pronásledování, zatímco paranoidní psychóza zahrnuje bludy o pronásledování, vztahovačnosti a žárlivosti (Kalina et al., 2015).

Alkoholici často čelí velké sociální zátěži, která může přetrvávat i po úspěšné léčbě. Problémy zahrnují zadluženost, kriminální aktivity a neschopnost udržet si práci. Sociální izolace a stigmatizace vedou k odmítání a kritice ze strany společnosti, což může vést až k bezdomovectví. Alkoholici často způsobují delikventní činy a škody na majetku i zdraví (Fischer & Škoda, 2009).

2 Rodina a závislost na alkoholu

Tuto kapitolu bych chtěla věnovat rodině jedince závislého na alkoholu. Závislost má velké dopady na okolí závislého. Jeho nejbližší okruh lidí a rodina jsou závislostí stále ovlivňováni. Chtěla bych blíže nastínit dynamiku rodiny a následky na výchovu dítěte a manželské soužití.

2.1 Dopady závislosti na manželství

Skála (1988) poukazuje na to, že negativní dopady alkoholu jsou zřejmé nejen u pijícího jednotlivce, ale i v rámci celé rodiny, zejména u manželky. Rodina často odmítá přiznat problém. Manželka se snaží situaci zvládnout sama, omlouvá manželovo pití a skrývá jej. S manželem nemluví, hrozí odchodem či rozvodem. V důsledku toho trpí celá rodina, včetně dětí, které se stahují do ústraní. Když se situace nezlepší, manželka hledá pomoc u přátel nebo institucí. Fáze, kdy manžel nastoupí do léčby, není jednoduchá ani pro ni. Vyžaduje to obnovu vztahů, které byly dlouhodobě narušeny závislostí. Manželka se také musí změnit. Je klíčové, jak silné zůstaly její city k manželovi. Počet rozvodů kvůli alkoholismu roste. Rozvod však není plným řešením. Lepší je léčba závislého a jeho návrat k rodině (Skála, 1988).

Manželka by měla manžela motivovat k léčbě bez křiku nebo pomluv před ostatními. Po léčbě by se neměla vracet k minulosti a vyčítat mu staré chyby. Manžel potřebuje

povzbuzení, důvěru a pochvalu za snahu o nápravu. Pokud mu v době rekonvalescence nedopřeje správnou životosprávu, odpočinek a čas na koníčky, hrozí recidiva. Manželka by se neměla za léčbu stydět. Rozumní lidé její situaci pochopí. Je lepší, když vyléčený alkoholik přizná „byl jsem na léčení“, než aby se vymlouval na nemocná játra. Po léčbě je důležitá trvalá abstinence. Pokud manžel po léčbě znovu pije, je nutné to ihned oznámit lékaři (Skála, 1988).

Chronický závislý pije od rána do večera, nevnímá své okolí. Ke spokojenosti mu stačí malé množství alkoholu, ale postupně dochází k rozpadu osobnosti. Výdaje na alkohol jsou vysoké. Závislý se snaží získat peníze různými způsoby, nedává výplatu manželce, rozprodává rodinné věci a často v rodině krade (Matějková, 2009).

Alkoholismus má významný negativní vliv na manželské vztahy, což potvrzují různé studie a výzkumy prováděné v posledních letech v USA a Evropě. Hlavními důsledky jsou zvýšené riziko rozvodu, narušení rodinné dynamiky a negativní dopady na emocionální a fyzické zdraví partnerů (Gottman, 2014; Leonard & Eiden, 2007; Kelley & Fals-Stewart, 2002; Mulia et al., 2008).

Dopady na komunikaci a konflikt

Alkoholismus často vede ke zvýšeným konfliktům a špatné komunikaci mezi partnery. Renomovaný psycholog John Gottman identifikoval čtyři negativní komunikační vzorce, které předpovídají rozvod: kritika, defenzivnost, zatajení a opovržení. Tyto vzorce chování jsou často přítomny v manželstvích, kde jeden z partnerů trpí alkoholismem, což zvyšuje napětí a nespokojenost ve vztahu (Gottman, 2014).

Fyzické a emocionální zdraví

Alkoholismus má dopad nejen na emocionální, ale i na fyzické zdraví partnerů. Výzkumy ukazují, že partneri alkoholiků jsou vystaveni vyššímu stresu, což může vést k zdravotním problémům, jako je oslabení imunitního systému a zvýšené riziko kardiovaskulárních onemocnění (Leonard & Eiden, 2007).

Dopady na děti

Rodiny, kde je přítomen alkoholismus, často trpí i děti. Tyto děti mají vyšší riziko rozvoje vlastních problémů s alkoholem, duševních poruch a problémů v mezilidských

vztazích. Navíc jsou často svědky konfliktů a mohou se cítit zanedbané nebo emocionálně opuštěné (Kelley & Fals-Stewart, 2002).

Ekonomické důsledky

Alkoholismus může vést k ekonomickým problémům, protože závislost na alkoholu často vede k nestabilnímu zaměstnání nebo ztrátě práce, což přináší finanční nestabilitu do rodiny. Tato ekonomická nejistota může dále zvyšovat stres a napětí mezi partnery (Mulia et al., 2008).

2.2 Pravidla a dynamika rodin ovlivněných závislostí na alkoholu

Následky alkoholismu pro děti podle Skaly (1987) je v důsledku narušených vztahů a posunu rolí uvnitř rodiny narušena pozitivní identifikace s rodičovskými modely, ohrožen psychosexuální vývoj dětí a zproblematizován jejich vývoj rodičovských postojů. Hrozí nebezpečí tzv. patologie třetí generace. Alkoholismem rodiče jsou postiženi jak chlapci, tak dívky – chlapci v pracovním či společenském uplatnění, dívky ve společenských postojích a psychosexuálním vývoji. Výzkumy ukazují vyšší riziko psychických potíží jako deprese či úzkostné stavy, agresivního a delikventního chování, somatických onemocnění a potíží s přizpůsobením se ve škole či práci. Mají hůře vyvinuté osobní a sociální dovednosti, nízké sebehodnocení a vědomí vlastní účinnosti. Mají potíže při navazování vztahů a neefektivní způsoby řešení problémů. Toto vše vede k nižší schopnosti zvládat krizové situace. Rodiny ovlivněné alkoholismem méně často využívají podpory z okolí a častěji zažívají stresující faktory (manželské konflikty, rozpad rodiny, fyzické i psychické týrání) (Nastasi, & DeZolt, 1994).

Faktory chránící proti negativním následkům. Pro zdravý vývoj dětí je jedním z nejdůležitějších předpokladů harmonická rodina. Ne všechny děti, které zažily alkoholismus rodiče, mají závažné psychické a emoční problémy či se stanou alkoholiky. Existují ochranné faktory, které chrání psychiku dítěte a snižují pravděpodobnost přetrvávajících problémů do dospělosti (Csemy, Nešpor, Sovinova, 2001).

Dalším pozitivním prvkem může být schopnost nepijícího partnera poskytnout stabilní podpůrné prostředí a ochránit děti před negativními dopady. Posledním faktorem je schopnost nepijícího rodiče a dětí psychicky se distancovat od problémů alkoholismu a formulovat strategie, jak situaci řešit, což je opakem fatalistické bezradnosti. Jednou ze strategií je „selektivní stažení a opětovné angažování“ (Csemy, Nešpor, Sovinova, 2001).

Tyto faktory jsou zejména soudržnost mezi rodiči, nebo alespoň soudržnost rodiny a rodinných aktivit, zejména udržování rodinných rituálů. Společné rituály upevňují rodinnou stabilitu tím, že objasňují očekávané role, stanovují hranice uvnitř i mimo rodiny a definují pravidla. (Collins et al., 1990).

Shrnutí výsledků výzkumů psychosociálních důsledků pro děti alkoholiků, které se mohou projevit v oblastech: kognice, osobnost a adaptace. Nižší percepce kognitivních kompetencí ovlivňuje motivaci, sebehodnocení a studijní výsledky. Zvláště u dcer z alkoholických rodin se projevuje kombinace vysoké deprese a nízkého sebehodnocení. Děti z alkoholických rodin častěji vnímají, že problémy, kterým čelí, jsou mimo jejich kontrolu a volí strategie zaměřené na zvládání emocí (Collins et al., 1990).

Velké množství alkoholiků bere partnerovo tolerantní chování k jeho závislosti jako samozřejmost. Ovšem, ne každý partner pijáka tento jeho názor vždy sdílí. Ve většině případů, když se partnerova závislost „provalí“, dochází ke ztrátě důvěry ve vztahu vzhledem k dlouhodobému zatajování a lhaní. Kvůli alkoholovému opojení dochází mezi partnery k častějším konfliktům i kvůli banalitám, jejich chování často přechází k záchvatům nepřičetnosti. Časté hádky se nejvíce dotýkají dětí a ovlivňují jejich vnímání rodičů. Problémy běžného života přestávají partneři řešit společně. Opadá také zájem alkoholika o milostný život, protože alkohol snižuje libido a ochuzuje intimní vztah. To potvrdil výzkum A. Brzka, jehož výsledky zmiňuje Skála. Dlouhodobé nadměrné užívání alkoholu poškozuje sexuální funkce, pohlavní styk je méně častý, libido klesá a narušuje se erekce. Partnerka by během léčby měla být trpělivá a chápat partnera, nepovažovat ho za impotenta, protože po několikaměsíční abstinenci by se vše mělo vrátit do normálu. Největším problémem jsou osoby, které během závislosti vykazují agresivní chování vůči sobě, partnerovi nebo dětem. Takovou situaci nevyřeší ani dočasné odloučení partnerů. Agresivitu může zvýšit žárlivost kombinovaná s alkoholem (Heller & Pecinová, 2011; Skála & kol., 1987).

Ženy často zůstávají po boku závislého partnera, který je bije, aniž by se někomu svěřily. Důvody mohou být různé: cítí se zodpovědné za jeho nespokojený život, bojí se, že

samy nezabezpečí děti, nebo mají strach, že by život bez partnera nezvládly. Ženy častěji, než muži mají problémy s nadužíváním alkoholu (Ühlinger & Tschui, 2009).

2.3 Dopady závislosti rodiče na dítě

Alkohol může poškodit dítě ještě před narozením. Pokud těhotná žena nadměrně pije, alkohol přechází z jejího krevního oběhu do oběhu plodu a poškozuje jeho mozkovou tkáň. To může způsobit předčasný porod, nižší porodní váhu, různé komplikace při porodu, a v nejhorším případě potrat, náhlé úmrtí novorozence nebo narození dítěte s poškozeným centrálním nervovým systémem. To vede k sníženým rozumovým schopnostem dítěte, což ho poznamená na celý život. Ovlivňuje to jeho začlenění do společnosti a kolektivu „zdravých“ dětí. Tyto následky ho provází po celý život, ovlivňují vzdělání a později volbu a výkon zaměstnání (Heller & Pecinová, 2011; Kukla & kol., 2016).

Vedle výše zmíněných komplikací způsobených užíváním alkoholu během těhotenství je nutné zmínit i sociální faktory ovlivňující životy dětí alkoholiků. Tyto děti hůře zvládají běžné životní situace. Alkoholismus rodiče se projevuje v nepochopení rodičovských rolí a zvyšuje pravděpodobnost, že v dospělosti podlehnou závislosti. Americký alkohololog Jellinek zjistil, že potomci alkoholiků mají až 10x vyšší pravděpodobnost, že se sami alkoholiky v dospělosti stanou (Fischer, 2009).

Děti neprožívají šťastné dětství jako děti v běžných rodinách. Přebírají starosti dospělých. Závislost rodičů ovlivňuje psychiku dítěte. Chybí jim pozitivní rodičovský vzor. Vlivem napětí v domácnosti jsou častěji nemocné, neví, jak naložit s volným časem, což se odráží i v jejich společenském životě. Dítě se uzavírá do sebe, nemá se komu svěřit a doma raději nemluví, aby nevyvolalo konflikt či fyzický trest. Snaží se být neviditelné a mladší sourozenec v něm vyvolává ochranné pudy (Heller & Pecinová, 2011). Závislý rodič převádí domácí povinnosti na dítě, mnohdy i péči o mladšího sourozence. Agresivita a neshody vrcholí fyzickým násilím na partnerovi nebo dětech. V takové situaci může dítě hledat pomoc u organizací jako Modrý kříž nebo Anonymní alkoholici, které pomáhají dětem vyjadřovat své pocity, obnovit důvěru k lidem (Ühlinger & Tschui, 2009).

2.4 Dopady závislosti rodiče na dítě v dospělosti

Renomovanou odbornicí na problematiku dospělých dětí alkoholiků (DDA) je Janet Geringer Woititzová, která významně přispěla k porozumění následkům rodičovského alkoholismu na jejich dospělé potomky. Díky jejímu výzkumu máme hlubší pochopení výzev, kterým dospělé děti alkoholiků čelí, a kroků, které je třeba podniknout pro jejich uzdravení a osobní rozvoj. Woititzová identifikovala 1983 několik klíčových rysů a chování typických pro dospělé děti alkoholiků. Tyto vlastnosti vyplývají z turbulentního a nepředvídatelného prostředí jejich dětství. V dospělosti často potřebují mít kontrolu, aby se vyrovnali s chaosem svého dětství. Mohou mít problémy s vyjadřováním emocí, protože vyrůstali v prostředí, kde byly pocity často potlačovány. Mohou také vykazovat perfekcionistické tendence ve snaze dokázat svou hodnotu. Autorka zdůraznila hluboký pocit studu, který mnoho DDA zažívá, a uvedla, že DDA si často připisují vinu za alkoholismus svých rodičů, což vede k nízkému sebevědomí a strachu ze selhání.

Děti dospělých alkoholiků dle Woititzové mají charakteristické rysy:

Nejistota v normálním chování: Děti vyrůstající v prostředí ovládaném alkoholem nemají zkušenost s tím, co je normální chování. Postrádají zdravé základy, podle kterých by mohly posoudit, co je běžné a co ne.

Problémy s dokončováním úkolů: Tyto děti neviděly, že by jejich rodiče dokončili své úkoly, což je naučilo, že sliby se nedodržují. Rodiče alkoholici nedokázali svým dětem předat dovednosti plánování a dotahování věcí do konce.

Tendence k lhaní: V rodinách zasažených alkoholismem je lhaní běžné. Děti se učí lhát, aby se vyhnuly konfliktům s rodiči, kteří jsou nevyzpytatelní pod vlivem alkoholu.

Kritické sebehodnocení: Dospělé děti alkoholiků mají tendenci se kritizovat, protože byly často nesmyslně kritizovány za věci, které nemohly ovlivnit. To vede k negativnímu vnímání sebe sama.

Neschopnost se bavit: Tyto děti musely často přejmout roli dospělého již v raném věku, což potlačilo jejich schopnost si hrát a užívat si dětství. Tato vážnost jim zůstala i v dospělosti.

Přehnaná vážnost: Dětství v rodině alkoholika nebylo veselé, což vedlo k tomu, že děti neměly mnoho příležitostí k zábavě. Tento nedostatek radosti přetrval až do dospělosti.

Problémy s důvěrnými vztahy: Dospělé děti alkoholiků touží po důvěrných vztazích, ale nevědí, jak je budovat, protože nemají žádný zdravý model z dětství. Bojí se, že nebudou dost dobré a budou opuštěny.

Nepřiměřené reakce na změny: Tyto děti často reagují nepřiměřeně na změny, které nemohou ovlivnit, protože v dětství zažívaly mnoho zklamání a nesplněných slibů. Malé neúspěchy jim připomínají všechny tyto minulé situace.

Hledání pochvaly a ujištění: Vyrůstaly bez stálé chvály a bezpečí, což vede k neustálému hledání uznání a potvrzení. Tato potřeba pochvaly souvisí s nízkým sebevědomím a nejistotou.

Pocit odlišnosti: Dospělé děti alkoholiků často cítí, že jsou jiné než ostatní, což komplikuje jejich snahu začlenit se do společnosti. Mají pocit, že jejich tajemství jim brání navázat hluboké vztahy.

Extrémní odpovědnost nebo nezodpovědnost: Tyto děti se snaží být buď extrémně zodpovědné, aby si získaly uznání a přijetí, nebo naopak přijímají, že v rodině nic nefunguje správně, a vzdávají se snahy o zodpovědnost.

Nadměrná loajalita: Cítí silnou potřebu zůstat věrné ve vztazích, i když to není zasloužené, protože mají zkušenost, že jeden z rodičů vždy zůstal s alkoholikem bez ohledu na všechno.

Impulzivní chování: Mají sklon jednat impulzivně, aniž by zvažovaly důsledky. Tato impulzivnost vede k chaosu a potřebě věci napravovat, což se podobá chování jejich alkoholických rodičů (Woititz, 1990).

Rodičova závislost má vážné dopady na emocionální a psychickou pohodu DDA. Woititzová poznamenala, že tito jedinci často bojují s úzkostí, depresí a pocitem nedostatečnosti. Vyrůstající v prostředí, kde byly emoce potlačovány, mohou mít potíže s identifikací, vyjadřováním a zvládnutím svých emocí zdravým způsobem. Dopady alkoholismu rodičů se mohou projevit maladaptivními způsoby zvládnutí stresu. DDA se mohou obracet k návykovému chování nebo sebedestruktivním únikovým reakcím (Woititz, 1990).

Woitzová ve své práci zdůrazňuje, že cesta k uzdravení a osobnímu růstu pro DDA zahrnuje sebeuvědomění a sebezpřijetí. Je důležité, aby se DDA postavili následkům, které má rodičovský alkoholismus na jejich životy, a uvolnili břemeno viny a studu (Woitz, 1990). Terapie hraje zásadní roli v procesu uzdravení. DDA by měli vyhledat odbornou pomoc při řešení emocionálních a psychických dopadů alkoholismu rodičů. Woitzová doporučuje kognitivně-behaviorální terapii (KBT) a skupinovou terapii, kde se mohou naučit zpochybňovat negativní myšlenkové vzorce a rozvíjet zdravější způsoby zvládnání stresu. Dalším užitečným krokem pro DDA je zapojení do podpůrných skupin určených pro jednotlivce s rodiči alkoholiky. Tyto skupiny poskytují smysl pro komunitu, validaci a vzájemnou podporu. Práce Woitzové zdůrazňuje sílu spojení s ostatními, kteří mají podobné zkušenosti, a podporuje pocit sounáležitosti a porozumění (Woitz, 1990).

2.5 Rodina a alkohol

Rodina je jednou z tří primárních společenských skupin (spolu se školou/prací a vrstevníky), která je nejdůležitější pro socializaci. Je nejvýznamnější částí společenské mikrostruktury, která provází člověka ve všech etapách jeho života. Z tohoto pohledu můžeme rodinu chápat jako malou primární společenskou jednotku založenou na svazku muže a ženy, ať už manželském nebo partnerském, na pokrevních vztazích rodičů a dětí nebo jejich náhradě (osvojení), a na společné domácnosti. Členové rodiny plní společensky stanovené role vyplývající ze soužití a funkcí, které podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu význam ve vztahu k jednotlivcům i k celé společnosti (Dunovský et al., 1999).

Závislostí netrpí pouze závislý, ale i ostatní členové rodiny. V domácnosti se závislým vznikají škodlivé vlivy narušující rodinné funkce. Rodina ztrácí běžnou komunikaci a interakci kvůli časté intoxikaci závislého člena. Nelze řešit každodenní situace. Členové rodiny přestávají ovládat své negativní rysy. Tento posun se projevuje v extrémním chování a neschopnosti dělat kompromisy. Před tím, než se závislost stane problémem, závislí tajně pijí a vymýšlejí důvody pro pití. Tajné pití narušuje komunikaci a důvěru, protože zahrnuje lhaní. Vymyšlení důvodů pro pití ovlivňuje emoce a vztahy v rodině (Heller, Pecinová, 2011).

Sociální pracovníce potvrzují, že představy závislých o kontrole závislosti ztroskotávají až po řadě selhání. Na počátku bagatelizující manželka popírá manželovo pití. Následují prosby, domlouvání a vyhrožování rozvodem. Nakonec si uvědomí, že nic nefunguje, protože manžel dál pije. Tato etapa přitahuje pozornost širšího okolí. Rodina se dočasně izoluje od společnosti, což problém nezlepší. Poslední etapa je veřejná distance od manžela a hledání pomoci profesionálů (Šedivý, 1988).

3 Spoluzávislost manželek

Spoluzávislost lze chápat jako onemocnění s progresivním vývojem. Podle Kudrleho (2003, s. 109) jde o „jakékoliv trápení nebo dysfunkci, která vzniká ze zaměření na potřeby a chování druhých“. Někteří odborníci a psychologové vidí spoluzávislost spíše jako průvodní jev závislosti než jako samostatnou nemoc. Přesto připouštějí, že spoluzávislost může vést k nemocem, například psychosomatickým, u osob blízkých závislým na alkoholu, kteří jsou vystaveni dlouhodobému stresu, izolaci, napětí a častým konfliktům (Beattie, 1996).

V současné době je spoluzávislost považována za nejrozšířenější závislostní poruchu. Tvoří základ všech závislostí a nutkavostí, protože je přítomna na počátku každé závislosti. Vzniká zraněním a je udržována pocity nedostatečnosti, studu a defektnosti jedincova já, což vede k přesvědčení, že štěstí a naplnění může přinést něco mimo nás, což se projevuje jako závislost (Kudrle, 2003). Whitfield (1991) nazývá spoluzávislost „nemocí ztraceného já“. Podle něj se člověk stává spoluzávislým, když přenesne zodpovědnost za svůj život na jiné osoby. Existují určité podobnosti mezi spoluzávislostí a závislostí. Mezi společné znaky patří: „bagatelizování problému, strach z provalení, nemístná očekávání rychlé změny, neochota investovat čas a námahu k pohledu na sebe, případně nutnosti sebeuvědomění a náhlé změny vlastního chování.“ Tyto projevy se objevují u spoluzávislých i závislých osob, které si to nemusí uvědomovat (Jílek, 2008).

Obě skupiny často ztrácejí kontrolu. Závislí nad konzumací látky, spoluzávislí nad svým „pomáháním“. V rodinách s alkoholismem jsou běžné pocity vzteku, zlosti a strachu. Členové rodiny se snaží vyvažovat rostoucí nejistotu a závislému pomáhat, což se projevuje omlouváním závislého ve škole, zaměstnání nebo mezi přáteli. Centrálním příznakem spoluzávislosti je nutkání pomáhat, což lze považovat za chorobnou závislost (Rohr, 2015).

3.1 Problematika spoluzávislosti

Podle Šavrnichové (2011) se spoluzávislost projevuje různě u každého člověka, v závislosti na jeho osobnostních rysech, rodinných vztazích a aktuální situaci. Spoluzávislé osoby často fungují jako pomocníci nebo záchranáři. Subby (1984) uvádí, že spoluzávislí často napodobují život závislého. Kudrle (2003) popisuje spoluzávislé jedince jako osoby, které tráví mnoho času kontrolou druhých a zanedbávají vlastní potřeby. Mají nízké nebo nejasné sebepojetí, což jim brání nastavit si zdravé hranice. Toto chování se učí od dětství od důležitých osob – rodičů, přátel, učitelů (Kudrle, 2003).

Spoluzávislost se vyvíjí nevědomě a nedobrovolně. Kudrle (2003) rozlišuje mezi primární a sekundární spoluzávislostí. Primární spoluzávislost vzniká v dysfunkčních rodinách bez jiné poruchy, zatímco sekundární spoluzávislost se může objevit u lidí z funkčních rodin při blízkém vztahu se závislou osobou. Tato forma je mírnější a snadněji léčitelná (Kudrle, 2003). Podle Beattieho (1999) existuje tolik druhů spoluzávislosti, kolik je spoluzávislých lidí, protože každý má své vlastní zkušenosti.

Jedním z hlavních problémů spoluzávislých je neschopnost nastavit si a udržet zdravé hranice, což může vést k toleranci dříve nepřijatelného chování. Tento problém často doprovází nízké sebevědomí a pocit nedostatečnosti, které se snaží kompenzovat péčí o ostatní. Klade si vysoké nároky a nikdy nejsou spokojeni. Velkou část energie věnují řešení problémů druhých, čímž potlačují své vlastní pocity a potřeby. Mají strach být sami sebou a raději se zabývají ostatními (Beattie, 1999; Šavrnichová, 2015).

Spoluzávislí se snaží být perfektní a neustále připravení. Partneři závislých se snaží předcházet krizovým situacím, jsou stále ve střehu, udržují pořádek a připravují jídlo, aby předešli problémům. Děti mohou být přehnaně snaživé ve škole i doma. Tyto charakteristiky umožňují závislým pít, protože přebírají zodpovědnost za závislého a jeho chování. Snaží se kontrolovat a manipulovat závislého. Potřebují lásku, uznání a podporu, které jim v životě chyběly. Ve vztahu s někým, komu dávají lásku, zapomínají na své vlastní potřeby. Často zůstávají v nefunkčních vztazích a vyhledávají podobné partnery. Mají strach z opuštění, nevyjadřují své názory a potřeby a říkají to, co chtějí slyšet druhí. Vyhýbají se konfrontacím a

stydí se za své emoce. Někdy mohou být výbušní a cholerici (Šavrnochová, 2011; Beattie, 1999).

Whitfield (1991) popisuje spoluzávislost jako naučené chování, které vzniká špatným zacházením v dětství nebo v rodině. Spoluzávislost není dědičná. Pokud špatné zacházení pokračuje, blokuje lidský vývoj a růst, což ovlivňuje důvěru, vztahy a sebedůvěru. Spoluzávislí se zaměřují na ostatní a popírají své problémy. Ztrácejí svou identitu a snaží se ji zaplnit péčí o druhé. Spoluzávislost také zahrnuje přejímání emocí od závislých osob.

3.2 Charakteristické rysy spoluzávislých

Spoluzávislí mají charakteristické rysy, které jsou vzájemně propojeny. Hemfelt, Minirth, Meier (2010) a Beattie (1999) se ve svých knihách zabývají těmito rysy.

Přílišná starost o druhé

Spoluzávislí často cítí zodpovědnost za pocity, myšlenky a chování druhých. Pokud se jejich blízký dostane do problému, spoluzávislí pociťují úzkost a vinu a snaží se problémy řešit, často na úkor svých vlastních potřeb.

Snaha ovládat druhé

S péčí o druhé souvisí i snaha je ovládat. Spoluzávislí věří, že vědí nejlépe, co je pro druhé správné, a bojí se nechat věci plynout přirozeně. Ovládají druhé tlakem, obviňováním a manipulací.

Zlost

Často prožívají zlost, když jejich rady a pomoc nejsou přijaty. Tuto zlost potlačují, což vede k nepřátelství a zatrpklosti.

Špatná komunikace

Snaha o kontrolu druhých vede k narušení komunikace. Spoluzávislí často obviňují, vyhrožují a radí druhým. Mají problém mluvit o svých pocitech a potřebách, raději mluví o druhých. Používají lži, aby „chránili“ své blízké před důsledky jejich problémů.

Nízká sebeúcta

Spoluzávislí mají často nízkou sebeúctu, neumí přijímat chválu a komplimenty, bojí se odmítnutí a kritiku berou příliš osobně. Svou sebeúctu si zvyšují pomáháním druhým a mají potřebu být potřební.

Obsese

Spoluzávislí trpí obsesemi, neustálými myšlenkami na problémy druhých, což může vést k úzkosti a poruchám spánku. Hemfelt, Minirth, Meier (2010) uvádějí, že spoluzávislí často trpí nutkavým chováním, jako je alkoholismus, drogová závislost, fyzické týrání a poruchy příjmu potravy.

Popírání skutečnosti

Spoluzávislí často popírají své problémy a předstírají, že neexistují. Mohou se uchylovat k přejídání, práci nebo utrácení, aby odvrátili svou pozornost od problémů. Brání a chrání členy rodiny, kteří jim ublížili, a nejsou schopni vidět realitu.

Nejasné hranice

Spoluzávislí mají problém nastavit si hranice a postupně tolerují chování, které bylo dříve nepřijatelné. To jim způsobuje bolest, ale je pro ně těžké tento stav opustit.

Nedostatek důvěry

Kvůli častému zranění mají spoluzávislí problém důvěřovat druhým a sami sobě.

3.3 Léčba spoluzávislosti

Jsou tři hlavní přístupy k léčbě spoluzávislosti: sebevzdělávání, skupinová terapie a individuální psychoterapie. Sebevzdělávání může být obtížné kvůli omezenému množství literatury zaměřené na tuto metodu. Matějková (2009) uvádí několik pravidel pro sebevzdělávání: a) Zbavit se romantických představ o sebeobětování, tedy začít myslet na své vlastní potřeby a nebrat pomoc jako povinnost, která upřednostňuje potřeby druhých před vlastními zájmy. b) Více se soustředit na sebe. c) Ocenit snahu o změnu partnera. d) Oddělit finance a majetek od závislého partnera.

Individuální psychoterapie má za cíl přenést odpovědnost na jednotlivce, aby si uvědomil svou zodpovědnost za vlastní činy, chování, pocity a problémy. Výsledkem terapie by měl být pocit bezpečí a obnovení zájmu o svůj život a koníčky. Terapeut se ptá na zážitky a pocity z dětství, které mohou souviset s aktuálním chováním. Klíčovým krokem je uvědomění si, že toto chování je nezdravé. Léčba spoluzávislosti může probíhat také formou skupinové terapie. Cílem léčby je rozvíjet nové povědomí, umět identifikovat emoce a vytvářet možnosti pro alternativní akce a reakce, což je zvláště důležité pro změnu starých vzorců chování a myšlení. (Balúchová, 2012).

Skupinové terapie na tři typy: informační skupiny, motivační skupiny a skupiny s blízkými závislými. Informační skupiny poskytují příbuzným závislého potřebné informace a znalosti o závislosti a správném chování vůči závislému. Motivační skupiny učí příbuzné, jak motivovat závislého k léčbě a jak se chovat, aby nedocházelo k demotivaci. Skupiny s blízkými závislými zahrnují osoby s vazbami na závislého a poskytují prostor pro sdílení zkušeností a podporu (Kalina, 2003)

Kudrle (2003) uvádí, že spoluzávislost se často vyskytuje spolu s úzkostnou poruchou osobnosti, závislou poruchou osobnosti, smíšenou poruchou osobnosti a posttraumatickou poruchou osobnosti. Uvádí, že spoluzávislost se nachází „uvnitř“ diagnostických kritérií a stále se zjišťuje, v jakých případech může její léčba vést k úplnému uzdravení. Spoluzávislost považuje za léčitelnou nemoc, pokud je léčena specifickým a úplným terapeutickým programem. Zdůrazňuje však, že uzdravení je dlouhodobý proces (Kudrle, 2003).

Léčba spoluzávislosti se zaměřuje na osobní rozvoj a sebeobjevování. Laškovská (2007) uvádí, že úspěšná léčba vyžaduje aktivní práci klienta a podporu důvěryhodných a bezpečných lidí. Základem je identifikace vlastních potřeb a tužeb, uvědomění si bolesti, smutku a hněvu a dát prostor emocím. Je důležité odlišit svou bezmoc nad závislostí druhého od vlastní zodpovědnosti a moci rozhodovat sám za sebe. Proces uzdravení ze spoluzávislosti je dlouhodobý. Důležitá je edukace o problémech spoluzávislosti a nabídka vzdělávacích programů na toto téma. Další možnosti léčby jsou podobné jako u samotné závislosti. Laškovská (2007) nabízí například detoxifikaci, která u spoluzávislých spočívá v odpoutání se od lidí, míst a zvyklostí, které udržují spoluzávislost. Efektivní je zejména individuální terapie a případně i ústavní péče. Důležité jsou také svépomocné podpůrné skupiny pro spoluzávislé a příbuzné závislých, které fungují na stejném principu jako společenství Anonymních alkoholiků.

4 Výzkumná část

4.1 Vlastní výzkumné šetření

Alkohol je legální návyková látka, která je v naší společnosti velmi dostupná a široce tolerovaná. Jeho snadná dostupnost a společenská přijatelnost přispívají k tomu, že se stal nejrozšířenější a nejzneužívanější drogou. Nadměrné a pravidelné konzumování alkoholu představuje nejen zdravotní riziko pro jedince, ale také významný sociální a ekonomický problém. Závislost na alkoholu se často neomezuje pouze na jednotlivce, ale má dalekosáhlé důsledky pro rodiny a širší komunitu.

Člověk závislý na alkoholu není schopen efektivně plnit své role v rodině, což vede k narušení rodinných vztahů a destabilizaci rodinné dynamiky. Závislost často vede k finanční nestabilitě, zvýšené stresové zátěži a negativním psychologickým dopadům na všechny členy rodiny. Manželky alkoholiků často čelí nejen emocionálnímu a fyzickému týrání, ale také společenskému stigma a izolaci.

Tento výzkum se zaměřuje na zkoumání prožívání a zkušeností manželek mužů závislých na alkoholu. Cílem je porozumět tomu, jak závislost jejich partnerů ovlivňuje jejich životy, jaké výzvy a překážky musí překonávat a proč často zůstávají v těchto destruktivních vztazích. Výzkum se snaží zachytit subjektivní vnímání těchto žen a jejich důvody pro setrvání ve vztahu navzdory negativním důsledkům.

Nadměrná konzumace alkoholu má významný dopad nejen na jednotlivce, ale i na rodinný život a společenské prostředí. Alkoholismus vede k závažným zdravotním problémům, ztrátě zaměstnání, finanční nestabilitě a narušení mezilidských vztahů. Často je doprovázen násilným chováním, které má devastující dopad na rodinné příslušníky, zejména na manželky a děti. Závislost na alkoholu se neomezuje jen na fyzické a psychické zdraví závislého jedince, ale ovlivňuje i sociální a ekonomické aspekty života celé rodiny. Finanční problémy způsobené ztrátou zaměstnání nebo neschopností plnit pracovní povinnosti vedou k dluhům a chudobě. Rodiny závislých často čelí sociální izolaci a stigma, což ztěžuje hledání podpory a pomoci.

4.2 Výzkumná otázka a cíl výzkumu

Cílem mojí bakalářské práce je zjistit jak ženy, které měly zkušenost se závislým partnerem prožívaly manželství v období kdy pili nejvíce. Jak to vnímají dnes a jak je tento vztah ovlivnil.

Jaké jsou životní zkušenosti manželek mužů závislých na alkoholu?

4.3 Metodologie

Pro tuto bakalářskou práci jsem se rozhodla provést rozhovory s manželkami mužů závislých na alkoholu. Rozhovory probíhaly u nich doma a kontakty na respondentky jsem získala prostřednictvím osobních známostí. Aby byla zachována anonymita, respondentky byly pojmenovány od A do E. Metodologickým přístupem byla zvolena společná tematická analýza.

Rozhovory se uskutečnily během dubna a července 2024. Každý rozhovor trval různě dlouho, podle toho, jak se jednotlivé respondentky rozhodly otevřít. Délka rozhovorů se pohybovala od 30 do 45 minut. Všechny nahrané rozhovory byly následně přepsány z diktafonu do písemné podoby.

Před začátkem rozhovorů byly ženy informovány o tématu bakalářské práce a o tom, jak bude s jejich nahrávanými rozhovory nakládáno. Každé respondentce jsem nabídla možnost nahlédnout do přepisu svého rozhovoru. Pro každou z nich jsem měla připravený vytištěný dokument o informovaném souhlasu s nahráváním a zpracováním. Dále jsem jim přinesla informovaný souhlas se zpracováním osobních údajů, který všechny respondentky podepsaly.

Přepisy rozhovorů jsem vytiskla a analyzovala podle fází a postupů tematické analýzy, která byla zvolena pro analýzu dat z polostrukturovaných rozhovorů. Tento metodologický

přístup umožňuje systematicky identifikovat, analyzovat a popsat opakující se vzorce (témata) v datech, což je klíčové pro hlubší pochopení zkušeností a perspektiv respondentek.

4.3.1 Tematická analýza

Tematická analýza (TA) je široce využívaná kvalitativní metoda, která nabízí flexibilní způsob analýzy dat získaných z rozhovorů nebo jiných zdrojů. TA je definována jako „metoda identifikace, analýzy a odkazování ke vzorům (tématům) v rámci dat“ (Braun & Clarke, 2006, s. 79). Tato metoda je velmi užitečná pro získání odpovědí na výzkumné otázky týkající se lidských zkušeností, názorů a porozumění (Hendl, 2016).

Před zahájením analýzy je nutné rozhodnout, zda je naším cílem získat podrobný popis celého datového souboru, nebo se zaměřit na specifický aspekt. Další klíčové rozhodnutí spočívá ve volbě mezi induktivní a teoretickou analýzou. Induktivní přístup je řízen daty samotnými, což může vést k identifikaci témat, která nejsou přímo spojená s původními výzkumnými otázkami. Teoretický přístup vychází z předem stanovených otázek a cílů výzkumu (Braun & Clarke, 2006, s. 83-84).

Pro tento výzkum byl zvolen teoretický přístup zaměřený na hlavní výzkumnou otázku: Jak se ženy vyrovnávají s manželem závislým na alkoholu? Tento přístup umožnil systematické zkoumání dat a hledání odpovědí na specifickou otázku.

Proces tematické analýzy je strukturován do několika fází, které se často opakují a prolínají, což umožňuje důkladnější zpracování dat. Braun a Clarke (2006) navrhují následující kroky při analýze rozhovorů:

Seznámení se s daty: Prvním krokem je převedení dat do textové podoby a jejich opakované čtení, což umožňuje výzkumníkovi důkladně se seznámit s daty a vytvořit si základ pro další analýzu.

Generování počátečních kódů: V této fázi výzkumník identifikuje opakující se vzorce a vytváří první kódy. Tento krok se často opakuje, aby byly kódy co nejpřesnější a nejrelevantnější.

Hledání témat: Kódy jsou tříděny do potenciálních témat. Pro lepší přehlednost mohou být použity různé vizuální nástroje, jako jsou mentální mapy nebo tabulky.

Přezkoumání témat: Témata jsou kontrolována a upravována, aby se zajistilo, že žádné důležité téma nebylo opomenuto a že jsou vytyčeny jasné hranice mezi tématy.

Definování a pojmenování témat: Každé téma je detailně definováno a je identifikována jeho podstata. Výzkumník zvažuje vztahy mezi tématy a vytváří hierarchii nadřazených a podřazených témat.

Sepsání zprávy: Posledním krokem je napsání závěrečné zprávy, která popisuje, jak jednotlivá témata zapadají do celkového příběhu, obsahuje přímé citace z dat a vysvětluje, jak témata odpovídají na výzkumné otázky.

Podle Hendla (2016) je TA proces, který nám pomáhá organizovat a detailně popisovat získaná data. Je vhodná pro získání odpovědí na výzkumné otázky o lidských zkušenostech, názorech a porozumění. Důraz je kladen na roli výzkumníka jako aktivního prvku, který přemýšlí o datech, hledá v nich spojení a interpretuje je (Hendl, 2016).

4.4 Krátké seznámení s respondentkami

Zde představím ženy, se kterými jsem uskutečnila rozhovor. Kvůli zachování anonymity jsem se je rozhodla označit písmeny abecedy.

Paní A

Paní A pochází z východního Slovenska. Je jí 43 let. S manželem se seznámila ve škole, žili ve stejné vesnici. Pracuje v logistice. Má tři děti a žije se svým manželem už 24 let. Manžel pije alkohol aktivně od svých 15 let. Pije od útlého věku. Za celý jejich vztah se nestalo, že by vydržel bez alkoholu déle než 3 týdny. Jejich děti mají větší věkové odstupy. Nejstarší dcera má 24 let, syn má 18 let a nejmladší dcera má 10 let. Muž pracuje ve stavebnictví a poměrně úspěšně v něm 10 let podnikal. Po jisté době se však vyskytly finanční potíže a manželův stav

pití se tehdy projevil naplno. Manžel se nenechal nikdy léčit, ačkoliv si svůj problém uvědomuje, léčbu považuje za slabost. Jeho otec má problémy se závislostí a považuje to za běžnou mužskou aktivitu. Jelikož v jejich regionu a rodině je pití alkoholu absolutně běžné, odmítnul s tím dále terapeuticky pracovat. Přišel o řidičský průkaz kvůli pití za volantem už tři krát. Rád pije ve společnosti, nejčastěji bary a kluby. Jeho manželka s ním odmítá chodit na většinu společenských akcí, dovolené a oslavy, protože se za něj stydí. Stává se poměrně často, že když si někam vyrazí, tak ho policie vezme na CPZ, kvůli bitkám a agresivitě, které často vyvolává. Změnu slibuje po každém svém excesu, ale momentálně nevydrží nepít alkohol déle než jeden týden. Nejčastěji pije víno a pivo. Paní A tvrdí, že po tvrdém alkoholu je nezvladatelný a agresivní. Rozvod by si přála, ale bojí se to uskutečnit.

Paní B

Paní B pochází z východního Slovenska. S manželem je seznámili společní přátelé. Je jí 48 let a pracuje jako podnikatelka. Tři dcery, nejstarší je 28 let, mladší 26 a nejmladší 19. Její manžel byl na psychiatrii opakovaně kvůli svým excesům v opilosti, kdy celou rodinu opakovaně vyhazoval z domu a vyhrožoval jim násilím. Byla mu diagnostikovaná bipolární afektivní porucha osobnosti a závislostní porucha osobnosti. Je mu 57 let a podniká ve stavebnictví. Pije od svých 18 let aktivně. Otec mu zemřel v dětství, oběsil se. Jeho matka ho podle paní B týrala fyzicky i psychicky. Jeho matka, psychicky týrala i paní B a její dcery, než se od ní neodstěhovali do vlastního domu. Rodina začala mít finanční problémy a manžel se tehdy opíjel mnohem častěji. V kombinaci s léky to vyvolávalo stavy agrese a měl problémy i s policií. Momentálně pul roku abstínuje. Byl v protialkoholické léčbě už 3x. Stále se však abúzus vrátil. Rozvod by si přála už několik let, ale bojí se že jí nikdy nedá pokoj a bude jí dělat v životě naschvály.

Paní C

Paní C pochází z východního Slovenska. Je jí 38 let a pracuje ve firmě která zpracovává dřevo na nábytky. Svého manžela zná od dětství, chodili spolu do školy. Její manžel je momentálně už po smrti. Zemřel ve svých 36 letech Mají spolu tři děti. Dceru, které je 20 let, syna 19 let a dceru které je 8 let. Její manžel je po smrti už 5 let. Zemřel za nešťastných událostí, kdy se opil a udusil se v příkopě svými zvratky. Byla za něho vdaná 16

let a z toho 8 let žil v zahraničí. Po 4 letech manželství jí i obě děti opustil a 8 let se neozval. Po 8 letech se vrátil, měl dluhy a Paní C ho přijala, udělali si 3 dítě. Začal pít už od svých 13 let. Nikdy nepodstoupil žádné léčení a nevnímal alkohol jako problém, který ubližuje jemu i rodině. O výchovu dětí se nikdy nezajímal, nepomáhal Paní C ani finančně. Pil každý den tvrdý alkohol, dříve pracoval ve stavebnictví jako zedník, ale ke konci života peníze pouze Paní K kradl. Byl k ní násilnický a dopouštěl se na ní i opakovaného znásilňování. Těsně před jeho smrtí se s ním chtěl rozvést

Paní D

Paní D pochází z východního Slovenska. Svého manžela zná od dětství, byl to její soused. Je jí 35 let, pracuje ve školce jako učitelka. Žije se svým manželem 17 let. Mají spolu 2 syny. Staršímu je 13 a mladšímu 10 let. Její manžel je zaměstnaný ve stavebnictví a podniká. Pije od svých 15 let. Jeho otec je závislý na alkoholu a jeho matka ho jako dítě hodně bila. Jeho matka byla sama na 8 dětí, protože její manžel pracoval stále v zahraničí. Jeho otec byl několikrát na protialkoholickém léčení, ale stále se k pití dostal a byl diagnostikován s abúzem na alkoholu. Manžel paní D byl sám několikrát na protialkoholickém léčení, ale bohužel se k pití po pár týdnech vždy vrátil. Jezdí za volantem opilý a Paní D, ho několikrát sama vezla do nemocnice po pouličních rvačkách, které sám vyprovokoval. Jejich nejstarší syn měl několik let problémy s nočním pomočováním a mladší syn má problémy s koktáním. Manžel paní D děti v opilosti často bije a bije i paní D. Rozvod by si přála, ale bojí se ekonomických následků.

Paní E

Paní E pochází z východního Slovenska, je jí 40 let a pracuje v rodinné firmě jako účetní. Se svým mužem se seznámila na diskotéce ještě jako náctiletá. Momentálně se svým mužem nežije, odešla od něj před půl rokem a zařizuje rozvod. Žila s ním 15 let. Její manžel je podnikatel. Mají spolu dvě děti. Dceři je 9 let a synovi je 5 let. Pije každý týden, tvrdý alkohol a je po něm velmi agresivní. Začal pít v 15 letech, ale aktivně se to rozběhlo, když začal podnikat. Jeho matka a jeho otec byli alkoholici. Svoji manželku paní E několikrát napadl, dal jí facku a vyhrožoval jí. Vyhrožoval jí, že zabije jí i děti, jestli ho opustí. Jednou se účastnil protialkoholického léčení, ale odešel po pár dnech. Manžel se s ní rozvést nechce,

ale její rodina na tom trvá. Pomohli se jí od něj přestěhovat a značně na to tlačí. Paní E s ním stále cítí empatii, ale sama se pokusila během manželství o sebevraždu. Psychicky ji tyranizoval, byl notoricky žárlivý a rozbíjel nábytek, když byl opilý a měl vtek. Na rozvodu Paní E trvá.

4.5 Výsledky tematické analýzy

Agresivní chování

Jedním z nejvíce znepokojujících témat je přítomnost násilí a agrese v rodinách, kde je přítomen alkoholismus a zanechávají na ženách zdravotní důsledky. Tyto důsledky zahrnují nejen fyzické násilí, ale také hluboké psychické utrpení. Respondentky popisovaly, jak byly fyzicky napadány svými manžely pod vlivem alkoholu, což mělo devastující dopad na jejich fyzické a duševní zdraví. Paní E sdílela svůj příběh, kdy se její manžel stal natolik násilným, že zvažovala sebevraždu, aby unikla nepřetržitému nátlaku a hrozbám. Vyprávěla, jak jednoho dne skončila na železničním přejezdu s úmyslem ukončit svůj život kvůli manželovu útoku a vyhrůžkám, že ji připraví o děti. Podobně paní D popsala, jak ji manžel psychicky týral a fyzicky napadal, často ji chytal za ruku nebo krk a vykazoval násilné chování. Tyto příběhy potvrzují, že fyzické následky alkoholismu manžela jsou závažné a zasahují hluboko do života manželek, což vede k vážným traumatům.

"Velký dopad. Psychicky ma týra." (Paní D, ř. 27)

"Keď je opitý, chytí ma za ruku, krk, je násilný." (Paní D, ř. 29)

„Ja som kvôli svojmu manželovi chcela dokonca spáchať aj samovraždu.“ (Paní E, ř. 67)

„Dokonca sa ma snažil znásilniť, utiekla som mu našťastie.“ (Paní B, ř. 52)

„Napadol ma, udrel. Ja som to chcela nejak utajiť, no nedalo sa to.“ (Paní E, ř. 70)

„Je agresívny verbálne. Čo sa týka slov, vyhráža sa útočí.“ (Paní A, ř. 65)

„Po fyzickej stránke, padli aj facky, vyhrážky a uchvátenia pod krk.“ (Paní C, ř. 20)

Sociální izolace

Respondentky často zažívaly sociální izolaci, protože se styděly za chování svého manžela na veřejnosti. Mnohé z nich přestaly navštěvovat společenské akce a omezily kontakt s přáteli a rodinou. Paní C vyprávěla, jak se postupně přestala setkávat se svými kamarádkami, protože se obávala, že by její manžel mohl přijít opilý a udělat ostudu. Paní B přestala také chodit na rodinné oslavy a svatby, protože se bála reakce svých příbuzných. Tento sociální ústup ji velmi zasáhl a cítila se osamělá a izolovaná. To, že neměla s kým sdílet své pocity a problémy, vedlo k dalšímu prohloubení její deprese a pocitu bezmoci.

“Každá dovolenka skončí tým, že začne piť. Musím ho tam strážiť. Radšej už ani nechcem ísť na dovolenku. Nechodíme nikde, vyhýbam sa rodinným stretnutiam a návštevám. Kamarátky vedia, že má problém, ale nehovoríme o tom.” (Paní D, ř. 45)

„Moja rodina sa mi otočila chrbtom. Nestojí za mnou absolútne nikto.“ (Paní B, ř. 79)

„Snažila som sa vyhýbať takým akciám, lebo som sa hanbila za manžela.“ (Paní C, ř. 38)

Ekonomická nejistota

Závislost manžela na alkoholu často vedla k finanční nestabilitě rodiny. Některé respondentky musely převzít finanční odpovědnost za domácnost, což zvyšovalo jejich stres a tlak. Paní C popsala, jak její manžel postupně přestal přispívat do rodinného rozpočtu a veškeré finanční závazky přešly na její bedra. Musela si najít druhé zaměstnání, aby mohla splácet dluhy, které její manžel nadělal kvůli pití. Finance jako manipulační prostředek pro poslušnost popisuje paní D.

“Zvládame to dobre, manžel má peniaze, ale dáva ich na prídel. Keď sa zle správam, nedá mi ich.” (Paní D, ř. 47)

„Hanbila som sa, musela som žiadať o neskoršie platenie nájomného, nemali sme peniaze na základné veci.“ (Paní E, ř. 36)

„Musíme si uťahovať opasky. Musíme s tým veľmi uťahovať opasky.“ (Paní A, ř. 59)

„Musela som chodiť do práce, aj keď som mala malé dieťa. Snažila som sa zabezpečiť základné veci.“ (Paní C, ř. 40)

„Hanbili sa za neho, trápilo ich, že nemáme peniaze, že musia počúvať jeho blbé reči a vyhrážky.“ (Paní C, ř. 30)

Obavy z rozvodu

Přestože většina respondentek vyjádřila přání se rozvést, obávaly se ekonomických důsledků a potenciálního obtěžování ze strany manžela po rozvodu. Paní E vyjádřila strach z toho, že její manžel by mohl po rozvodu ještě více vyhrožovat a obtěžovat ji. U paní C tyto obavy byly umocněny nedostatkem podpory ze strany rodiny a přátel, což ještě více posilovalo jejich nejistotu ohledně budoucnosti. Paní B také zmínila, že rozvod je nákladný a ráda by rodinu udržela než neodejde nejmladší dcera.

„Bála som sa, že by ma manžel mohol ohroziť, že by nás otravoval a bol by arogantný.“ (Paní C, ř. 46)

„Rozvod je veľmi nákladná záležitosť. Nevieam, či by som to zvládla finančne.“ (Paní B, řádek 81)

„Možno až vtedy, keď moja najmladšia dcéra odíde. Možno až vtedy pôjdeme od seba.“ (Paní B, řádky 85-86)

„Obávam sa, že ma bude otravovať a že mi nedá pokoj, keďže je extrémne žiarlivý.“ (Paní E, řádek 194)

„Najväčší strach mám z toho, že bude stáť za mnou, doliezať alebo mi vyhrážať cez deti.“ (Paní E, řádky 197-198)

„Sme kresťania, takže sme si povedali, že to nejako zachránime. Sľúbili sme Bohu, že tento náš posvätný zväzok nikdy neprestaneme.“ (Paní A, řádky 74-75)

„Stále dúfam a modlím sa, že jedného dňa sa to zmení. Verím, že Boh mi pomôže.“ (Paní A, řádky 67-68)

„Bála som sa, že by ma manžel mohol ohroziť, že by nás otravoval a bol by arogantný.“ (Paní C, řádek 46)

„Rodičia ma prijali späť, ale necítila som sa úplne bezpečne. Priatelia a inštitúcie pomohli len minimálne.“ (Paní C, řádky 48-49)

Děti jako motivace

Mnohé z respondentek uvedly, že setrvávají v manželství kvůli dětem. Obávají se, že rozvod by mohl mít negativní dopad na jejich děti, které již nyní trpí v důsledku otcovy závislosti. Paní B uvedla, že ačkoli její manželství bylo plné konfliktů a násilí, zůstala s manželem hlavně kvůli dětem. Obávala se, že rozvod by je ještě více traumatizoval a že by děti mohly vinit sebe za rozpad rodiny. Tato obava z destabilizace dětského života byla silným faktorem, který ji držel ve vztahu navzdory neustálému utrpení.

„Volám kamarátke, ktorá ma pochopí, ale ten stres je stále prítomný. Mám vysoký tlak, beriem tabletky, ale snažím sa fungovať kvôli deťom.“ (Paní D, ř. 61)

„Bojujem za to, aby tie naše deti mali aspoň ako taký život s oboma rodičmi. Čiže bojujem hlavne za tie deti.“ (Paní A, ř. 80)

„Premýšľam o tom, dá sa povedať dennodenne. Lebo život s ním ma nenapľňa. Nie som vôbec šťastná. Ale nikdy som to nedokázala dotiahnuť do konca. (...) Možno až vtedy, keď moja najmladšia dcéra odíde. Možno až vtedy pôjdeme od seba. Chcem, aby mala pocit, že máme funkčnú rodinu, aj keď to tak nie je.“ (Paní B, ř. 74-87)

Nedostatek podpory

Respondentky často cítily, že nemají dostatečnou podporu od svého okolí nebo institucí. Některé zmínily, že by uvítaly více dostupných služeb a programů na podporu rodin závislých osob. Paní B popsala, jak se cítila opuštěná a bezradná, protože neměla kam se obrátit o pomoc. Když se snažila vyhledat podporu u přátel nebo rodiny, často se setkala s nepochopením nebo odsouzením. Absence podpůrných skupin a nedostatek informací o možnostech pomoci ji vedly k pocitu izolace a bezvýchodnosti pro paní D, má pocit, že instituce selhávají.

„Inštitúcie nie sú dostatočné, aspoň u nás. Zdravotníctvo je slabé. Keď bol na psychiatrii, mal viac záznamov, že má problém s alkoholom, ale vždy ho pustili, keď podpísal reverz. Mali by mu viac pomôcť tým, že ho tam nechajú dlhšie.“ (Paní D, ř. 55)

„Môj otec a moja matka o mojom mužovi nechcú ani počuť. Nechodíme tam, nenavštevujeme sa a ani oni nenavštevujú nás.“ (Paní B, ř. 89)

„Povedala som vám, že som útla kontakty s mojimi najbližšími a komunikujem viac menej iba s mojou matkou a s jednou mojou kamarátkou, ktorá má takisto muža alkoholika.“ (Paní A, ř. 67)

„Rodičia ma prijali späť, ale necítila som sa úplne bezpečne. Priatelia a inštitúcie pomohli len minimálne.“ (Paní C, ř. 48)

Normalizace alkoholu v okolí

Některé respondentky uvedly, že závislost jejich manžela na alkoholu byla do určité míry normalizována v jejich společenském okolí. Alkohol byl běžnou součástí života v jejich komunitě a pití bylo považováno za normální mužskou aktivitu. Paní A popsala, jak ve své vesnici často vídala muže pít při různých příležitostech a nikdo to nepovažoval za problém. Tento kulturní kontext vedl k tomu, že její manželova závislost nebyla vnímána jako závažný problém, a proto nebyl žádný tlak na změnu jeho chování. Tato normalizace alkoholu způsobila, že paní D se cítila bezmocná a neměla pocit, že by měla podporu v boji proti manželově závislosti.

„Alkohol je tu všade. Každá akcia je spojená s alkoholom, dokonca aj v kostole pri upratovaní sa pije. Myslím, že by sa malo obmedziť predávanie alkoholu.“ (Paní D, ř.63)

„Ten alkohol je u nás vnímaný ako úplne bežná vec. Úplne bežná vec, každý nad tým iba mávne rukou.“ (Paní A, ř. 69)

„Veľa ľudí pije a považuje to za normálne.“ (Paní C, ř. 52)

„Viete čo? Žijem na dedine. A tu je alkohol považovaný ako keby ste pili vodu.“ (Paní B, ř. 98)

„Takže tá normalizácia alkoholu je u nich bežná.“ (Paní E, ř.234.)

Péče o sebe

Některé respondentky uvedly, že si našly způsoby, jak se vyrovnat s těžkou situací prostřednictvím péče o sebe a hledání vnitřního klidu. Paní E popsala, jak jí pomáhalo cvičení a podpora rodiny, aby se vyrovnala s psychickým tlakem a stresem způsobeným manželovou závislostí. Péče o sebe zahrnovala také hledání duchovní podpory a pozitivního myšlení, které jim pomáhaly udržet si duševní rovnováhu. Další respondentky vzkázaly ženám, co by podle nich pomohlo nejvíce v dané situaci, kdy se trápí s alkoholikem.

Doporučení: *„Neviem, čo im poradiť, lebo ani ja si neviem pomôcť. Ale určite by mali bojovať a nevzdávať sa. Bolo by dobré, keby existovali nejaké podporné skupiny pre ženy v podobnej situácii, kde by sme sa mohli stretávať a rozprávať sa o našich problémoch.“* (Paní D, ř. 71)

„V tej chvíli, keď má tieto záchvaty, utekám, beriem nohy na plecia, vezmem iba tie najpodstatnejšie veci, vezmem moju dcéru a utekáme preč.“ (Paní B, ř. 128)

Doporučení: *„Nevydávajte sa, nebuďte hlúpe... rozmýšľajte, a nechodte do vzťahu bez rozmyslu.“* (Paní B, ř. 157)

„Modlitba mi tiež dokáže pomôcť. To sú také moje techniky. A taká pozitívna myseľ. To, že mi to otvára tú moju hlavu, aj to cvičenie.“ (Paní E, ř. 173)

Doporučení: *„Nech počívajú to okolie. A nech to neberú na ľahkú váhu, to čo im povie okolie.“* (Paní E, ř. 260)

„Techniky tak mojou technikou alebo mojím takým ventilom je to, že mám okolo seba tie deti tú rodinu.“ (Paní A, ř. 72)

Doporučení: *„Chcela by som tým odkázať. Aj ostatným ženám, aby takisto bojovali. Bojovali za to, čo im je sväté. A nevzdávali sa lebo. Bez boja nikdy nič nedosiahneme.“* (Paní A, ř. 80)

„Prejedaním sa sladkosťami. Keď som pod stresom, jem sladkosti, ktoré mi pomáhajú trochu sa upokojiť.“ (Paní C, ř. 56)

Doporučení: *„Nerozviest' sa, ale sa odlúčiť. Vyhľadať pomoc, nenechať to zájsť tak ďaleko, aby to zasiahlo deti a aj manželky.“* (Paní C, ř. 58)

5 Diskuse

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu výsledků výzkumu, porovnání s literaturou a reflexi vlastních poznatků a zjištění. Diskuse také zahrnuje limity výzkumu a doporučení pro praxi.

Výsledky výzkumu ukázaly, že závislost manžela na alkoholu má hluboké psychologické a fyzické důsledky nejen pro manželky, ale i pro jejich děti. Tato zjištění jsou v souladu s literaturou, která opakovaně uvádí, že alkoholismus v rodině může vést k chronickému stresu, úzkostem, depresím a různým zdravotním problémům (Kalina et al., 2008; Nešpor, 2018). Manželky respondentek často uváděly nespavost, bolesti hlavy a trávicí potíže, což potvrzuje negativní dopad alkoholismu na fyzické zdraví (Heller & Pecinovská, 2011). Děti trpí obdobně, často vykazují známky deprese a problémy se soustředěním, což je v souladu s poznatkem o dětech alkoholiků (Csemy, Nešpor, Sovinova, 2001).

Psychické a tělesné důsledky byly jedním z nejvíce zdůrazňovaných témat. Respondentky popisovaly, jak stres a úzkost způsobené manželovým alkoholismem vedly k vážným zdravotním problémům. Jedna z respondentek, paní A, popsala, jak se její zdraví začalo zhoršovat po několika letech soužití s manželem závislým na alkoholu. Stěžovala si na obezitu, časté bolesti hlavy a trávicí potíže. Její děti také trpěly, nejstarší dcera začala vykazovat známky depresivních stavů a mladší syn měl potíže se soustředěním ve škole. Tento negativní dopad na zdraví všech členů rodiny ukazuje, jak hluboce může alkoholismus zasáhnout nejen samotného závislého, ale i jeho nejbližší okolí.

Sociální izolace byla dalším významným tématem. Manželky často zažívaly sociální izolaci, protože se styděly za chování svého manžela na veřejnosti. Mnohé z nich přestaly navštěvovat společenské akce a omezily kontakt s přáteli a rodinou. Paní B vyprávěla, jak se postupně přestala setkávat se svými kamarádkami, protože se obávala, že by její manžel mohl přijít opilý a udělat ostudu. Přestala také chodit na rodinné oslavy a svatby, protože se bála reakce svých příbuzných. Tento sociální ústup ji velmi zasáhl a cítila se osamělá a izolovaná. To, že neměla s kým sdílet své pocity a problémy, vedlo k dalšímu prohloubení její deprese a pocitu bezmoci. Tato zjištění jsou v souladu s literaturou, která uvádí, že alkoholismus v rodině může vést k izolaci a narušení sociálních vztahů (Kalina et al., 2008).

Násilí a agrese byly bohužel častými jevy ve vztazích s alkoholiky. Respondentky sdílely své zkušenosti s domácím násilím, které se stalo běžnou součástí jejich života. Paní D popisovala, jak manžel pod vlivem alkoholu často propadal nekontrolovaným záchvatům vzteku, které vedly k fyzickému násilí. Tento cyklus násilí a smíření byl pro paní D nejen fyzicky bolestivý, ale také hluboce traumatizující. Pocit bezmoci a strachu o svou bezpečnost často vedl k myšlenkám na útěk, ale ekonomická závislost na manželovi a obavy o osud dětí je držely ve vztahu. Tento aspekt násilí a agrese zdůrazňuje nutnost systémových změn a dostupnosti krizových intervencí pro ženy v podobné situaci. Literatura potvrzuje, že alkoholismus často vede k domácímu násilí a zneužívání (Heller & Pecinovská, 2011).

Ekonomická nejistota byla častým tématem mezi respondentkami, které musely převzít finanční odpovědnost za rodinu. Některé z nich byly nuceny hledat druhé zaměstnání, aby zvládly finanční závazky, což mělo negativní dopad na jejich zdraví a kvalitu života. Tento finanční tlak zvýšil jejich stres a pocit bezvýchodnosti.

Ačkoli většina respondentek vyjádřila přání se rozvést, obávaly se ekonomických důsledků a potenciálního obtěžování ze strany manžela po rozvodu. Tyto obavy byly umocněny nedostatkem podpory ze strany rodiny a přátel, což ještě více posilovalo jejich nejistotu ohledně budoucnosti.

Respondentky často uváděly, že zůstávají v manželství kvůli dětem. Obávaly se, že rozvod by mohl mít negativní dopad na jejich děti, které již nyní trpí v důsledku otcovy závislosti. Tato obava z destabilizace dětského života byla silným faktorem, který je držel ve vztahu navzdory neustálému utrpení.

Mnohé respondentky cítily, že nemají dostatečnou podporu od svého okolí nebo institucí. Některé zmínily, že by uvítaly více dostupných služeb a programů na podporu rodin závislých osob. Absence podpůrných skupin a nedostatek informací o možnostech pomoci vedly k pocitu izolace a bezvýchodnosti.

Některé respondentky uvedly, že závislost jejich manžela na alkoholu byla do určité míry normalizována v jejich společenském okolí. Alkohol byl běžnou součástí života v jejich komunitě a pití bylo považováno za normální mužskou aktivitu. Tato normalizace alkoholu způsobila, že se ženy cítily bezmocné a neměly pocit, že by měly podporu v boji proti manželově závislosti.

Jedním z hlavních limitů mého výzkumu bylo, že jsem osobně znala některé příbuzné respondentek. Tato skutečnost mohla ovlivnit jejich ochotu otevřeně sdílet své prožitky a zkušenosti týkající se manželů závislých na alkoholu. Další nesporný limit spočíval v mé omezené zkušenosti s Tematickou analýzou. Bylo pro mě velmi náročné utřídit velké množství materiálu do smysluplných témat a kategorií, abych přesně zachytila a popsala všechny relevantní aspekty života manželek alkoholiků, které rozhovory odhalily.

Dalším omezením byl fakt, že ačkoliv jsem se snažila prostřednictvím opakovaného uvědomování své osobní zkušenosti oprostít od očekávání, která jsem od výzkumu měla, bylo pro mě místy obtížné zajistit, zda svými otázkami do rozhovorů nepřináším zkreslení prostřednictvím autentických sugestivních otázek, které jsem v tu danou chvíli zvolila. Tento problém by mohl být menší u jiného výzkumníka bez osobní zkušenosti nebo u někoho, kdo je zručnější v oddělování svých prekonceptů od výzkumu.

Na základě výsledků tohoto výzkumu doporučuji zvýšit dostupnost podpůrných služeb a programů pro rodiny závislých na alkoholu. Je také důležité zvyšovat povědomí o problematice alkoholismu a jeho dopadech na rodiny prostřednictvím vzdělávacích kampaní a programů. Dalším doporučením je posílení krizových intervencí a poskytování odborné pomoci pro ženy, které čelí domácímu násilí a zneužívání.

Závěr

Výsledky výzkumu méjí bakalářské práce na téma: Manželé závislí na alkoholu z pohledu manželek, zdůrazňují hluboký a všestranný dopad závislosti na alkoholu na životy manželek a jejich rodin.

Zjištění ukazují, že závislost manžela na alkoholu způsobuje závažné psychologické, fyzické, sociální a ekonomické problémy, které ovlivňují všechny členy rodiny. Manželky alkoholiků čelí neustálému stresu, úzkosti, depresím, které jsou často způsobeny jejich obtížnou situací. Sociální izolace je významným faktorem, který přispívá k jejich pocitu osamělosti a bezmoci. Nedostatek podpory ze strany rodiny, přátel a institucí ztěžuje jejich schopnost hledat pomoc a sdílet své zkušenosti. Ekonomická nejistota a finanční zátěž jsou

dalšími kritickými aspekty, které výrazně ovlivňují kvalitu jejich života a zvyšují jejich stres. Obavy z rozvodu a strach z obtěžování ze strany manžela po rozvodu jsou hlavními důvody, proč manželky setrvávají ve vztazích navzdory neustálému utrpení. Děti jsou často hlavním motivem, proč zůstávají v nefunkčních manželstvích, protože se obávají, že rozvod by mohl mít negativní dopad na jejich děti. Normalizace alkoholu v jejich okolí a kulturní kontext vedou k tomu, že závislost není vnímána jako závažný problém, což ztěžuje manželkám bojovat proti závislosti svých manželů. Tento kulturní kontext také vede k tomu, že manželky nemají pocit, že by měly podporu v boji proti manželově závislosti.

Závěrem lze říci, že tento výzkum zdůrazňuje potřebu větší podpory a porozumění ze strany společnosti pro rodiny závislých osob. Je důležité zvýšit dostupnost psychologických služeb, podpůrných skupin a programů, které by pomohly manželkám alkoholiků zvládat jejich obtížnou situaci a najít cestu k lepšímu a bezpečnějšímu životu pro sebe a své děti. Tento výzkum také ukazuje na potřebu změny kulturních a společenských norem týkajících se konzumace alkoholu, aby bylo možné efektivněji bojovat proti závislosti a minimalizovat její negativní dopady na rodiny a komunitu.

LITERATURA

1. Balúchová, M. (2012). *Spoluzávislost – Kodependence*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
2. Beattie, M. (1999). *Přestaňte být závislí: jak přestat ovládat druhé, mít se rád a pečovat o sebe*. Praha: Pragma.
3. Collins, R. L., Leonard, K. E., & Searles, J. S. (Eds.). (1990). *Alcohol and the family: Research and clinical perspectives*. New York: Guilford Press.
4. Csemy, L., Nešpor, K., & Sovinova, H. (2001). *Problemy s alkoholem v rodině: zprava pro Evropskou unii*. Praha: Statní zdravotní ústav.
5. Dunovský, J., et al. (1999). *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada.
6. Fischer, S., & Škoda, J. (2009). *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Grada.
7. Heller, J., & Pecinovská, O. (Eds.). (2011). *Pavučina závislosti: alkoholismus jako nemoc a možnosti efektivní léčby*. Togga.

8. Heller, J., Pecinovská, O., et al. (1996). *Závislost známá neznámá*. Praha: Grada Publishing.
9. Hemfelt, R., Minirth, F., & Meier, P. (2010). *Love Is a Choice: The Definitive Book on Letting Go of Unhealthy Relationships*. Nashville: Thomas Nelson.
10. Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Portál.
11. Jílek, J. (2008). *Spoluzávislost: Dynamika vztahů v rodinách závislých*. Praha: Grada Publishing.
12. Kalina, K. (2003). *Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky.
13. Kalina, K. (2015). *Klinická adiktologie*. Grada Publishing.
14. Kalina, K., et al. (2008). *Základy klinická adiktologie*. Grada Publishing.
15. Kudrle, S. (2003). *Psychopatologie závislosti a kodependence*. In: Kalina, K. (Ed). *Drogy a drogové závislosti. Mezioborový přístup 2*. Praha: Úřad vlády České republiky.
16. Kukla, L., & kol. (2016). *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada.
17. Matějková, E. (2009). *Rešíme partnerské problémy*. 1. vydání Havlíčkův Brod: Grada Publishing.
18. Nešpor, K., & Csémy, L. (1996). *Léčba a prevence závislosti: příručka pro praxi*. Psychiatrické centrum.
19. Nešpor, K. (2018). *Návykové chování a závislost. Současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál.
20. Profous, J. (2011). *Průvodce alkoholovou závislostí: Především pro ženy pijících partnerů*. 1. vydání Praha: Galen.
21. Röhr, H. -P. (2015). *Závislost: jak jí porozumět a jak ji překonat* (přeložil Petr Babka). Portál.
22. Skála, J. (1986). *Alkohol a jiné (psychotropní) drogy: abúzus a závislost*. Praha: Avicenum.
23. Skála, J. (1987). *Závislost na alkoholu a jiných drogách*. Praha: Avicenum.
24. Skála, J. (1988). *...až na dno!? 4*. vydání Praha: Avicenum.
25. Subby, R. (1984). *Lost in the Shuffle: The Co-dependent Reality*. Deerfield Beach: Health Communications, Inc.

26. Šavrnochová, M. (2011). *Socialne poradenstvo pre rodinných prislušnikov zavisleho klienta v kontexte spoluzavislosti*. 1. vydání Ružomberok: Verbum.
27. Šedivý, V. (1988). *Lidé, alkohol, drogy*. 1. vydání Praha: Naše vojsko.
28. Úhlinger, C., & Tschui, M. (2009). *Když někdo blízký pije. Rady pro rodiny osob závislých na alkoholu* (Š. Belisová, Překl.). Praha: Portál.
29. Van, W. K. S., & Davis, D. R. (2013). *Addiction treatment: A strengths perspective*. Belmont, CA: Brooks/Cole, Cengage Learning.
30. Whitfield, C. L. (1991). *Co-Dependence: Healing the Human Condition*. Deerfield Beach: Health Communications, Inc.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Edenberg, H. J., & Foroud, T. (2013). Genetics and alcoholism. *Nature Reviews Gastroenterology & Hepatology*, 10(8), 487–494. <https://doi.org/10.1038/nrgastro.2013.86>
- Gottman, J. (2014). The Four Horsemen That Predict Divorce. *Mindbodygreen*. Retrieved from <https://www.mindbodygreen.com/articles/the-four-horsemen-that-predict-divorce>
- Kelley, M. L., & Fals-Stewart, W. (2002). Couples Versus Individual-based Therapy for Alcohol and Drug Abuse: Effects on Children's Psychosocial Functioning. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(2), 417-427. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.70.2.417>
- Laskovská, Š. (2007). Kodependencia. *Psychiatrie pro praxi*, s. 162-164. Dostupné z: <http://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2007/04/04.pdf>
- Leonard, K. E., & Eiden, R. D. (2007). Marital and Family Processes in the Context of Alcohol Use and Alcohol Disorders. *Annual Review of Clinical Psychology*, 3, 285-310. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.3.022806.091424>
- Mulia, N., Schmidt, L. A., Bond, J., Jacobs, L. M., & Korcha, R. A. (2008). Stress, Social Support, and Problem Drinking Among Women in Poverty. *Addiction*, 103(8), 1283-1293. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2008.02255.x>

Nastali, B. K., & DeZolt, D. M. (1994). School interventions for children of alcoholics. New York: Guilford Press. <https://doi.org/10.1007/BF02237276>

Prochaska, J. O., Norcross, J. C., & DiClemente, C. C. (2011). Změna k lepšímu – šestistupňový program pro překonání zlovyků. Portál. Retrieved from <https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/97756/kniha-zmena-k-lepsimu-sestistupnovy-program-pro-prekonani-zlozvyku>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Natália Sontágová

Studijní program: Psychologie

Název práce: Manželé závislí na alkoholu z pohledu manželek

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Rok dokončení: 2024

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1

Ostatní text: 81 943

Celkový počet znaků: 82 034

Počet pramenů a literatury: 39

PŘÍLOHA 1

Paní B

Výzkumník

1. Dobrý deň. Vítam vás v rozhovore k mojej bakalárskej práci.

2. Témou je manželé závislý na alkohole z pohledu manželiek.

Respondent

3. Pekný deň želám.

Výzkumník

4. Tak začnime. Prvou otázkou je: aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Respondent

5. No, je mi veľmi ťažko o tom hovoriť, ale.

6. Spoznali sme sa na diskotéke na dedinskej zábave.

7. Tam som ho spoznala, zapáčil sa mi, bol to taký mohutný muž, vyzeral ako nejaký hrdina.

8. Vždy ma imponovali takíto muži.

9. Videla som na ňom, že je aj trochu šialený.

10. Išlo mu to z očí.

11. Bol to taký zlý chlapec.

12. Ale myslela som si, že ho dokážem skrotiť a že sa zmení.

13. Počula som o ňom aj to, že sa bil, bol to typický dedinský bitkár.

Výzkumník

14. Takže ste vedeli o tom, že je problémový a že má problémy s alkoholom už pred svadbou?

Respondent

15. Áno, ale zistila som to až po čase.

16. Ako som povedala, vždy som si myslela, že ho dokážem zmeniť.

Výzkumník

17. Dobre. Koľko ste mali rokov, keď ste sa stretli?

Respondent

18. Mala som 16.

Výzkumník

19. Ako ste sa stretli?

Respondent

20. Stretli sme sa na dedinskej diskotéke, zoznámila nás moja kamarátka.

Výzkumník

21. A on pochádzal z vedľajšej dediny?

Respondent

22. Áno, pochádzal z vedľajšej dediny.

23. Ja som ho už registrovala oveľa dlhšie, ale vždy som sa hanbila prihovoriť sa mu.

24. Moja kamarátka ma k nemu priviedla a ja som sa mu prihovorila, pretože on bol taký, že sa nevedel prihovoriť.

25. Musela som byť iniciatívna.

Výzkumník

26. Aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť?

Respondent

27. Keď bol ešte mladý a pil, ešte som to nejako akceptovala, pretože to bola mladosť.

28. Bol to mladý muž a ja som bola tiež mladá žena, takže som to vnímala.

29. V podstate som ani nedávala dôraz na to, že by to bol problém.

30. Ale keď som niekoľkokrát videla, ako sa pobil s mužmi, tak som spozornela.

31. Ale vždy som si hovorila, že to nie je problém a že sa zmení.

32. Bola som mladá a on tiež.

Výzkumník

33. Aký dopad má manželova závislosť na alkohole na vaše psychické a fyzické zdravie?

Respondent

34. Má to naozaj veľmi veľké dopady na moju psychiku.

35. Ten muž mi zničil život.

36. Prepáčte. ...

37. Mám uzkostné stavy ja..chcem ísť na ďalšiu otázku.

Výzkumník

38. Ako ste zvládali finančnú situáciu vzhľadom na manželovu závislosť?

Respondent

39. Som hlavou rodiny.

40. Starám sa o všetko.

41. Keby nebolo mňa, moje dcéry nemajú nič.

42. Nebyť mňa, moja najstaršia dcéra nemá vystavaný dom.

Výzkumník

43. Ako to zvládáte teraz?

Respondent

44. Pracujem, podnikám s módou.

45. Predávam taliansku módu, takú luxusnejšiu.

46. To ma baví a vynáša nám to, takže vďaka tomu sa naša rodina ako-tak drží nad vodou.

Výzkumník

47. Aký dopad má manželova závislosť na váš sexuálny život a vzťahovú dynamiku?

Respondent

48. S manželom nespíme.

49. Ešte donedávna sme to mali tak, že sme spali v spálni spolu.

50. Lenže ja som spala na manželskej posteli s mojou najmladšou dcérou a on mal vedľa našej postele prístelku.

51. Takto sme fungovali asi šesť rokov.

52. A potom som to vyriešila tak, keď mal zase problémy s alkoholom a bol agresívny, dokonca sa ma snažil znásilniť, utiekla som mu našťastie.

53. Tak som to vyriešila tak, že spal v spálni sám a ja som spala s mojou dcérou v jej detskej izbe na jednej posteli.

54. Bála som sa ho, tak som si dávala o kľučku dverí stoličku, podopierala som si kľučku stoličkou, aby mi náhodou nevošiel do izby.

55. Či sa náhodou nič nestane, boli to také opatrenia.

56. Možno si niekto povie, že som paranoidná, ale po tom všetkom, čo som si zažila, kto by nebol.

57. A posledné dva roky to máme tak, že ja spím v spálni.

58. Vo svojej spálni, teda v našej spálni, v ktorej som pôvodne kedysi spala.

59. Moja dcéra spí v detskej izbe svojej, pretože už je dospelá.

60. A on spí dole v obývačke, má tam posteľ, takú tiež prístelku a tam spí.

61. Takže on spí na prízemí a ja s dcérou na hornom poschodí v oddelených izbách, aby sme mali každá súkromie.

62. Lebo vtedy, keď sme spali spolu, spíme v oddelených izbách, pretože keď ešte bola, keď ešte bola taká mladšia, tak sme ešte spali spolu.

63. Ale viete, už je dospelá, tak už chce nejaké to súkromie, takže sme to vyriešili tak, že ja spím v spálni, ona v detskej a manžel dole.

Výzkumník

64. Hm.

Respondent

65. V obývačke na posteli.

Výzkumník

66. On to rešpektuje?

Respondent

67. Áno.

68. Fungujeme tak, že nespíme spolu.

69. Dá sa povedať, že šesť rokov sme spali v jednej spálni, ale oddelene, potom sme asi dva alebo tri roky spali v tých oddelených miestnostiach.

Výzkumník

70. Rozmýšľali ste niekedy o tom, že by ste sa s vaším manželom rozviedli?

Respondent

71. Niekoľkokrát.

72. Premýšľala som o tom mnohokrát, že sa rozvedieme.

Výzkumník

73. A?

Respondent

74. Premýšľam o tom, dá sa povedať dennodenne.

75. Lebo život s ním ma nenapĺňa.

76. Nie som vôbec šťastná.

77. Ale nikdy som to nedokázala dotiahnuť do konca.

78. Viete, žijem na dedine, každý tu každého pozná a nie je to také jednoduché.

79. Moja rodina sa mi otočila chrbtom.

80. Nestojí za mnou absolútne nikto.

81. A rozvod je veľmi nákladná záležitosť.

82. Neviem, či by som to zvládla finančne.

83. Mám mnoho výdavkov.
84. Nedokážem to v tejto chvíli.
85. Možno až vtedy, keď moja najmladšia dcéra odíde.
86. Možno až vtedy pôjdeme od seba.
87. Chcem, aby mala pocit, že máme funkčnú rodinu, aj keď to tak nie

je.

Výzkumník

88. A ako vnímate podporu zo strany rodiny, priateľov a inštitúcií? Máte pocit, že je dostatočná podpora pre ženy, ktoré majú manželov závislých na alkohole?

Respondent

89. Ako som povedala, môj otec a moja matka o mojom mužovi nechcú ani počuť. Nechodíme tam, nenavštevujeme sa a ani oni nenavštevujú nás.

90. Prerušili sme všetky rodinné vzťahy.

91. Moja sestra, ktorá ešte pred niekoľkými rokmi so mnou chodila do práce a pomáhala mi, tiež so mnou ukončila kontakt. Povedala mi jasne, že ak s ním neprestanem, nebudeme sa stretávať.

92. Udržiavame vzťahy len naoko. Ak sú nejaké oslavy alebo podujatia, tak tam s ním prídem, ale nikto z toho nie je nadšený. Takže naoko sa tvárime, že je to všetko v poriadku, ale nie je to tak.

Výzkumník

93. A vaši známi vedia o všetkom, čo sa medzi vami dialo? Zverovali ste sa niekedy niekomu?

Respondent

94. Áno, vedia o tom. Aj jeho sestry, jeho súrodenci, povedala som im to. Jeho spojenci vedia, aký je. Niekoľkokrát boli aj u nás na návšteve a keď mal tie svoje výstupy, tak som im to aj povedala, že akého majú brata.

Výzkumník

95. A aké boli ich návrhy? Keď ste im povedali svoj problém, ako povedali, že by ten problém vyriešili?

Respondent

96. Jeho sestra mi napríklad povedala, že by som to mala zvládnuť a že by som mu mala dať šancu, lebo sme spolu už takmer 30 rokov. Povedala, že by som sa mala ako matka obetovať a zostať s ním, pretože on má psychické problémy a ak pri ňom nebudem stáť ja, tak nikto. A ja hlupaňa som s tým súhlasila. Ale ako vidím, nikam ma to neposunulo, iba ma to ťahá dole.

Výzkumník

97. Ako vnímate normalizáciu alkoholu vo vašom okolí a ako to ovplyvňuje váš pohľad na manželovu závislosť?

Respondent

98. Viete čo? Žijem na dedine. A tu je alkohol považovaný ako keby ste pili vodu. Máte tu alkoholikov takmer na každom kroku. Aj môj muž sa niekedy s nimi dokázal spoľčiť. Ale nikdy to nebol ten typ, ktorý by chodil do krčmy. On bol skôr taký, že si vypil doma alebo ak tí kamaráti alkoholici prišli za ním, spoločne si vypili doma. Nebol to ten typ, ktorý by chodil a opíjal sa po dedine, ale keď mal tie svoje výstupy, tak aj to bolo. Pamätám si, ako jedného dňa nastúpil polonahý do dodávky, aby jazdil po celej dedine, šiel do večierky a tam si kúpil vodu a povedal predavačke, že nemá peniaze a že to prídem za neho zaplatiť ja.

Výzkumník

99. Fúha. A ako ste sa to dozvedeli? Povedala vám to predavačka?

Respondent

100. Áno, a takisto som sa to dozvedela na základe klebiet od ľudí.

Výzkumník

101. Mhm.

Respondent

102. To znamená, že život na dedine je často spätý s alkoholom, a obzvlášť ak žijete na východnom Slovensku ako ja. A nie je to dobré, lebo mnoho mužov a aj žien, čo poznám, sú alkoholici a alkoholičky a nikto s tým nič nerobí. Všetci sa na to len pozerajú cez prsty, ale nikto tým ľuďom nechce pomôcť, sú len na posmech. Tu je to normalizované a to sa mi teda nepáči.

Výzkumník

103. Hm. Takže otec vášho muža? Ak si dobre pamätám, bol alkoholik tiež.

Respondent

104. Mhm, áno.

Výzkumník

105. Bol diagnostikovaný alebo nie? Neviete?

Respondent

106. On nebol nikdy na liečení.

Výzkumník

107. A váš muž berie svoju závislosť na alkohole ako problém?

Respondent

108. Áno, zatiaľ sa utieka k Bohu.

Výzkumník

109. Hm.

Respondent

110. Myslí si, že Boh mu pomôže.

Výzkumník

111. To usudzujem na základe toho, že bol na tom dobrovoľnom liečení, takže to asi vnímal alebo to robil kvôli rodine, alebo kvôli čomu to robil?

Respondent

112. Áno, išlo to hlavne kvôli nám, našim dievčatám, ako nás volá. A aj kvôli sebe, keďže si uvedomil, že nám ubližuje. Ale ako som povedala, najdôležitejšie sme boli my. Jeho rodina. My najbližší.

Výzkumník

113. Aké kroky ste podnikli alebo plánujete podniknúť, aby sa situácia zlepšila?

Respondent

114. Ja som ho istý čas chcela zbaviť svojprávnosti. Ale žiaľ, nevyšlo mi to. Pretože ako som zistila, sú tam nejaké prekážky. Na to, aby som niekoho zbavila svojprávnosti, ten človek musí byť úplne na okraji spoločnosti. Musí byť dementný, nevie sa o seba postarať, nevie sa správať v spoločnosti. Musíte ho vodiť za ruku ako dieťa a on taký nie je. On je zatiaľ pri zmysloch. Skúšala som, či mi to náhodou nevyjde, ale nevyšlo mi to. Dala som ho na liečenia, bol na Prednej Hore, ale ani to mu nepomohlo. Snažila som sa mu nejako pomôcť. Dokonca má svojho priateľa, ktorý žije v Prešove a stretáva sa s ním, on je veľmi kresťansky založený a vďaka nemu sa začal utiekať k Bohu. To bol ďalší krok, vďaka ktorému si aspoň trochu vstúpil do svedomia. Momentálne mu pomáha iba viera v Boha, každý deň sa modlí. A zatiaľ,

ak by som zaklopala na drevo, je to také, že sa to dá zniť, ale vždy som ako na ihlách, či sa náhodou niečo nestane.

Výzkumník

115. Aké kroky by ste chceli podniknúť, aby sa vám v tom žilo lepšie?

Respondent

116. Utiect'. Utiect' a nikdy ho nevidieť. Ale som ako v pasci. Nemôžem len tak odísť, pretože sme manželka a máme dlhy. Máme nejaké finančné záležitosti. A pokiaľ sme manželka, tak sa to nedá len tak.

Výzkumník

117. Ako vaše deti reagujú na situáciu, keď je váš manžel pod vplyvom alkoholu?

Respondent

118. Moja najstaršia dcéra mi vôbec nie je oporou. Tá vôbec. Tá už keď počuje, že jej volám a poviem jej, že otec má problémy s alkoholom, že nás vyháňa z domu, obráti sa mi chrbtom a nepomáha mi. Nie je mi nápomocná.

Výzkumník

119. Hm.

Respondent

120. Mladšia dcéra mi je viac nápomocná, ale ani to nie je žiadna sláva, ale pomôže mi aspoň po psychickej stránke. A najmladšia všetko nasáva ako špongia. Pretože ona so mnou chodí všade. Ak nás vyženie z domu, vezmem ju do auta a hľadáme si nejaké ubytovanie, čiže ona so mnou všetko prežíva. Ona mi nemá ako pomôcť, tej musím pomôcť ja ako matka. Takže.

Výzkumník

121. Takže vám vaše deti pomá

hajú?

Respondent

122. Pomáha mi aj najmladšia dcéra, keďže som s ňou, nie som sama, takže tým pádom je to aj taká psychická opora, že aspoň v tom nie som sama. Je tam so mnou. Ako som povedala, tá najstaršia mi veľmi nepomáha, tá prostredná áno, ale iba po psychickej stránke, lebo má tiež svoju rodinu, takže už má takisto svoj život a nechcem ju tým zaťažovať.

Výzkumník

123. Môžeme sa opýtať, aké techniky používate na zvládanie stresu?

Respondent

124. Myslíte, ak ma vyhodí z domu?

Výzkumník

125. Áno, keď je opitý.

Respondent

126. Keď je opitý.

Výzkumník

127. Aby ste zvládali ten stres a napätie?

Respondent

128. Áno, to je maximálne psychické vypätie. Je to neskutočný stres, ja som v tej chvíli ako keby zmeravela, neviem sa hýbať. Cítim sa ako keby som bola paralyzovaná na niekoľko minút. Začne mi búšiť srdce. Odvtedy mám aj návaly tepla a je mi zle. Bola som aj na operácii so ženskými problémami. Takže mám naozaj veľmi veľké zdravotné problémy, nielen po fyzickej stránke, ale aj po tej mentálnej, pretože to ovplyvnilo aj mňa. Takže pre mňa je najideálnejšou technikou byť od neho odrezaná. V tej chvíli, keď je opitý a má tie svoje záchvaty zúrivosti, lebo to je nenávisť, zúrivosť, nedá sa to ani opísať, je to ako nejaký diabol, ako keby ho posadol démon. Bojím sa ho. Ak by ste ho videli, utekali by ste teraz tak ako šialenec, ako pomätený, ako nejaký blázon, ako zviera, ktoré bolo vypustené z lesa a snaží sa dolapiť svoju korisť. Som vždy preventívne zbalená. Dole v suteréne mám menší kufor a takisto aj kabelku, v ktorej mám zbalené tie najnevyhnutnejšie veci. V tej chvíli, keď má tieto záchvaty, utekám, beriem nohy na plecia, vezmem iba tie najpodstatnejšie veci, vezmem moju dcéru a utekáme preč.

Výzkumník

129. Čo vás primälo sa k nemu vrátiť?

Respondent

130. Viete čo, už ani sama neviem. Ešte niekedy to bola možno nejaká taká naivná predstava, že to možno bude iné a že sa po týchto amokoch dokáže dať dokopy a že sa dokáže zoceliť. A možno si uvedomí, že sa niečo stalo. Ale v tejto chvíli už ani sama neviem.

Výzkumník

131. Hm.

Respondent

132. Netuším. A priznávam, som hlupaňa, pretože vždy sa k nemu vrátim. Možno je to aj ten strach, že viem, že ak by som sa od neho odrezala, nikto by mi nepomáhal, pretože moja rodina sa mi otočila chrbtom kvôli nemu. Ale bojím sa, že aj keď od neho odídem, už ma nikdy neprijmú späť. Je to asi aj ten strach, že by som bola sama, nemala by som kde bývať. A pri ňom mám aspoň nejaké zázemie.

Výzkumník

133. A čo tie techniky na zvládanie stresu, aby sme sa vrátili k otázke?

Respondent

134. Tou prvou technikou je ten útek.

Výzkumník

135. Hm.

Respondent

136. To je to najnevyhnutnejšie. V tej chvíli musíte iba utekať. Nezvládla by som to inak. Ďalšou technikou, je mi to síce trochu trápne povedať, ale niekoľkokrát som sa prichytila pri tom, že som užila jeho tabletky. Musíte si naozaj v hlave nejako urovnať, že žiť s takýmto človekom nie je jednoduché a niekedy to psychické vypätie dôjde do takých extrémov, že aj ja, ktorá som proti liekom, som to vyskúšala, či ma to náhodou upokojí, pretože mám búšenie srdca a návaly, ako som spomínala. Čiže niekedy sú to aj tie tabletky, ale to už sú naozaj vypäté situácie. Niekedy je to aj pohár vína.

Výzkumník

137. Hm.

Respondent

138. Musím sa nejako uvoľniť.

Výzkumník

139. Mhm.

Výzkumník

140. Riešite to tými tabletkami a alkoholom často?

Respondent

141. Nie, iba vo vypätých situáciách.

Výzkumník

142. Hm.

Respondent

143. Nechcem skončiť ako on. Nechcem byť závisláčka, alkoholická alebo fet'áčka ako on, nie. Ale je to taký ventil. Viete, ja nemám žiadne kamošky a pohár vína vám nikdy neuškodí.

Výzkumník

144. Ako často by ste povedali, že to riešite takto? Ako často nastávajú tie vypäté situácie?

Respondent

145. Mám vypätie v podstate každý deň, lebo som ako na ihlách, ale tie najväčšie vypätia prichádzajú v tých chvíľach, keď má nejaké bodavé poznámky na moju osobu. A vtedy sa musím nejako upokojiť. Ak mi vyčíta nejaké moje nedokonalosti a takisto vtedy, keď nás napríklad vyženie z domu.

Výzkumník

146. Ako často to je?

Respondent

147. Niekedy si aj zapálím, tiež ma to dokáže upokojiť. Ako často sú tie vyhadzovačky z domu?

Výzkumník

148. Ako často je to, že riešite stres alkoholom a liekmi?

Respondent

149. Je to naozaj iba v tých krízových momentoch.

Výzkumník

150. Keby ste mali povedať, koľkokrát do mesiaca alebo do roka.

Respondent

151. Nevieť to takto číselne vyjadriť. Viete, je to veľmi ťažká otázka, lebo vezmite si do úvahy, že ja žijem s psychopatom.

Výzkumník

152. Hm.

Respondent

153. Som pod stresom dennodenne a niekedy aj tá najnevinnejšia poznámka ma dokáže položiť. Záleží to aj na tom, aký mám deň v práci. Záleží to aj podľa môjho rozpoloženia. Ale v tomto pre moju dcéru, aby moje deti, musím sa vždy tešiť.

Výzkumník

154. Hm.

Respondent

155. A samozrejme, aj keď si dám ten pohárik vína, nikdy to nerobím pred ním, pretože je alkoholik. Musím sa niekde skryť, aby to nevidel. Niekedy idem s mojou kolegyňou, ako som vám povedala, pretože je to jediná moja kvázi kamarátka. Tak ideme si sadnúť do nejakej reštaurácie a tam si dáme pohárik vína a pizzu. Potom ideme domov, takže nevidím na tom nič zlé. Nie som žiadna alkoholička. Každý si občas dá pohár vína.

Výzkumník

156. Aha. Dobre, ďakujem za vašu úprimnosť, bolo to veľmi silné. Ďakujem za celý tento rozhovor. Chcela by som sa vás opýtať, či by ste chceli niečo odkázať ženám, ktoré možno prežívajú to isté, čo vy. Máte nejakú radu, ako zvládať takéto situácie? Ako im pomôcť?

Respondent

157. Ja by som to možno povedala na začiatok trochu s humorom: ženy, nevydávajte sa, nebuďte hlúpe.

Ale to asi nie je veľmi vhodné, to iba na odl'ahčenie. Ale ak by som to mala povedať vážne a pekne zaobaliť, tak počkajte. Rozmýšľajte, a nechod'te do vz'tahu bez rozmyslu.

Výzkumník

158. Čo ak už sú v manželskom vz'tahu? Predsa len, táto bakalárska práca je o pohľade tých žien.

Respondent

159. Áno, myslela som, že sa pýtate na slobodné devy, tak tie nech rozmýšľajú. A tie, ktoré sú už v manželstve, tiež nech premýšľajú nad tým, ako si zabezpečiť život, aby nemuseli byť závislé od toho muža. Napríklad ako ja, chcela som podnikáť, áno, aj môj muž mi pomohol. Vďaka tomu som sebestačná. Keby nebolo mňa, moje dcéry nemajú nič, nemajú svadby, nemajú domy. Pomohla som im finančne a dokonca im pomáhám aj doteraz. Takže aby aj tie ženy boli samostatné. A tie, ktoré majú pevnú vôľu a sú silné, nech utečú, ak to už zachádza do extrémov. Ja zatiaľ zlyhávam, ale dúfam, že jedného dňa to zvládnem aj ja.

Výzkumník

160. Dobre, to je všetko z vašej strany?

Respondent

161. Áno.

Výzkumník

162. Tak bolo mi potešením.

Respondent

163. Ďakujem pekne.

PŘÍLOHA 2

Paní E

Výzkumník

1. Dobrý deň. Víтам vás, víтам vás u nášho rozhovoru na moju bakalársku prácu na tému manželé závislý na alkohole z pohľadu manželiek.

Respondent

2. Ďakujem pekne za privítanie.

Výzkumník

3. Uh, asi už môžeme začať, nie? Dobre, tak ako ste sa s vaším manželom zoznámili?

Respondent

4. Zoznámili sme sa na diskotéke.

5. Uh, bolo to, bolo to keď som mala 20... 22 rokov.

6. 22 rokov.

7. V manželstve sme boli 15 rokov.

8. Ja mám 40 rokov, takže sa poznáme dokopy 18 rokov.

9. No, po 3 rokoch sme sa dali dokopy ako manželia, takže spoznali sme sa na diskotéke cez priateľov a známych.

Výzkumník

10. Hm. Aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Respondent

11. No, v tom čase som to nejak nevidela, keďže môj muž si sem-tam vypil.

12. V tom čase nebol veľmi, veľmi veľký alkoholik, aj keď ja som niekoľkokrát začula nejaké také tie šumy od nejakých mojich kamarátov, dokonca aj od jednej mojej tety.

13. Ich rodina je problémová, pretože ona sama žila v tej dedine, z ktorej pochádza on, čiže niekoľkokrát to povedala nielen mne, ale aj mojej matke.

14. No my sme to nejak zahnali do kúta, pretože sme tomu nejak nechceli veriť a chceli sme to nechať tak, pretože sme si mysleli, že to nebude také, aké to ona opisuje.

15. A ja som takisto v ňom nevidela nejaký ten problém, keďže, ako som povedala, sem-tam vypil, sem-tam si niečo dal, ale nebolo to nič také, že by robil nejaké nátlaky na mňa alebo nejaké hádky.

16. Mhm, takže to ma presvedčilo o tom, že tam asi nebude nejaký veľký problém.

17. A takisto mi imponujú starší muži, keďže je odo mňa o niekoľko rokov starší, bol zabezpečený, rozumnejší, zdal sa mi rozumnejší ako tí mladí.

18. Takže asi tak.

Výzkumník

19. Čo vás najviac na vašom manželovi zaujalo?

Respondent

20. No hlavne to, že mal taký ten rozhľad a že bol už nejak tak zabezpečený.

21. Mal to nejak v tej hlave urovnané a vedel, čo od života chce.

Výzkumník

22. Hm. Aké sú vaše a manželove vzťahy s rodičmi? Vyskytuje sa u vás v rodine alkoholizmus?

Respondent

23. V mojej rodine sa nevyskytuje alkoholizmus.

24. V jeho rodine áno, pretože on sám je alkoholik, takisto jeho otec bol alkoholik.

25. A jeho mama tiež, a takisto aj sú jedinci, teda jeho dvaja bratia.

26. Takže tam je ten alkoholizmus veľmi silný.

Výzkumník

27. A aké sú vaše vzťahy s rodičmi? Aj vám, aj jeho?

Respondent

28. Ja sa s deťmi vychádzam v pohode.

29. Mám v nich takú oporu, vždy mi pomáhajú so všetkým, aj keď som im veľa vecí nepovedala o tom, ako sme fungovali.

30. No mám s nimi naozaj veľmi dobré vzťahy, sú mi na oporu, pomáhajú mi, snažia sa ma zachrániť, takže za to som im veľmi vďačná, že mám takúto matku a otca.

31. No a čo sa týka jeho rodiny, tak s nimi nekomunikujem vôbec, absolútne nie.

Výzkumník

32. Aha. A on s nimi komunikuje?

Respondent

33. Áno.

34. On áno, no ja nie.

35. Keďže si s týmito ľuďmi už nemám čo povedať už niekoľko rokov.

Výzkumník

36. A s vašou rodinou komunikuje?

Respondent

37. Moja rodina takisto s ním odmieta komunikovať, aj moja matka a takisto aj môj otec už tiež niekoľko rokov s ním nekomunikujú, pretože sme mali veľké problémy.

38. No a moji rodičia mi povedali, že ho nechcú u nich doma ani len vidieť, že ak prídem na návštevu, tak môžem prísť iba ja a takisto moje deti.

39. No nie on.

40. Ešte v začiatkoch toho vzťahu to bolo tak, že sme chodili na návštevy spoločne, no potom sa stali isté veci, takže takto to napokon dopadlo.

Výzkumník

41. Aký druh alkoholu preferuje váš manžel?

Respondent

42. Tvrdý alkohol, čiže vodka.

43. Preferuje tvrdý alkohol, žiadne víno, pije aj pivo, ale väčšinou je to ten tvrdý alkohol, takže vodka.

Výzkumník

44. Môžem sa spýtať, ako často pije váš manžel?

Respondent

45. No v tých začiatkoch vzťahu to bolo také, že vypil si naozaj iba príležitostne, keď bola nejaká oslava, nejaké podujatie, nejaká akcia.

46. Sem-tam si vypil aj doma, ale nikdy to nebolo také hrozné.

47. Bol síce opitý, áno, ja som sa o neho nejak postarala, ale dalo sa to zvládnuť.

48. No, potom ako sa nám narodili deti, tak sa to dost' zhoršilo.

49. Pribudli mu povinnosti, on to asi nejak prestal zvládať, všetok ten nátlak na jeho osobu alebo neviem... no a postupne začal piť na dennej báze.

50. Ako nechcem tým povedať, že je opitý každý deň.

51. To zase nie.

52. Ale vypije si a je minimálne prepitý.

53. Takže úplne opitý je možno tak dvakrát do týždňa, ale v podstate má ten alkohol v krvi non stop.

Výzkumník

54. Bol váš manžel liečený na alkoholizmus?

Respondent

55. Áno.

56. Bol liečený, bol liečený iba raz.

57. Nebol tam veľmi dlho, pretože utiekol.

58. Utekol po niekoľkých dňoch, takže povedal, že to nemá zmysel, že on sa necíti na to, že by mal nejakú takúto liečbu podstúpiť, keďže v jeho rodine je to viac-menej bežné, takto piť.

59. Vyrastal v týchto podmienkach, takže to nepovažoval za nič také dôležité.

60. A takisto ho v tomto názore podporila aj jeho rodina, keďže tá si takisto nemyslí, že je to nejaký problém, ten alkoholizmus, keďže všetci sú alkoholicy.

61. No a to, čo si myslím ja, mu bolo úplne jedno.

62. To znamená, že tá liečba nebola úspešná, bolo to úplne zbytočné.

Výzkumník

63. Aký dopad má manželova závislosť na alkohole na vaše psychické a fyzické zdravie?

Respondent

64. Tak má to veľmi veľký dopad, nepríjemný dopad.

65. Tak ako asi vo väčšine prípadov, každá žena, ktorá žije s manželom alkoholikom, má nejaké psychické aj fyzické vzťahové problémy.

66. Č

iže áno, je to tak nejak pospájané.

67. Ja som kvôli svojmu manželovi chcela dokonca spáchať aj samovraždu.

68. Je to, že som neunesla ten nátlak, keďže jeden deň na mňa zaútočil.

69. Uh, vyhrážal sa mi cez deti, že mi ich vezme.

70. Napadol ma, udrel.

71. Ja som to chcela nejak utajiť, no nedalo sa to.

72. Skončila som na železničnom priecestí a chcela som sa zabiť.

73. V tej chvíli mi pomohla iba...

Výzkumník

74. Hm.

Respondent

75. Moja krstná mama, tá mi pomohla, takže som si nejak spomenula na ňu, pretože som s ňou mala taký blízky vzťah, takže som šla ku nej.

76. Nevieť ani ako mi to napadlo, pretože v tej chvíli som bola odhodlaná, že to ukončím, toto trápenie.

77. Vtedy som mala ešte iba syna.

78. Nemala som dcéru.

79. Takže bolo to naozaj ťažké.

80. Bola to veľká skúška, no v tej chvíli som si spomenula na tie deti.

81. A aj na tú moju matku, na toho môjho otca, a povedala som si, že bolo by to ešte horšie, ak by som urobila takýto čin.

82. Čiže v tej chvíli som ani nekontaktovala matku ani otca, ale svoju krstnú mamu.

83. Šla som k nej a tá mi nejak pomohla, aby som sa nejak pozviechala, čiže moja psychika je naozaj veľmi poškodená.

84. Ja sa to síce snažím cez to všetko nejak preniesť.

85. Aktívne cvičím, snažím sa stále nejak posúvať, nechcem stáť nejak na jednom mieste, takže snažím sa byť takou inšpiráciou.

86. Hlavne inšpirovať samu seba.

87. A nejak sa z toho dostať, čiže aj to cvičenie mi nejak tak pomáha sa nejak dostať cez toto zlé obdobie.

88. Je to taká moja psychohygienu.

Výzkumník

89. Býva váš manžel po alkohole agresívny?

Respondent

90. Áno, je dost' agresívny.

91. A najhoršie na tom je, že na ďalší deň si máločo pamätá, čiže to je ten najväčší problém, že ja aj keď mu niečo poviem, čo sa deň predtým stalo, tak on mi povie, že si vymýšľam a že ho chcem pošpiniť a následne ma udrie alebo ma vykričí, začne mi nadávať, vulgárne nadávky.

92. Nepamätá si, niečo si pamätá, sú to iba také útržky, ale naozaj má výpadky pamäti.

93. Ten alkohol mu škodí a tá agresivita je u neho veľmi veľká.

94. Hlavne vtedy, ak mu poviete, čo spravil, pretože on si myslí, že to tak nebolo a že si vymýšľam, aby som ho nejako pošpinila.

95. No opak je pravdou.

Výzkumník

96. A deti, ich tiež?

Respondent

97. Áno, stalo sa aj to, že niekedy zaútočil aj na syna a takisto aj na dcéru.

98. Stalo sa to.

99. Preto som mu povedala, že nech neútočí na tie deti, inak to dopadne zle.

100. A neudržím sa a odídem od neho aj s deťmi, takže nie vždy to na neho zaberie, ale snažím sa ho takto nejako zatlačiť do kúta, lebo iné páky na neho nemám.

101. No a vtedy, keď už je naozaj zle, tak utekám k mame.

102. Mama a otec mi pomáhajú.

103. Ale našťastie tie deti nie sú nejak bité, keďže ja ich ním snažím sa ich nejako zachrániť pred týmito nemotornými výlevmi.

Výzkumník

104. Ako manželova závislosť ovplyvňuje vaše deti a ich každodenný život?

Respondent

105. Tak ovplyvňuje nás to, pretože vďaka tomu nemáme pokoj.

106. Nemáme takú tú harmóniu v tej našej domácnosti.

107. Môj muž mi neustále vyvoláva, kde som.

108. V práci, keď som, pretože máme rodinnú firmu, pracujem spoločne so svojou rodinou.

109. No a ten môj manžel mi neustále vyvoláva, nedá mi pokoj, stále mi volá a pýta sa, kedy prídem, čo robím, s kým som.

110. Väčšinou chodím domov okolo tej pol piatej.

111. Ak príde muž okolo tej piatej, pol šiestej, tak už je zlé.

112. Pýta sa, kde som bola, vždy má také podozrivé myšlienky, že som s niekým iným, že ho podvádzam.

113. Alebo ma chce mať iba pod drobnohľadom, chce o mne vedieť úplne všetko.

114. A vplýva to aj na mňa, pretože kvôli tomu som aj na tie deti niekedy taká nie veľmi dobrá.

115. Keď napríklad moja dcéra chce niekam ísť alebo niečo potrebuje, alebo viete, aké sú malé deti také dotieravé, tak niekedy vybuchnem.

116. Takže má to také neblahé vplyvy, ale vtedy sa zastavím a poviem si, že nemôžem byť takáto, pretože nechcem si tú zlosť vybíjať na tých deťoch.

117. Vtedy si to nejako uvedomím, že mám tie deti a chcem s nimi mať nejaké pekné vzťahy, keďže viem, že s otcom ich ideálne mať nebudú a tak isto sa aj tie deti od toho otca stránia a so mnou im je lepšie.

Výzkumník

118. Ako zvládáte finančnú situáciu v rodine vzhľadom na manželovu závislosť?

Respondent

119. Čo sa týka financií, tak tam nemám problém, keďže pracujem ako účtovníčka.

120. Takže viem sa postarať sama o seba.

121. Našťastie pracujem v tej rodinnej firme, je to náš spoločný biznis, ktorý budujeme už 15 rokov.

122. Je to 15 rokov, čo máme túto našu firmu, všetci sme tam spolu spoločne, takže navzájom si pomáhame, takže tá finančná stránka je úplne v poriadku.

123. V začiatkoch toho nášho vzťahu aj môj muž podnikal v zahraničí v stavebníctve, ale odkedy má tie časté výkyvy a také tie veľmi vážne problémy s alkoholom, tak je viac doma ako v práci.

124. Postavil dom, pretože chodil do práce v stavebníctve.

125. Má s tým skúsenosti, čiže ten dom postavil naozaj, postavil sa u nás, no tým domom to aj celé skončilo, pretože to jediné nám dokázal dať a nič viac.

126. Čiže tými majetkami si nás teda nekúpi.

Výzkumník

127. Aký dopad má manželova závislosť na váš intímny život a vzťahovú dynamiku?

Respondent

128. Ja s manželom nespím, spíme.

129. On spí po obývačke, ja spím v spálni, oddelene.

130. Ešte pred rokmi to bolo také, že ešte sme boli spolu v jednej posteli, spali sme spolu v jednej miestnosti, v jednej izbe, no od momentu, kedy to začalo eskalovať, som si povedala dosť a už spolu nesp

íme v jednej posteli.

131. Nemáme žiadne intímnosti od momentu, kedy sa nám narodila naša dcéra, tak odvtedy sme už nemali žiadny pohlavný styk, aj keď sa o to snažil, hlavne vtedy, keď bol opitý.

132. Ale ja som mu dala jasne najavo, že o to nestojím a či chcel alebo nie, musel súhlasiť.

133. Ten môj muž je pre mňa minulosť.

134. Pre mňa už nie je ani môj manžel, hoci ešte nie sme oficiálne rozvedení, ale pre mňa je to minulosť.

135. Je pre mňa úplne cudzí človek a ľutujem, že som sa s týmto človekom dala dokopy.

136. Bola som veľmi hlúpa.

137. No žiaľbohu, čo sa stalo, sa už neodstane.

138. Musím tomu čeliť a bojovať kvôli našim deťom.

Výzkumník

139. Aké kroky ste podnikli, aby ste chránili seba a svoje deti pred manželovým násilným alebo agresívnym správaním?

Respondent

140. Donedávna to bolo tak, že som iba utekala, ak bolo naozaj zle.

141. Utekala som k svojej matke.

142. Istý čas som u nej bývala, čiže to bolo také moje útočisko, alebo som šla k nej na návštevu, k mojej sestre.

143. Niekedy som prespávala aj u sestry.

144. Momentálne je to tak, že sa rozvádzame.

145. Povedala som si, že koniec, nežijeme spolu už vôbec.

146. Ja žijem v byte s mojimi deťmi, on žije sám v dome, ktorý postavil.

147. Moje deti ešte k nemu chodia, pretože je to samozrejme ešte otec, čiže má na to právo.

148. Ja tie moje deti k nemu odveziem a potom po ne prídem bez toho, aby sme sa stretli.

149. Počkám ich poniže domu, tak aby ma nevidel, keďže nechcem, aby ma videl.

150. To je jeden z tých deťí, ak je s nimi.

151. No takže tak.

152. Vidá deti, ale mňa nie.

153. A uvidíme, ako rozhodne súd.

Výzkumník

154. Ako vnímate podporu zo strany rodiny, priateľov a inštitúcií? Máte pocit, že je dostatočná?

Respondent

155. Uh, momentálne prebieha rozvodové konanie, takže mám podporu nielen čo sa týka inštitúcií, ale aj rodiny.

156. Moja rodina mi pomáha, máme byt, dvojizbový byt, tam som so svojimi deťmi.

157. Čiže som naozaj veľmi, veľmi vďačná za to všetko, hlavne za moju matku, za mojich súrodencov, za môjho otca, takisto za mojich kamarátov a kamarátky.

158. Som veľmi vďačná, že mám takýchto ľudí okolo seba, lebo viem, že nie každá žena, ktorá má podobné potiaže ako ja, má takýto luxus.

159. Takže som naozaj veľmi vďačná.

160. A vidím, že to ide tým správnym smerom, takže dúfam, že to tak aj bude pokračovať a že deti.

161. Súd rozhodne v môj prospech, o tom viac menej ani nepochybujem, keďže som samostatná, dokážem sa o ne postarať.

162. A on má za sebou minulosť, akú má.

163. Takže asi tak.

Výzkumník

164. Máte nejaké konkrétne stratégie alebo techniky, ktoré používate na zvládanie stresu spojeného s manželovou závislosťou?

Respondent

165. Tak mojou technikou je to cvičenie.

166. Áno, chodím do fitnescentra a tam to je moja psychohygiena.

167. To je taká jedna moja technika.

168. Pod druhou mojou technikou je moja rodina, to je moje útočište, ktorá mi pomáha zvládať tieto krízové momenty.

169. To mi veľmi pomáha.

170. Čiže to sú asi také dve moje najväčšie stratégie.

171. A už keď je najhoršie, tak iba ten útek.

172. Ako som povedala, chodím k mojej matke, ak je naozaj zlé, tam mi poskytuje útočište, keď už sú situácie fakt vypäté.

173. A ešte myslím, že aj Boh.

174. Idem do kostola, čiže tá modlitba mi tiež dokáže pomôcť.

175. To sú také moje techniky.

176. A taká pozitívna myseľ.

177. To, že mi to otvára tú moju hlavu, aj to cvičenie.

178. Takže som spokojná.

179. V tomto štádiu som spokojná.

Výzkumník

180. Kedy ste sa rozhodla, že sa s ním budete chcieť rozviesť?

Respondent

181. O tom som uvažovala už niekoľko rokov, uvažovala som o tom už 10 rokov.

182. Lenže nikdy som to nejak nedokázala dotiahnuť do konca.

183. Vždy som bojovala aj skrz moju matku, keďže tá je tiež kresťanský založená, tak tá ma neustále ubezpečovala v tom, že sa to možno zmení, že to bude lepšie a že mám dôverovať Bohu.

184. No ja som skôr taká praktická v tomto a viem, že ako sa hovorí, pomôž si človeče, aj Pán Boh ti pomôže.

185. To znamená, že niekedy si človek musí pomôcť aj sám a potom sa udejú tie zázraky.

186. Lebo ak ja budem iba sedieť a stále dúfať a modliť sa, tak sa nezmení nič.

187. Musím niečo aj urobiť.
188. Takže do istého momentu som jej ešte nejak tak dôverovala.
189. No potom som si povedala, že nie a že nebudem stále akceptovať tie jeho výkyvy.
190. Povedala som si dost', ukončila som to a odišla som od neho.
191. Nemala som už ani na výber.

Výzkumník

192. Aké konkrétne obavy máte v súvislosti s možným rozvodom?

Respondent

193. Obavy...
194. najväčšie asi tie, že ma bude otravovať a že mi nedá pokoj, keďže je extrémne žiarlivý.
195. Chce mať všetko pod kontrolou.
196. Neustále mi vyvoláva, atakuje ma.
197. Takže môj najväčší strach je ten, že bude stáť za mnou, doliezať alebo mi bude v opitosti vyvolávať, alebo sa mi vyhrážať cez deti.
198. Neviem.
199. Z tohto mám asi najväčšie obavy.
200. Dúfam, že sa tie moje obavy nenaplnia, keďže žijeme v tom našom byte.
201. A minule mi moja suseda povedala, že ho videla pred mojím bytom v aute s nejakým kamarátom.
202. Keďže on bol v tom stave, dokonca nemá ani vodičský preukaz, takže ho musel zviest' ten jeho kamarát.
203. Boli pod oknami asi tak 15 minút.
204. Ja som vtedy našťastie nebola doma ani moje deti, no upozornila ma na to moja suseda, takže neviem, mám z toho zlý pocit.
205. To je taký môj najväčší strach, že mi nedá pokoj a že mi bude neustále v päťách, keďže viem, aký je.

206. Viem, čo je to za človeka.

207. Poznám ho skoro 20 rokov, takže z toho plynie môj strach.

208. Alebo že pôjdem niekam von alebo že ma možno bude sledovať?

209. Možno ma napadne?

210. Z toho mám naozaj obavy.

211. Už som dokonca rozmýšľala aj o tom, že sa presťahujem buď do iného štátu alebo niekam ďaleko od neho.

212. Pretože teraz žijem v podstate asi takých 10 km od nášho bývalého bydliska, od nášho rodinného domu, čo nie je naozaj ďaleko.

213. Je to asi tak 10-15 minút, takže on má v podstate pod drobnohľadom.

214. Tak uvidíme, čas ukáže, ako to celé dopadne.

Výzkumník

215. Aký si myslíte, že by to malo vplyv na deti?

216. To ten váš život po rozvode, pokiaľ by sa vám chcel, ako hovoríte, mstiť?

Respondent

217. Aký by to malo vplyv?

218. Ak by sa nám chcel pomstiť?

219. Hm.

220. Malo by to veľmi negatívny vplyv, pretože moje deti sú mojím všetkým.

221. Milujem ich a nedovolím, aby ma niekto zastrásoval a už vôbec nie moje deti.

222. Takže ja sa budem snažiť, aby sa nič takéto nestalo.

223. Aj keď chápem, že ak súd rozhodne, aby deti boli s ním, tak istý čas, ak budeme mať nejakú striedavú starostlivosť, neviem ako to bude, dúfam, že ich nebude nijako ovplyvňovať alebo im vkladať do hlavy nejaké svoje názory, že mama je zlá alebo že moja rodina je zlá.

224. Dúfam, že to bude v takej rovine a že sa nič takéto nestane a že ma nebude nijako vydierať alebo sa mi vyhrážať cez tie deti.

225. Lebo viem, čoho je ten človek schopný.

Výzkumník

226. Ako vnímate normalizáciu alkoholu vo vašom okolí a ako to ovplyvňuje váš pohľad na manželovu závislosť?

Respondent

227. Čo sa týka jeho rodiny, tak aj keď bol na liečení, tá jeho matka, tí jeho bratia, otec, im to bolo jedno, že pije, že sa nestará, bolo im to úplne ukradnuté.

228. Vôbec ich nezaujímal moje pocity.

229. S mojou svokrou som nevychádzala nikdy, to isté aj so svokrom a s jeho rodinou celkovo nie, čiže ja som sa od nich úplne dištancovala a dala som si od nich pokoj.

230. Nechcem mať s tými ľuďmi nič spoločné, tak isto ako aj s ním.

231. Mám s nimi pár tie deti, za tie naozaj ďakujem Bohu, že mám tie deti.

232. Som kresťanka a som naozaj veľmi vdáčna za tie moje detičky.

233. Pretože to je taká moja esencia života, sú to moje slniečka, tie moje deti, ten môj syn a tá moja dcéra.

234. Takže tá normalizácia alkoholu je u nich bežná.

235. Ja s tým vôbec nesúhlasím, pretože vidím, aký to má dopad, a ľutujem každú ženu, ktorá má podobné problémy ako ja.

236. A takisto viem, že nie každá žena má takéto zázemie a takúto podporu, ako mám ja.

237. Takže je to naozaj veľký luxus, veľké pozitívum.

238. Bodaj by bolo takýchto žien viac, pretože viem z môjho okolia, že je mnoho žien, ktoré to majú na takej báze, že tá matka alebo otec im povie, že buď s ním, sľúbili ste si, že budete celý život spolu, je to božie prikázanie.

239. Keď ste sa zosobášili, tak nejak to už dobojujete, to je taká naša mentalita tu na Slovensku, hlavne na východe.

240. Tu sme všetci takí kresťansky založení a ešte tu na dedine to takto funguje, že vždy je to o tom, že čo si o nás pomyslí náš sused alebo niekto známy, že tí ľudia nepozerajú na svoje šťastie, ale na šťastie ostatných.

241. A potom to aj tak vyzerá.

242. Moja matka je taká istá, ja som jej to musela nejak vysvetliť, že dôležitá som aj ja, pretože ona tiež je kresťansky založená a tiež chce mať život pekný, usporiadaný, nielen čo sa týka seba, ale aj svojich detí.

243. No žiaľbohu, musela som jej povedať, že ten rozvod žiaľbohu je to proti prikázaniam a proti tomu všetkému.

244. No ja sa musím dívať na svoje šťastie a na šťastie svojich detí, takže som to učinila, hoci ona s tým nesúhlasí.

245. Ale v poslednom čase už vidím aj na nej, že je tomu naklonená a pochopila ma.

246. Takže to ma tiež veľmi teší, že je takáto, hoci to istý čas trvalo, ale som za to vďačná, že sa to nejak vyčýlilo a to je fajn.

Výskumník

247. Podpísalo sa to nejak aj na vašom fyzickom zdraví?

Respondent

248. Áno, mala som srdcovú arytmiu.

249. Takisto som mala problémy s črevami, chodila som na gastroenterológiu, mala som nejaké žalúdočné problémy.

250. Mala som viaceré zdravotné problémy, liečila som sa.

251. Ale po tom, ako som sa od neho odstrihla, je to lepšie.

252. Bol za tým asi aj ten stres.

Výzkumník

253. Hm.

Respondent

254. Ten stres bol naozaj veľmi kľúčový a ja som zase taká, že aj napriek tomu, že som mala takéto ťažké obdobie, tak posledných 6-7 rokov aktívne cvičím niekoľkokrát do týždňa, takže aj to mi pomáha.

255. Snažím sa stále nejako udržiavať, aby to na mne nebolo vidno, že mám nejaké problémy.

Výzkumník

256. Tak ja vám držím palce, aby vám ten rozvod vyšiel, všetko sa vydarilo a aby vám dal pokoj.

Respondent

257. Ďakujem.

Výzkumník

258. Mohla by ste žiť pokojne po rozvode a ešte taká posledná vec, čo by ste doporučila ženám, ktoré sa ocitli v rovnakej situácii ako vy, ktoré si budú čítať túto bakalársku prácu a budú v nej možno hľadať nejaké odpovede alebo návody na to, aby sa možno lepšie pochopili, alebo si nejako pomohli?

Respondent

259. Hm, no.

260. Cez tú moju skúsenosť môžem povedať iba to, že nech počúvajú to okolie.

261. A nech to neberú na ľahkú váhu, to čo im povie okolie.

262. Tak ako to bolo povedané aj mne, že pochádza z problémovej rodiny.

263. Ja som mala stále ako keby klapky na očiach.

264. Nevidela som to.

265. Takže počúvajte to okolie.

266. Obete si to zisťujte, dávajte si na čas.

267. A ak sa vám niečo nepozdáva, tak to mužovi povedzte, nebuďte také, že mu to nepoviete a že to držíte iba v sebe a potom jedného dňa to vybuchne, keď ste nešťastné.

268. Takže dávajte na to okolie aj na seba.

269. Áno, počúvať to okolie, počúvať tých najbližších.

270. A byť realistické a nežiť v nejakých hlúpych predstavách.

Výzkumník

271. Čo by ste doporučila ženám, ktoré momentálne ž

ijú s alkoholikom a trápia sa?

Respondent

272. Aby od neho odišli, ak je to možné, ak im to situácia dovoľuje finančne, ak majú zázemie, tak nech to okamžite ukončia.

273. Ak to tak nie je, tak nech urobia všetko preto, aby to tak mali.

274. Minimálne ak nemajú tie peniaze, tak aby aspoň mali nejakých blízkych, rodinu, ktorá im môže na nejaký čas ponúknuť strechu nad hlavou a potom sa nejako posunúť.

275. Viem, že sama matka s deťmi to nie je jednoduché, pretože muž je naozaj dôležitý.

276. Keďže vieme, že muži zarábajú viac, majú viac peňazí, majú lepšie pracovné pozície, lepšie platené pracovné pozície.

277. Ak je matka v domácnosti, tak sa veľmi nemôže obracať, keďže sa stará o tie deti, naozaj nie je to jednoduché.

278. Mne sa to aj možno jednoducho hovorí z mojej pozície, keďže ja mám v podstate v úvodzovkách na jeho žiak ustlané, aj keď to tak nie je, mám vhodnejšie podmienky na to, aby som sa nejako odrazila.

279. Viem, že nie každá žena to má takto, ale aspoň sa nejako snažiť.

Výzkumník

280. Dobre, tak ďakujem, že ste sa zúčastnili v mojom výskume.

Respondent

281. Ďakujem pekne. Dovidenia.

Výzkumník

282. Dovidenia.

PŘÍLOHA 3

Paní D

1. Dobrý deň, vítam vás u rozhovoru na moju bakalársku prácu na tematiku manžela závislého na alkohole z pohľadu manželiek.

Výzkumník

2. Dobrý deň.

Respondent

Môžeme začať rozhovorom. Ako ste sa s vaším manželom zoznámili?

Výzkumník

3. Hm no, zoznámila som sa s ním v autobuse, keď som začala chodiť do školy. On začal chodiť neskôr, takže sme sa zoznámili v autobuse.

Respondent

4. Čo vás najviac na vašom manželovi zaujalo?

Výzkumník

5. Hm. Dobrá otázka. Asi jeho šarm. Zamilovala som sa naraz. Asi jeho pohľad, vedel, ako zaujať ženy.

Respondent

6. Bolo to viacej fyzické alebo?

Výzkumník

7. Nevieť, hneď som sa zamilovala, asi tak.

Respondent

8. Dobre. Aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Výzkumník

9. Hm, bol celkom dobrý. Niekedy rozmýšľam, či ma neskúšal dostať do toho, čo chcel. Hovoril, že mal veľa priateľiek predou mnou, ale vedel, že ja som predtým nikoho nemala. Možno si ma vybral preto, že som bola neskúsená.

Respondent

10. Takže sa mu páčilo, že ste bola neskúsená?

Výzkumník

11. Možno, podľa toho, čo mi rozprával.

Respondent

12. Jeho závislosť na alkohole sa prejavovala už pred manželstvom, alebo až potom?

Výzkumník

13. Pred manželstvom pil normálne, ako každý človek. Ale nemal také stavy pred manželstvom ako po ňom.

Respondent

14. Od koľko rokov pil? Čo viete?

Výzkumník

15. Keď sme sa spoznali, mal 15 alebo 16 rokov. Hovoril, že si dal s kamarátmi v krčme.

Respondent

16. Aké sú vaše a manželove vzťahy s rodičmi? Vyskytuje sa u vás v rodine alkoholizmus?

Výzkumník

17. U nás v rodine nie, aj keď otec niekedy pil, ale nie je alkoholik. U manželovej strany je alkoholizmus u jeho otca.

Respondent

18. Aké sú vaše vzťahy s rodičmi, vaše aj manželove?

Výzkumník

19. Momentálne sa stretujeme, ale radšej sa vidíme menej, lebo manžel je veľmi naviazaný na svoju mamu. S mojimi rodičmi, najmä otcom, nemá dobré vzťahy.

Respondent

20. Aký druh alkoholu váš muž najčastejšie pije?

Výzkumník

21. Tvrdý alkohol, najčastejšie vodku alebo slivovicu, prípadne metaxu, a kombinuje to s pivom.

Respondent

22. Ako často pije?

Výzkumník

23. Momentálne každý deň, už asi mesiac.

Respondent

24. Aké sú štádia jeho pitia, ako často pije za tie roky?

Výzkumník

25. Poslednú dobu vydrží bez alkoholu 3-4 týždne, nie viac. Predtým to bolo dlhšie.

Respondent

26. Aký dopad má manželova závislosť na alkohole na vaše psychické a fyzické zdravie?

Výzkumník

27. Veľký dopad. Psychicky ma týra.

Respondent

28. Aké má to fyzické zdravie?

Výzkumník

29. Keď je opitý, chytí ma za ruku, krk, je násilný.

Respondent

30. Máte nejaké fyzické dôsledky?

Výzkumník

31. Možno kvôli tomu mám vysoký krvný tlak.

Respondent

32. Býva váš manžel po alkohole agresívny?

Výzkumník

33. Nie je agresívny, ale keď mu poviem, že už má dosť, stáva sa agresívnym. Musím byť ticho a správať sa milo, inak by pil ešte viac.

Respondent

34. Ako manželova závislosť ovplyvňuje vaše deti a ich každodenný život?

Výzkumník

35. Najstarší syn sa zajakával, keď bol manžel opitý, teraz už nie. Deti sa mu vyhýbajú, keď má vypité. Najmladšia dcéra nechce byť s ním.

Respondent

36. Bol váš manžel liečený s alkoholizmom?

Výzkumník

37. Bol na psychiatrii viackrát, ale vždy podpísal reverz, hovoril, že nie je alkoholik.

Respondent

38. Chodí vždy do tej istej liečebne?

Výzkumník

39. Nie, bol v Prešove, Levoči aj v Čechách. Vždy podpísal reverz.

Respondent

40. Po koľko dňoch tam najviac vydržal?

Výzkumník

41. Asi 2 týždne, najviac v Prešove.

Respondent

42. Bol jeho otec tiež liečený z alkoholizmu?

Výzkumník

43. Áno, bol v Prešove a na Prednej Hore. Manželova matka tvrdí, že mu to nepomohlo, ale ja si myslím, že keby chodil pravidelne k psychiatricke alebo psychologičke, mohlo by mu to pomôcť.

Respondent

44. Ako sa zmenil váš sociálny život od doby, kedy manžel začal nadmerne piť?

Výzkumník

45. Každá dovolenka skončí tým, že začne piť. Musím ho tam strážiť. Radšej už ani nechcem ísť na dovolenku. Nechodíme nikde, vyhýbam sa rodinným stretnutiam a návštevám. Kamarátky vedia, že má problém, ale nehovoríme o tom.

Respondent

46. Ako zvládáte finančnú situáciu v rodine vzhľadom na manželovu závislosť?

Výzkumník

47. Zvládame to dobre, manžel má peniaze, ale dáva ich na prídel. Keď sa zle správam, nedá mi ich.

Respondent

48. Vyskytuje sa tam finančná manipulácia?

Výzkumník

49. Áno, manipuluje s peniazmi. Vyhráža sa, že mi nedá peniaze, ani na inkaso.

Respondent

50. Aký dopad má manželova závislosť na váš intímny život a vzťahovú dynamiku?

Výzkumník

51. Intímny život je ovplyvnený, keď pije, nepotrebuje sex. Keď nepije, fungujeme normálne. Je veľmi sexuálne aktívny, ale keď pije, je to katastrofa.

Respondent

52. Aké konkrétne obavy máte v súvislosti s možným rozvodom, ak ste nad ním niekedy rozmýšľali?

Výzkumník

53. Rozmýšľala som o rozvode, ale bojím sa, že sa upije k smrti.

Respondent

54. Ako vnímate podporu zo strany rodiny, priateľov a inštitúcií? Máte pocit, že je dostatočná?

Výzkumník

55. Inštitúcie nie sú dostatočné, aspoň u nás. Zdravotníctvo je slabé. Keď bol na psychiatrii, mal viac

záznamov, že má problém s alkoholom, ale vždy ho pustili, keď podpísal reverz. Mali by mu viac pomôcť tým, že ho tam nechajú dlhšie.

Respondent

56. Je to slabé zdravotníctvo, takže inštitúcie za vás zlyhávajú?

Výzkumník

57. Áno. Napríklad, keď ho zobrali záchrankou, bol tam 4 hodiny a poslali ho domov. Potom ho prehovorila svokra, aby podpísal, že ostane aspoň na pár dní, ale nepomohlo to. Bez pomoci sa z toho nedostane.

Respondent

58. Aké kroky ste podnikli, aby ste chránili seba a svoje deti pred manželovým násilím alebo agresívnym správaním?

Výzkumník

59. Snažila som sa vyhýbať konfliktom. Keď bol nepriateľný, volala som záchranku.

Respondent

60. Máte nejaké konkrétne stratégie alebo techniky na zvládanie stresu spojeného s manželovou závislosťou? Čo vás upokojuje?

Výzkumník

61. Volám kamarátke, ktorá ma pochopí, ale ten stres je stále prítomný. Mám vysoký tlak, beriem tabletky, ale snažím sa fungovať kvôli deťom.

Respondent

62. Ako vnímate normalizáciu alkoholu vo vašom regióne a okolí a ako to ovplyvňuje váš pohľad na manželovu závislosť?

Výzkumník

63. Alkohol je tu všade. Každá akcia je spojená s alkoholom, dokonca aj v kostole pri upratovaní sa pije. Myslím, že by sa malo obmedziť predávanie alkoholu.

Respondent

64. Mali by ste konkrétne návrhy, ako by sa to dalo obmedziť?

Výzkumník

65. Napríklad obmedziť množstvo alkoholu, ktoré sa môže predať na domácnosť. Ale viem, že ľudia by si ho zadovážili aj inde.

Respondent

66. Aké kroky ste podnikli alebo plánujete podniknúť, aby sa situácia zlepšila?

Výzkumník

67. Snažila som sa vynášať alkohol z domu, aby ho manžel nemal, ale vždy si ho zadováži niekde inde. Hovorila som o rozvode, ale nepomohlo to, manžel si nás neváži.

Respondent

68. Mali ste pocit, že rozvod na neho nejakovo vplýval?

Výzkumník

69. Nie, vôbec to na neho nemalo vplyv. Keď som mu ukázala papiere o rozvode, zasmial sa a pokračoval v pití.

Respondent

70. Na záver tohto rozhovoru, čo by ste doporučili ženám, ktoré tiež žijú s manželom závislým na alkohole?

Výzkumník

71. Nevie, čo im poradiť, lebo ani ja si neviem pomôcť. Ale určite by mali bojovať a nevzdávať sa. Bolo by dobré, keby existovali nejaké podporné skupiny pre ženy v podobnej situácii, kde by sme sa mohli stretávať a rozprávať sa o našich problémoch.

Respondent

72. Takže by ste uvítali viac podpory zo strany inštitúcií?

Výzkumník

73. Áno, určite. Myslím, že by ženy chodili na také stretnutia, kde by si mohli poradiť a zdieľať svoje skúsenosti.

Respondent

74. Dobre, to je všetko. Ďakujem vám za rozhovor.

Výzkumník

75. Ďakujem aj ja.

Respondent

PŘÍLOHA 4

Paní A

Výzkumník

1. Dobrý deň, vítam vás.

Respondent

2. Pekný deň.

Výzkumník

3. Pri rozhovore. Na moju bakalárskú prácu. Veľmi si vážim vašu účasť. A mohli by sme asi rovno začať.

Respondent

4. Áno.

Výzkumník

5. Tak ako ste sa s vaším manželom zoznámili?

Respondent

6. Zoznámili sme sa v škole, keď sme boli ešte tínedžeri. Mali sme 15 rokov, pretože sme boli v tom istom ročníku, takže to bola taká študentská láska a z tej študentskej lásky vzniklo takéto puto, až sme to dotiahli pred oltár.

Výzkumník

7. Mhm, koľko ste mali rokov?

Respondent

8. 15 keď sme sa zoznámili a 19 keď už sme sa vzali, čiže po 4 rokoch.

Výzkumník

9. Hm.

Výzkumník

10. Aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Respondent

11. Hm, tak on bol taký, že si vypil. Aj keď bol chlapec, keď sme ešte boli tínedžeri. Vtedy som tomu neprikladala veľkú váhu. Nebrala som to ako nejaký problém, pretože ja som niekedy tiež išla na nejakú diskotéku a tiež som si niečo dala, takže podľa mňa to bolo v poriadku.

Výzkumník

12. A pil veľa?

Respondent

13. Áno, dokázal sa opit' dost'.

Výzkumník

14. Čo to znamená dost'?

Respondent

15. No do takej miery, že ho museli uťahat' domov doslova museli ho niest' na chrbte, pretože sa tackal a nevedel chodiť. Takže mu museli pomáhať.

Výzkumník

16. Ako často to bolo, že ho museli ťahať domov?

Respondent

17. V podstate zakaždým, keď sme šli na nejakú diskotéku, tak to dopadlo tak, že bol opitý.

Výzkumník

18. Takže keby sme sa vrátili k otázke, aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Respondent

19. Tak ten náš vzťah bol viac-menej harmonický. Ja som kvôli nemu flákala školu. Chodili sme von, po meste. Ja som chodila na gymnázium, takže stalo sa aj to, že som nebola týždeň v škole. Moja matka o ničom nevedela. A učiteľka jej povedala, že jej dcéra nechodí do školy. A moja matka si myslela, že ja som v škole, lenže ja som v škole nebola. A keď sa to prevalilo, bola šokovaná, pretože ma videla každý deň odchádzať do školy. Ale my sme flákali. Viete, mladosť, nerozvážnosť. Lietali sme kade-tade, takže ten vzťah bol naozaj taký dobrodružný. Bolo to naozaj fajn, chodili sme na diskotéky, do klubov, do kaviarní. Strávili sme spolu veľa času. A boli sme zo rovnakej dediny, takže sme spolu chodili aj na diskotéky v obci.

Výzkumník

20. Čo vás najviac na vašom manželovi zaujalo?

Respondent

21. Hm, tak, uh, páčil sa mi fyzicky. Bol to pekný muž, atraktívny muž. A naozaj ma priťahoval, takže to bola taká prvá vec, že sa mi páčil ako muž. A ďalšia vec bola aj tá, že to nebol taký obyčajný chlapec. Bol to chlapec s veľkými ambíciami a snami. Vždy mal nejakú víziu, že chce byť úspešný. Chce sa postarať o svoju ženu a o svoje deti, ak

ich teda bude mať. Mal veľké plány, veľké ambície a to sa mi na ňom páčilo, že som mala taký pocit, že ak budem s ním, tak sa nemusím báť o nič.

Výzkumník

22. Mhm.

Výzkumník

23. Aké sú vaše a manželove vzťahy s rodičmi? Vyskytuje sa u vás v rodine alkoholizmus?

Respondent

24. Áno. Áno, áno, je to tak. Alkoholizmus sa vyskytuje. Aj čo sa týka mojej rodiny, teda mojej strany a rovnako je to aj u neho. Lenže u neho je to ešte o niečo horšie, pretože alkoholik je nielen jeho otec, ale aj jeho brat. A čo sa týka mojej rodiny, tak sklony k alkoholizmu má môj otec. Ale oproti jeho otcovi je to ešte taká mierna forma. Ten si vypije, sem-tam nerobí až takéto excesy, že nechodí do práce, nezanedbáva rodinu a tak. A nerobí hanbu hlavne. Ale ten jeho otec tam už je tá téma alkoholizmu dosť závažná a takisto aj ten jeho brat. Takže u nich je ten alkoholizmus značne zakorenený a majú s tým veľké problémy.

Výzkumník

25. Aký druh alkoholu preferuje váš manžel a aký druh preferuje jeho otec a váš otec?

Respondent

26. Hm, tak môj manžel si veľmi rád vypije víno, hlavne víno, potom ešte aj pivo, to má tiež v obľube. Jeho otec, ten uh ten si dáva tvrdý alkohol alebo domácu pálenku. No a čo sa týka môjho otca, tak ten pivo a takisto vodka. Takže tak.

Výzkumník

27. Hm.

Výzkumník

28. Aký dopad má manželova závislosť na alkohole na vaše psychické a fyzické zdravie?

Respondent

29. Tak čo sa týka môjho fyzického zdravia, tak mám problémy s váhou. Veľmi ma to trápí, lebo stratila som sebavedomie aj takú tú ženskosť. Hanbím sa za seba, hanbím sa chodiť do spoločnosti. Bojím sa toho, čo o mne povedia ostatní. Bojím sa toho, že ma budú vysmievať, že nie som atraktívna. Že ako žena nestojím za nič, čiže to je taký môj hlavný problém a aj keď chcem schudnúť, tak mi to nejde. Keďže som zavalená problémami. Tak ten stres v podstate zajedám a. Niekedy aj zapíjam a tým pádom sa mi v tomto nejak nedarí. A čo sa týka môjho mentálneho zdravia, tak to je veľmi poškodené. Žijem s ním vyše 20 rokov. A hoci tie prvky boli v podstate dokonalé tak. Posledných 13 rokov to ide dole z kopca. Niekoľkokrát som sa zrútila. Nemám nejaké vážne zdravotné, teda psychické problémy. Ale som taká nervózna nepokojná. Takisto vidím, že aj ten môj vzťah s tými deťmi je taký. Ako keby som sa od nich oddialila. Ani neviem čo s tým máme robiť. Je to pre mňa veľmi ťažké.

Výzkumník

30. Premýšľali ste niekedy o nejakej terapeuticknej liečbe?

Respondent

31. Áno, uvažovala som o tom a dokonca sme aj absolvovali niekoľko sedení s mojím manželom.

Výzkumník

32. Mhm.

Respondent

33. No tento s tým sekol, pretože si povedal, že on nie je žiaden cvok a že nejaká cudzia žena, nejaký cudzí človek mu nebude kázať. Takže tým pádom sme to celé ukončili, pretože nechcel chodiť na párové terapie. Absolvovali sme možno dokopy 5 sedení, ak vôbec. A skončilo to, čiže žiaľbohu. Vyšlo to navnivoč.

Výzkumník

34. Išli by ste do toho sama?

Respondent

35. Aj áno, išla by som do toho, no nemám akokeby takú motiváciu tam ísť sama. Neviem, chcela by som tam ísť s manželom, aby sme to dali dokopy nejako spolu, pretože ja mám pocit, že ak sa dám dokopy iba ja sama a on nie, tak ja by som opäť mohla padnúť a klesnúť a že by to nemalo žiaden úspech. Chcela by som, aby sme tam boli obaja spolu a aby sme obaja tomu čelili. Lenže on nechce.

Výzkumník

36. Prečo vy nepôjdete bez neho?

Respondent

37. Povedala som vám, že chcem, aby sme v tom boli spolu. A možno je to aj to, že môj muž by ma odsúdil. Povedal by mi, že nebudem vydávať peniaze na takéto záležitosti. Keďže som od neho aj finančne závislá do istej miery, takže potrebujem od neho aj nejaké tie peniaze. Uh mám taký pocit, že by ma v tom nepodporil a musela by som to pred ním nejako tajiť. A viete, ja som zvyknutá chodiť priamo domov a ak by môj manžel spozoroval, že chodím domov nejako oneskorene, tak už by tam boli nejaké podozrenia a bála by som sa, že by došlo k nejakej výmene názorov a toho sa teda bojím.

Výzkumník

38. Ako často váš manžel pije?

Respondent

39. Môj muž, ako som povedala, pije na etapy. On má také etapy. Pije mesiac, dva mesiace. Uh. Čiže môj manžel pije na etapy, pije dva mesiace, tri mesiace. Niekedy mesiac. Ale vo všeobecnosti sú to asi také dva mesiace. Ak by som to tak nejak zovšeobecnila. A potom má takú pauzu asi také tri týždne, že je v pohode. Je to priam idylické manželstvo. Bavíme sa spolu. Aj si spoločne vypijeme, dáme si pár pohárov vína, ale vôbec sa neopije. A takisto aj on vie, že už má dosť, čiže sa správa úplne milo empaticky. Chodíme spolu na nákupy. Je to úplne iný otec a pripadá mi to tak ako v začiatkoch toho vzťahu. Donedávna to bolo ešte takto, no momentálne. Je to už tak, že môj manžel vydrží bez toho alkoholu iba týždeň, čiže tá doba. Sa nejak skrátila, čo mi je naozaj veľmi ľúto.

Výzkumník

40. Vedeli by ste povedať prečo?

Respondent

41. Možno je to aj tým vekom. Že. Ako keby je mu už všetko jedno. Pretože vie, že to okolie ho odsúdilo, to okolie má o ňom nejakú mienku. Uh tým pádom už nemá čo stratiť. Je mu jedno čo si o ňom kto myslí, je mu to úplne jedno. Povie si že. Nie, to mňa nezaujíma. Ja si idem svoje. Uh, názory ostatných ma nezaujímajú, takže. Stráca ako keby takú súdnosť a ide cez mŕtvolu. A mám taký pocit. Že jedného dňa to môže dopadnúť tak, že bude piť permanentne. A že mu to možno z toho týždňa sa skrátí na niekoľko iba dní, dva, tri dni a. Aby sa možno nejak otriasol zotavil. A potom bude opäť piť, takže ja už neviem, mám z toho veľké obavy, nevyzerá to veľmi. Ja už ho.

Výzkumník

42. Môžem sa opýtať ako to majú v rodine v rámci pitia jeho otec a jeho brat?

Respondent

43. Tak jeho otec a jeho brat sú. Notorickí alkohol

ici, tí pijú neustále v podstate. Tiež majú takéto fázy. Nežijem s nimi, čiže až tak veľmi to neviem posúdiť, ale z toho počutia z toho správania. Tak viem, že je tam s tým veľký problém. Jeho otec chodí do krčmy. Alebo sa opíja doma a jeho brat takisto. Doma problémy s deťmi, s manželkou. Neustále a taký. Neustále problémy. A žiadny pokoj. A to isté mám aj ja. Takže ako sa vraví, jablko nepadlo ďaleko od stromu.

Výzkumník

44. A váš manžel preferuje byť doma? Alebo niekde inde?

Respondent

45. A viete čo môj manžel pije doma? Ale. Ale potom má takú fázu. Že chodí do klubov, chodí na diskotéky, chodí tam sám tancuje tam. A potom sa stáva to, že. Už iba začujem zvuky policajných sirén. A viem že. Je to môj manžel. Takže môj muž to má tak na striedačku, že. Vo väčšine prípadov áno pije doma, ale potom má také prípady, také excesy, že ide do mesta. A pije tam, nevráti sa aj niekoľko dní alebo chodí ešte s jedným kamarátom. Je už sám, a s ním sa takisto stretáva. Trávia tam tiež spolu niekoľko dní, neozýva sa,

neodpovedá mi na správy, na telefonáty. A tvári sa tak ako keby som ani neexistovala. A keď príde domov tak sa tvári ako keby sa nič nestalo. A ja. Musím hrať jeho hru.

Výzkumník

46. Musíte?

Respondent

47. Nemusím. Ak by som nechcela tak nemusím ale. V podstate nemám na výber.

Výzkumník

48. Takže musíte.

Respondent

49. Nemusím. Ale ako vidíte musím, nemusela by som, pretože by som mohla odísť. Lenže na to momentálne nemám. Problém s problémom sú hlavne peniaze.

Výzkumník

50. K tomu sa dostaneme ešte v jednej otázke. Teraz by som pokročila, bol váš manžel liečený z alkoholizmu?

Respondent

51. Nie. Nebol. Nikdy nebol liečený. Keďže. Jeho rodina to berie ako keby takú samozrejmosť a nie je to nejaký veľký problém v ich rodine, keďže jeho otec a jeho brat sú na tom tak isto ako on. Takže to bolo vždy tak bagatelizované a nikdy. Nikdy sa to neriešilo. Plus jeho rodina žije na východe. Na dedine a tým pádom sú tie. Je veľmi zaujímavé. Viac menej. Nedbateľné a vnímajú sa ako niečo normálne. Takže môj manžel nebol liečený. A aj napriek tomu, že. Je to v tej jeho rodine tak ako to je tak. Ten jeho brat a takisto aj jeho otec boli na liečení. No, nepomohlo im to. Môj manžel nie. A myslím si že. Asi by to bolo zbytočné. Keďže vidím ako. Aký to malo neúspech u tých dvoch. Tak neviem či by to malo úspech u neho, keďže je to asi nejaká. Rodinná diagnóza alebo neviem.

Výzkumník

52. Hm, ako sa zmenil váš sociálny život od doby, kedy váš manžel začal nadmerne piť?

Respondent

53. Verte mi. Môj. Sociálny život prakticky neexistuje. Neexistuje, keďže sa hanbím za to ako vyzerám, hanbím sa za svoj vzhľad. Vyhýbam sa nejakým rodinným podujatiam a rodinným stretnutiam. Cítim sa ako keby som bola na okraji spoločnosti, cítim sa taká nepotrebná. Cítim sa tak, akoby sa na mňa všetci dívali z výšky. Kedysi sme s manželom chodili na dovolenky, užívali sme si. Pozýval ma. Na hocijaké výletíky. Užívali sme si. Pk? Ja som sa tiež cítila lepšie vo svojom tele. No odkedy máme tie problémy tých posledných 13 rokov, tak od vtedy sa toho veľmi veľa zmenilo a vôbec si nepripadáam ženská a necítim sa spokojná vo svojom tele. A aj kvôli tomu som obmedzila vzťahy a kontakty, pretože sa hanbím nielen to ako vyzerám, ale aj za to. Jediná je nefunkčná. Uh vedia o tom aj naši blízki, ako to u nás funguje, takže to to je tiež zdrojom tej hanby. Takže môj sociálny život neexistuje, pretože sa obávam ako bude reagovať moje okolie, moji priatelia, Moja rodina. Takže obmedzila som kontakty a komunikujem iba s mojou matkou a to takisto iba obmedzene, pretože ju nechcem zaťažovať svojimi problémami. A komunikujem ešte s jednou kolegyňou z práce. Kto ja má takisto muža alkoholika. Takže s ňou máme? Sem tam telefonáty debatujeme. Ale inak nechodím nikam. Viac menej iba práca a domov.

Výzkumník

54. Ako manželova závislosť ovplyvňuje vaše deti a ich každodenný život?

Respondent

55. Ovplyvňuje nás to veľmi, veľmi zle. To ako to ovplyvňuje mňa som vám už povedala a takisto to veľmi neblaho ovplyvňuje naše deti. Máme tri deti, máme dve dcéry a jedného syna. Tá najstaršia dcéra, s ňou sa neustále hádam máme neustále výmeny názorov. Vždy sú tam nejaké nehody, buď je to kvôli mne alebo kvôli otcovi. Cítim to tak, že ako keby chcela odo mňa odísť, úplne sa mi vzdialila. Nadáva mi. Ponižuje ma, neustále mi vyhadzuje na oči, že som neschopná, že som mala od otca dávno odísť a že nie som vôbec žiadnou inšpiráciou, že som obyčajná nula, ktorá v živote nič nedokázala a stále si staviam ako keby také vzdušné zámky. A že iba stále hovorím v rovine nejakej teoretickej, ale nikdy to nedotiahnem. Dokonca nikdy neurobím nič pre to, aby som urobila nejakú zmenu. Priznávam, že je to tak. Lenže ja už mám s tým svojím manželom vybudované nejaké to puto. Napriek tomu všetkému ho milujem. Zažili sme si toho viac než dost. A áno ublížil mi ublížil nielen mne ublížil aj mojim rodičom aj mojim deťom. A aj kvôli nemu som v takomto štádiu ale. Vždy tak v kútiku duše. Dúfam, že sa. To možno nejak zlepši. Ale neviem. Čo sa týka môjho syna, ten bude mať 18 rokov. S ním nemám takisto ideálny vzťah, pretože ten je v puberte je veľmi

agresívny, niekoľkokrát ma fyzicky napadol. Podstavec filme. Nevieť kde som urobila chybu. Keďže je to môj jediný syn, vždy som sa mu snažila dávať len to najlepšie vyhovieť mu pomáhať mu. Chodí do práce. Za svojím otcom nechodí do školy. Má ukončené iba základné vzdelanie, nechodí ani na strednú školu. Hoci s tým nie som stotožnená ani ja, ani môj manžel, ale povedali sme mu, že je to jeho voľba a aj napriek tomu, že nás jediná odsudzuje. Tak stále bojujeme a stále si dvaja vidíme to svoje, že človek niečo dokáže aj bez tej školy. Takže chodí s mojím manželom do práce. Ale cítim to tak, že sa mi to nejak

vymyká spod kontroly. Niekedy sa správa ako keby bol odtrhnutý z reťaze. Stále si to ospravedlňujem tým, že je to tá. Puberta. A že sa to možno jedného dňa zmení. A čo sa týka mojej najmladšej dcéry tak. Tá to nemá o nič ľahšie, má 10 rokov, chodí na základnú školu. Uvedomujem si, že sa jej ako jej rodičia nevenujeme, pretože tej najstaršej dcére sme sa ešte venovali. Synovi ešte tiež ako tak, no ona nechodí prakticky nikam. Nechodí s nami na žiadne výlety, pretože neustále sú tie manželove excesy. Takže je mi to naozaj ľúto. Ja by som aj chodila, lenže ja sa za neho hanbím. To je ten najväčší problém pretože viem áno on má pozýva do spoločnosti aby sme šli niekam na výlety, aby sme šli niekam do mesta. Lenže ja viem ako to dopadne, opije sa a potom bude všade hanba. A to je ten dôvod prečo nechodím do spoločnosti a trpia aj moje deti, hlavne na moje nervy. Najmladšia dcéra, ktorá nemá veľa zážitkov a. Jediný zážitok má v lete počas letných prázdnin, kedy nie je doma, pretože je na Slovensku. Ja žijem v Česku. A ide k svojej babičke. A tam si to užíva. Takže to je taká jej psychohygiena tam si to dokáže nejak vykompenzovať. Takže to je taký ten môj vzťah s tými deťmi.

Výzkumník

56. Otázka bola, aký to má vplyv ten alkoholizmus na tie deti, takže.

Respondent

57. Áno áno, to je ten vzťah aj ten vplyv, že vplýva to na nich veľmi zle. Sami to vidíte, sú výbušné, útočia na mňa hlavne tí dvaja starší, tam som neustále a taký. No a tá malá tá malá takisto no keďže sa jej veľmi nevenujem tak. Tá je tiež taká papuľnatá, tiež ide už do puberty. A ten alkoholizmus a to v jeho strede v objazd a vplýva na ňu zle a tým pádom tiež. Ak jej poviem aby robila niečo nejakú činnosť, aby mi s niečím pomohla tak. Tiež by to trvá, kým

niečo javí, musím ju presviedčať, ak nie prosiť a niekedy to dopadne aj tak, že to musím urobiť ja sama. A potom vznikajú hádky, takže.

Výzkumník

58. Ako zvládáte finančnú situáciu v rodine? Vzhľadom na manželovu závislosť?

Respondent

59. Musíme si ut'ahovať opasky. Musíme s tým veľmi ut'ahovať opasky. Celá moja výplata ide v podstate na nájom. Čiže ja mám iba na nájom peniaze pre seba nemám žiadne, manžel je hlavou rodiny, ten to celé riadi, ale príde mi to tiež také, že. Natesno.

Výzkumník

60. Hm.

Respondent

61. Je to veľmi tesné, niekedy nám to nevychádza finančne, takže musíme sa snažiť a hlavne keď má tie svoje stavy kedy je doma pije, nechodí do práce, tým pádom nemáme peniaze a musíme deťom dcére platiť školné. S tým ten za vás otcom áno, čiže ten má u spojené nejaké tie svoje peniaze a takisto musíme platiť. Aj tej najmladšej dcére. Školíme. Veci do školy, oblečenie. Tí dvaja najstarší tí sú. Skoro samostatní áno, pretože ten syn už má nejaké peniaze ušetrené, takže ten si kupuje jedlo. Chodí do fitka. Takže niečo si vie aj nakúpiť sám a najstaršia dcéra a takisto má nejakú prácu popri škole, takže si tiež vie nejaké peniaze. Zajo byť. Takže aspoň to je taká poľahčujúca okolnosť. Ale ak by som to takto zovšeobecnila, tak je to veľmi natesno. Ak zaplatíme nájom, stravu, oblečenie a nejaké ešte nečakané výdavky, tak nás to stojí. Veľmi veľa peňazí.

Výzkumník

62. Aký dopad má manželova závislosť na váš sexuálny život a vzťahovú dynamiku?

Respondent

63. Tak uh. Nespíme spolu tak často ako kedysi. Spíme v jednej posteli no. Niekedy mám pocit, že som v tej posteli úplne sama. A keď máme tie obdobia? Ako som spomínala kedy je nám fajn. Tak ja už má tie etapy iba týždňové. Niekedy boli dvojtýždňové. Teraz sa to už skrátilo, tak ten sexuálny život a celkovo ten vzťah. Ja úplne iný je oveľa lepší. Takže aj tie

sexuálne aktivity a nejaké tie vzťahové aktivity taká tá harmónia tam je no. V poslednej dobe sa to už vytráca. Je to stále menej a menej.

Výzkumník

64. Keď ste spomínali, že váš manžel je agresívny, uh, udrel vás niekedy alebo deti? Je agresívny aj na vás?

Respondent

65. Je agresívny verbálne. Čo sa týka slov, vyhráza sa útočí. Nejde do nejakého fyzického ataku. Našťastie dúfam, že to ani nepríde. Ale. Má naozaj podrezaný jazyk.

Výzkumník

66. Ako vnímate podporu zo strany rodiny, priateľov a inštitúcií? Máte pocit, že je dostatočná?

Respondent

67. Nie. Nie dostatočná. Povedala som vám, že som útle kontakty s mojimi najbližšími a komunikujem viac menej iba s mojou matkou a s jednou mojou kamarátkou, ktorá má takisto muža alkoholika. Čiže vymieňame si nejaké tie svoje skúsenosti. A čo sa týka mojej matky, tak s ňou. AS matkou zvyčajne niekoľkokrát do týždňa. Snažím sa to takisto obmedzovať, pretože nechcem tam ju zaťažovať svojimi problémami. Keďže má toho dosť. S mojím otcom, ktorý si tiež občas vypije. Takže veľa vecí ani nevie, ktoré sa udiali a takisto cítim, že v nej nemám až takú veľkú oporu. To je takisto ten veľký problém, ktorý mnou lomcuje. A tým pádom sa s tými svojimi problémami zdôverujem iba svojej najstaršej dcére. Ale tá ma takisto už v poslednej dobe odmieta a nechce to počúvať. Na jednu stranu ju aj chápem, keďže to počúva už niekoľko rokov stále tá istá pesnička. Ale vnímam ju ako takú tú najbližšiu osobu a možno aj ako takú kamarátku a je to pre mňa nejaká taká tá psychohygiena, že jej to môžem povedať. No ale v poslednej dobe to už nechce počúvať, takže. Ale zase jej to nemôžem vyčítať. Čo sa týka nejakej pomoci v rámci inštitúcií a podobne, tak to som nejak nikdy neriešila. Ja som kresťanka, verím v Boha a stále tak dúfam, modlím sa. A pevne verím, že jedného dňa sa to možno zmení. Možno som naivná, to neviem. Ale nechcem sa nejako zvädzať, aj keď som nad tým uvažovala, mali sme krízu, klamala by som, ak by som povedala, že nie. Ale stále dúfam, stále dúfam a dúfam aj v to, že ten Boh mi možno pomôže.

Výzkumník

68. Ako vnímate normalizáciu alkohol

olu vo vašom okolí a ako to ovplyvňuje váš pohľad na manželovu závislosť?

Respondent

69. No tak ako som povedala ten alkohol je u nás vnímaný ako úplne bežná vec. Úplne bežná vec, každý nad tým iba mávne rukou. Každý si povie, že bože veď to nie je nič také vážne, ale pokiaľ si to niekto nezažije tak to žiaľbohu nezistí. Podľa mňa by sa to malo malo nejak riešiť. A aj tí ľudia by možno. Hm mali zmeniť nejaké to myslenie a nebrať to ako niečo normálne, že ten alkohol je taká bežná vec a teraz to vidíme ako keby tak behať za takú bežnú normálnu vec, ktorá tu existuje. Nie je to nereálne, pretože to ovplyvňuje mňa moje deti.

Respondent

70. Celú moju rodinu. Vplýva to na nás negatívne. A nikto vám nedokáže pomôcť, každý vás iba posudzuje. Ale nikto vám nepomôže.

Výzkumník

71. Máte nejaké konkrétne stratégie alebo techniky, ktoré používate na zvládanie stresu spojeného s manželov závislosťou?

Respondent

72. Tak techniky tak mojou technikou alebo mojím takým ventilom je to, že mám okolo seba tie deti tú rodinu. A tú najstaršiu dcéru, s ktorou tieto veci ak uh, ak niečo môj manžel vyparátí, tak tým pádom idem. Idem za ňou a nejak to spolu konzultujeme, že čo budeme asi robiť. Ďalšou tou mojou takou psychohygienou alebo možno technikou je tá moja kamarátka, tak sa tiež môžem zdôveriť. No a ak sú nejaké vypäté situácie, tak. Vtedy, vtedy musím byť iba to, že to je ešte. Ten daný problém. Nemôžem od toho utekať a. Potom ako sa to celé utrasie, tak sa musím tváriť ako keby sa nič nestalo. Pretože môj manžel je na tieto témy veľmi háklivý a nechce aby som mu to dávala nejakou na oči. Takže. Musím byť ako keby ticho a tváriť sa, že sa nič nestalo. Ak chcem aby to bolo v pohode, aby tá domácnosť ako tak fungovala a aby tam neboli tie konflikty, čiže to sú nejaké také moje techniky. Na zvládanie toho stresu, aj keď ten stres v sebe mám. Ale ak sa s ním takto pekne bavím, v podstate sa pretvarujem tak. Vidím na ňom, že je trochu upokojený, že mu to nejakou nevyhadzujem na oči a tým pádom som pokojnejšia aj ja. Áno.

Výzkumník

73. Rozmýšľali ste niekedy nad rozvodom? Ak áno, tak uh aké konkrétne obavy máte v súvislosti s možným rozvodom?

Respondent

74. Uvažovala som nad tým, uvažoval nad tým aj on a niekoľkokrát mi už. Potom aj povedal. Naposledy sa to stalo len pred niekoľkými dňami, keď sme sa pohádali. Dokonca sme sa už mali rozvieť pred asi 13 rokmi. Ale nejak sme si povedali, že sme kresťania. Takže to nejak zachránime. Sľúbili sme Bohu že. S tým budeme venovať a že tento náš posvätný zväzok. Nikdy neprestaneme, bojujeme, bojujeme ako sa len dá.

Výzkumník

75. Aké konkrétne kroky ste podnikli alebo plánujete podniknúť? Aby sa situácia zlepšila.

Respondent

76. To teda neviem. Neviem čo máme robiť. Cítim sa tak ako keby som mala na. Na chrbte veľké bremeno a. Neviem sa pohnúť, pretože som od manžela závislá a ak by som od neho odišla.

Výzkumník

77. On k tomu nejak prispieva?

Respondent

78. Neviem ako by som žila a neviem ako by môj život vyzeral. Aj keď moja dcéra napríklad tá mi stále opakuje, že by som sa mala aj rozvieť. A byť trochu nezávislá. Zatiaľ som tú silu v sebe neobjavila.

Výzkumník

79. Je niečo, čo by ste ako manželka alkoholika chceli skrze túto bakalársku prácu doporučiť ostatným ženám, ktoré by si mohli túto prácu prečítať v rámci nejakej podpory alebo inšpirácie, ako zvládnuť túto ťažobu?

Respondent

80. Mňa. Tento vzťah. Ver mi, zničil, to je pravda. V istých veciach ma aj nejako posilnil. Pretože som si povedala, že láska dokáže byť niekedy slepá. Ja svojho manžela napriek

všetkému milujem, bojujem s ním a chcela by som tým odkázať. Aj ostatným ženám, aby takisto bojovali. Bojovali za to, čo im je sväté. A nevzdávali sa lebo. Bez boja nikdy nič nedosiahneme a áno, som síce slabá v tejto chvíli, ale v podstate aj bojujem. Bojujem za to, aby tie naše deti mali aspoň ako taký život s oboma rodičmi. Čiže bojujem hlavne za tie deti. Takže. Chcela by som odkázať iba to, aby tie ženy bojovali, nevzdávali sa a bojovali aspoň za tie deti. To je všetko.

Výzkumník

81. Dobre, tak ďakujem vám za rozhovor, majte sa pekne.

Respondent

82. Ďakujem.

PŘÍLOHA 5

Paní C

Výzkumník:

1. Takže dobrý deň, vítam vás o rozhovory do mojej bakalárskej práce na tému manželia závislí na alkohole z pohľadu manželiek.

Respondent:

2. Dobrý deň. Ďakujem.

Výzkumník:

3. Môžeme rovno začať s rozhovorom. Ako ste sa s vaším manželom zoznámili?

Respondent:

4. Zoznámili sme sa v autobuse, boli sme veľmi mladí. On išiel do práce a zaspal, a ja som išla tiež. No tak, ja som ho proste ani nevnímala, že tam je. To on si ma všimol. Potom ešte raz zaspal, len kvôli tomu, že vedel, že by ma videl. Tak sme sa dali do reči a po dlhšom čase sme spolu začali chodiť.

Výzkumník:

5. Aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Respondent:

6. Boli sme ako takí normálni mladí ľudia, chodili sme spolu na diskotéky a zábavy. Občas sa stalo, že si vypil, hlavne keď mal problémy s otcom. Brala som to tak, že si tým asi kompenzuje stres z rodiny. Nevidela som v tom problém, brala som to ako spoločenské pitie.

Výzkumník:

7. Čo vás najviac na vašom manželovi zaujalo?

Respondent:

8. Zaujalo ma to, že nebol ako ostatní chlapci. Bol menej pyšný, nestriedal dievčatá. Pripadal mi na rovnakej úrovni ako ja. Neskôr som sa dozvedela, že aj on je najstarší zo siedmich detí, ako ja, a že máme podobné spoločenské pomery.

Výzkumník:

9. Aké sú vaše a manželove vzťahy s rodičmi? Vyskytuje sa u vás v rodine alkoholizmus?

Respondent:

10. Áno, aj ja mám otca alkoholika a aj manželov otec bol alkoholik. Máme dosť skúseností s alkoholizmom v oboch rodinách.

Výzkumník:

11. Aké sú vaše vzťahy s rodičmi?

Respondent:

12. Nie sú úplne zlé, ale ani úplne dobré. Také štandardné, rešpektujeme sa navzájom, ale nie sú tam nejaké výrazné prejavy lásky.

Výzkumník:

13. Aké sú jeho vzťahy s rodičmi?

Respondent:

14. Nie sú také, že by mohol ísť za nimi s akýmkoľvek problémom. Je tam nejaká bariéra, nemôže sa otvorene rozprávať o tom, čo ho trápi.

Výzkumník:

15. Aký druh alkoholu preferoval váš manžel?

Respondent:

16. Asi všetko, aj tvrdé aj víno. Nemal zábrany čo sa týka druhu alkoholu.

Výzkumník:

17. A najčastejšie aký druh?

Respondent:

18. Víno.

Výzkumník:

19. Aký dopad mala manželova závislosť na alkohole na vaše psychické a fyzické zdravie?

Respondent:

20. Trápila som sa kvôli alkoholu, manžel bol typ alkoholika, ktorý pil aj dva-tri týždne v kuse. Nemohla som sa na neho spoľahnúť, čo ma trápilo. Po fyzickej stránke, padli aj facky, vyhrážky a uchvátenia pod krk.

Výzkumník:

21. Po psychickej stránke a po fyzickej stránke?

Respondent:

22. Psychicky som bola veľmi zle, fyzicky som nemala chronické ochorenia, ale bolo tam násilie.

Výzkumník:

23. Ako často pil váš manžel?

Respondent:

24. Bolo to rôzne. Niekedy nepil dva-tri mesiace, inokedy pil dva týždne vkuse.

Výzkumník:

25. Bol váš manžel po alkohole agresívny?

Respondent:

26. Niekedy áno, záviselo to aj odo mňa. Ak som cítila odpor a on sa chcel pritúliť, mohol byť agresívny.

Výzkumník:

27. Bol agresívny len na vás alebo aj na deti?

Respondent:

28. Väčšinou na mňa. Deti sa mu radšej vyhýbali.

Výzkumník:

29. Ako manželova závislosť ovplyvňovala vaše deti a ich každodenný život?

Respondent:

30. Hanbili sa za neho, trápilo ich, že nemáme peniaze, že musia počúvať jeho blbé reči a vyhrážky.

Výzkumník:

31. Bol váš manžel liečený z alkoholizmu?

Respondent:

32. Nie.

Výzkumník:

33. A jeho otec?

Respondent:

34. Áno, jeho otec prestal piť, ale povaha mu zostala rovnaká.

Výzkumník:

35. Ako sa zmenil váš sociálny život od doby, kedy manžel začal nadmerne piť?

Respondent:

36. Dost' sa zmenil. Hanbila som sa, musela som žiadať o neskoršie platenie nájomného, nemali sme peniaze na základné veci.

Výzkumník:

37. Chodili ste spolu na nejaké spoločenské akcie?

Respondent:

38. Snažila som sa vyhýbať takým akciám, lebo som sa hanbila za manžela. Keď sme museli ísť, tak sme išli, ale snažila som sa vyhnúť problémom.

Výzkumník:

39. Ako ste zvládali finančnú situáciu v rodine vzhľadom na manželovu závislosť?

Respondent:

40. Ťažko. Musela som chodiť do práce, aj keď som mala malé dieťa. Snažila som sa zabezpečiť základné veci.

Výzkumník:

41. Manipuloval váš manžel finančne?

Respondent:

42. Áno, manipuloval, vyhrážal sa, že nezaplatí nájom alebo inkaso.

Výzkumník:

43. Aký dopad mala manželova závislosť na váš intímny život a vzťahovú dynamiku?

Respondent:

44. Snažila som sa intímnemu životu vyhýbať, bála som sa, keď bol opitý. Cítila som sa zneužitá.

Výzkumník:

45. Aké konkrétne obavy ste mali v súvislosti s možným rozvodom?

Respondent:

46. Bála som sa, že by ma manžel mohol ohroziť, že by nás otravoval a bol by arogantný.

Výzkumník:

47. Ako vnímate podporu zo strany rodiny, priateľov a inštitúcií? Máte pocit, že bola dostatočná?

Respondent:

48. Rodičia ma prijali späť, ale necítila som sa úplne bezpečne. Priatelia a inštitúcie pomohli len minimálne.

Výzkumník:

49. Aké kroky ste podnikli, aby ste chránili seba a svoje deti pred manželovým násilím alebo agresívnym správaním?

Respondent:

50. Snažila som sa mu vyhýbať, deti vypovedali na sociálnej kurátorke, že nechcú s ním byť. Snažila som sa ich chrániť.

Výzkumník:

51. Ako vnímate normalizáciu alkoholu vo vašom okolí a ako to ovplyvňuje váš pohľad na manželovu závislosť?

Respondent:

52. Veľa ľudí pije a považuje to za normálne. Alkoholizmus ničí nielen jednotlivca, ale aj jeho široké okolie. Aj keď vidím cudzieho opitého človeka, vyvoláva to vo mne zlosť a odpor.

Výzkumník:

53. Máte nejaké konkrétne stratégie alebo techniky, ktoré používate na zvládanie stresu spojeného s manželovou závislosťou?

Respondent:

54. Prejedaním sa sladkosťami. Keď som pod stresom, jem sladkosti, ktoré mi pomáhajú trochu sa upokojiť.

Výzkumník:

55. V rámci tých stratégií a techník, niečo, čo vám tak znižuje ten stres, psychické vypätie?

Respondent:

56. Prejedaním sa sladkosťami. Keď som pod stresom, jem sladkosti, ktoré mi pomáhajú trochu sa upokojiť. Ďalšou stratégiou bolo ísť preč, ísť do kostola alebo na cintorín a vyplakať sa. Plač mi pomohol uvoľniť napätie a uľavilo sa mi.

Výzkumník:

57. Dobre, a na záver by som sa vás chcela opýtať, či by ste mali niečo, čo by ste chceli doporučiť ženám, ktoré si budú túto prácu čítať, v rámci stratégií? Ako to zvládať lepšie alebo ako si pomôcť v danej situácii, pokiaľ žijú s mužom závislým na alkohole?

Respondent:

58. Ja by som povedala, že určite by nebolo dobré dlho čakať, napriek tomu, že viem, že rozvod je veľmi ťažký hriech, nakoľko som kresťanka. Ale aspoň odlúčenie alebo tak. Možno som robila chyby vo svojom vzťahu, že som všetko riešila s deťmi. Bála som sa, že keď manžel príde, bude mať peniaze a deti budú na jeho strane. Veľa som sa s deťmi rozprávala, aby pochopili moje obavy a boje. Možno to nebolo dobré, lebo to im ešte viac ublížilo. Veľakrát mi syn a dcéra povedali, že deti nemajú čo vedieť o manželských problémoch. Napriek tomu som nedokázala ich ochrániť od toho, že som im rozprávala všetko. Radšej nezaťažujte deti a vyhýbajte sa hádkam. Možno odísť skôr, nerozvíesť sa, ale sa odlúčiť. Vyhládať pomoc, nenechať to zájsť tak ďaleko, aby to zasiahlo deti a aj manželky. To by som urobila ja.

Výzkumník:

59. Dobre, ďakujem vám za vašu úprimnosť a za to, že ste zdieľali pre tento výskum vaše skúsenosti.

Respondent:

60. Nemáte za čo, ďakujem.

PŘÍLOHA 6

Otázky k rozhovoru

Aký bol váš vzťah s manželom predtým, než ste sa vzali a než sa u neho prejavila závislosť na alkohole?

Čo vás najviac na vašom manželovi zaujalo?

Aké su vaše a manželove vzťahy s rodičmi, vyskytuje sa u vas v rodině alkoholismus?

Aký druh alkoholu preferuje váš manžel?

Aký dopad má manželova závislosť na alkohol na vaše psychické a fyzické zdravie?

Ako často pije váš manžel?

Bývá váš manžel po alkohole agresívny?

Ako manželova závislosť ovplyvňuje vaše deti a ich každodenný život?

Bol váš manžel liečený s alkoholismom?

Ako sa zmenil váš sociálny život od doby, kedy manžel začal nadmerne piť?

Ako zvládáte finančnú situáciu v rodine vzhľadom na manželovu závislosť?

Aký dopad má manželova závislosť na váš intímny život a vzťahovú dynamiku?

Aké konkrétne obavy máte v súvislosti s možným rozvodom?

Ako vnímate podporu zo strany rodiny, priateľov a inštitúcií? Máte pocit, že je dostatočná?

Aké kroky ste podnikli, aby ste chránili seba a svoje deti pred manželovým násilím alebo agresívnym správaním?

Ako vnímate normalizáciu alkoholu vo vašom okolí a ako to ovplyvňuje váš pohľad na manželovu závislosť?

Máte nejaké konkrétne stratégie alebo techniky, ktoré používate na zvládanie stresu spojeného s manželovou závislosťou?

Aké kroky ste podnikli alebo plánujete podniknúť, aby sa situácia zlepšila?

PŘÍLOHA 7

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH UDAJŮ

Jsem účastnicí výzkumných rozhovorů, které v rámci své bakalářské práce, zabývající se tématem manželé závislí na alkoholu z pohledu jejich manželek, provádí Natália Sontágová, studentka oboru jednooborové psychologie na PVŠPS.

Pro tento účel smí být rozhovory zpracovávány jen v anonymizované podobě bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na moji osobu. V případě, že úryvky těchto rozhovorů budou součástí publikací nebo veřejných prezentací výsledků výzkumu, smí být uvedeny jen v anonymizované podobě bez mého jména a souvislosti s mojí osobou.

Jsem si vědoma toho, že rozhovor bude zaznamenáván na diktafon, přepsán do písemné formy a použit pro analýzu. Přepis rozhovoru bude důvěrný a v bakalářské práci "Manželé závislí na alkoholu z pohledu jejich manželek", ani v případných dalších výstupech z tohoto výzkumu, nebudou uvedeny údaje, podle kterých by bylo možné mě identifikovat. Ani zvuková, ani textová forma rozhovoru nebude žádným způsobem jako celek zveřejněna a veškeré citace, které budou v rámci výstupů výzkumu použity, nebudou obsahovat mé jméno.

Po ukončení výzkumu a dokončení bakalářské práce, tento rozhovor smí být archivován podle zákona č. 97/1974 Sb. o archivaci a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů a dalších badatelů, ale pouze v anonymizované podobě, bez spojení s mým jménem a s mojí osobou.

Jméno:

Podpis:

Datum:

PŘÍLOHA 8

Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru Natálii Sontágové, studentce oboru jednooborová psychologie na PVŠPS v rámci výzkumu pro její bakalářskou práci. Byla jsem informována, že účelem této práce je snaha o zmapování osobní zkušenosti manželek s manželi závislími na alkoholu.

Souhlasím s tím, že v práci budou uvedena některá má citlivá data, ale nebude uvedeno mé pravé jméno nebo nebudou uvedeny skutečnosti, které by mohly vést k identifikaci mé osoby.

Vím, že mohu odmítnout jakoukoli otázku v rozhovoru nebo rozhovor z jakýchkoliv důvodů přerušit a svůj souhlas s rozhovorem vzít zpět. Byla mi nabídnuta možnost získat přepsaný rozhovor k autorizaci a výsledný text v elektronické podobě ke komentáři.

S těmito podmínkami dobrovolně a bez nátlaku souhlasím.

Jméno:

Podpis:

Datum:

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Natálie Sontágová
Studijní program: psychologie
Název práce: Manželé závislí na alkoholu z pohledu manželek
Vedoucí práce: Mgr. Michal Slaninka, Ph.D

Technické parametry práce:

Přímé citace: 1
Ostatní text: 81 943
Celkový počet znaků: 82 034
Počet pramenů a literatury: 39

Procento podobnosti z antiplagiátorského systému Theses: 13 %

Komentář k závěrům kontroly z Theses

Pomerne vysoké percento

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x	x		
--	---	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x	x		
--	---	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Obsahová kritéria a prínos práce

Prístup autora k riešenej problematice (samostatnosť, iniciatíva, spolupráca s vedúcim práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické časti v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznosť kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnosť prezentácie záverů práce (publikácie, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

--

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Natália Sontágová predkladá prácu, v ktorej sa venuje prežívaniu žien v kontexte alkoholovej závislosti svojich manželov. Teoretická časť je napísaná adekvátne, autorka v nej pokrýva oblasť danej tematiky, od problematiky závislosti a spoluzávislosti cez dopady na rodinu a deti. V práci sa objavuje pár problémov s formátovaním (napr. jeho zmena na str. 13), autorka tiež nedodržuje jednotný štýl citovania (väčšinou pri viacerých autoroch používa et. al, niekedy & kol.).

Autorka urobila päť rozhovorov so ženami, ktoré sú v manželstve s mužmi, ktorí sú jednak závislí, alebo prinajmenšom majú výrazný problém s alkoholom. Autorka urobila spoločnú tematickú analýzu. Výsledky poukazujú na to, ako ženy vnímajú pitie u svojich manželov manžela v kontexte rodiny, zdravia a vzťahu. Tiež naznačujú, čo manželky stále udržuje v takomto type vzťahu. Praktická časť je spracovaná adekvátne, oceňujem zaujímavý výber témy, dobre napísaný profil respondentiek, dobre sú popísané aj limity výskumu, tematická analýza je vypracovaná adekvátne. Prácu odporúčam k obhajobe s výsledkom výborne.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborne

Datum, podpis:
10.8.2024

Mgr. Michal Slaninka, Ph.D

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Bc. Natálie Sontágová
 Studijní program: Psychologie
 Název práce: Manželé závislí na alkoholu z pohledu manželek
 Oponent práce: Mgr. Johana Růžičková, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 46

Počet stránek příloh: 60

Počet titulů v seznamu literatury: 39

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x	x		
--	---	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x	x		
--	---	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Zvolila jste tematickou analýzu hned, nebo jste k její volbě dospěla na základě studia získaných dat z rozhovorů? Odůvodněte, prosím, svou volbu.
2. V rozhovorech se ptáte na vztahovou dynamiku a intimitu manželů, ve výsledné analýze se toto téma ale neobjevuje. Dostala jste odpovědi? Nalezla jste nějaká společná témata?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Ač je téma závislosti na alkoholu vědecky poměrně široce pokryté, některé jeho stránky si stále zaslouží naši pozornost. Jak se alkoholismus dotýká blízkých samotného závislého, jak jim vstupuje do života a jak ho proměňuje, je bezesporu otázka hodná dalšího zkoumání, zvláště pak, jde-li jako v případě této bakalářské práce, o přímý vhlad do prožívání participantů výzkumu.

Autorka zvolila tradiční rozdělení na část teoretickou a výzkumnou. V teoretické části postupuje dle očekávání – definuje závislost, její typy, stadia a následky. Samostatné kapitoly pak věnuje rodině závislého a problematice kodependence. Tato struktura dává smysl a tematicky pokrývá základy potřebné k porozumění výzkumné části.

Co je ovšem její jednoznačnou slabinou jsou zdroje, ze kterých autorka čerpá, konkrétně jejich stáří. Nejnovější zdroj, z něhož autorka vychází, je z roku 2018. Velmi často se ale odvolává např. na Skálu a jeho knihy takřka 50 let staré! Aniž bych chtěla jakkoliv snižovat Skálův přínos české alkoholologii, některé jeho závěry, zvláště pak ty, vztahující se k manželství a rodině závislého, můžeme dnes, vědomi se zásadních společenských změn, které měly na podobu manželství a rodiny zásadní vliv, vnímat jako zastaralé. Nedostatků současných zdrojů připisují také fakt, že autorka popisuje jednotlivé teorie závislosti (biologické, psychologické, sociální a spirituální), aniž by se zmínila o bio-psycho-socio-spirituálním modelu závislosti, které vnímají člověka v jeho celistvosti, což je přístup v současné adiktologii převažující.

Velmi jsem se těšila na čtení výzkumné části, která mě jako taková nezklamala. Autorka se podle mě zhostila výzkumné metodologie poměrně zdařile a také ji srozumitelně a s vhladem popsala. I zde mám ovšem některé výhrady.

První z nich ovšem vznáším spíše jako otázku, resp. inspiraci k dalším výzkumům: Zvolená tematická analýza je jistě metoda adekvátní, k danému tématu bych ovšem jako vhodnější viděla fenomenologickou interpretativní analýzu zaměřenou na sledování prožívání participantů.

Scénář rozhovoru obsahuje velkou řadu otázek, chybí mi v nich ale otázky více otevřené, které by participantům poskytovaly více volného prostoru k mluvení. Participantka v diskusi zmiňuje, že si je vědoma zatížení rozhovoru její vlastní zkušeností, které mohlo vést k sugestivnímu doptávání. Nutno ovšem říci, že některé sugestivní otázky se objevují již ve scénáři rozhovoru („Jak vnímáte normalizaci alkoholu ve vašem okolí?“). O to víc mi zde chybí reflexe vlastní zkušenosti, přeporozumění tématu, které by mohlo k většímu „otevření“ vůči tomu, co přináší samy participantky.

Samotná analýza rozhovorů je odvedena solidně. Do velké míry se nalezená témata shodují s tématy zanesenými ve scénáři rozhovoru, což může být důsledkem přílišného určování obsahu rozhovoru ze strany výzkumníka skrze úzce položené otázky, nebo jeho nezkušeností projevující se nedostatkem tvořivosti, v tomto případě jde pravděpodobně o souběh obojího. Nicméně např. v diskusi je (dokonce jako údajně nejčastěji zdůrazňované) zmíněno téma „psychické a fyzické důsledky“, v samotné analýze se ale vůbec neobjevuje. Zdá se tedy, že se autorka příliš nechala vést svými dotazy, což mohlo vést k tomu, že jí některá témata unikla.

Práce je psána pěkným jazykem, jen výjimečně se zde objevují chyby z nepozornosti. Větší pozornost mohla být věnována grafické úpravě textu, jako vhodnější se mi jeví řazení textu do bloku.

Bakalářská práce je až na některé dílčí chyby zdařilá, oceňuji nejen volbu tématu ale i poctivou snahu autorky při jeho zpracování. Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením velmi dobře.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis:

